

Luceafărul

Săptăminal editat de Uniunea Scriitorilor din Republica Socialistă România

Proletari din toate țările, uniți-vă!

ANGAJAREA CULTURII

Spațiul culturii este insuși spațiul conștiinței noastre istorice, de la conștiința de sine a luptei și muncii care tezărucează valori inestimabile ale afirmării și împlinirii noastre ca țară și popor, și pînă la conștiința de sine a spiritului creator, mîna la cunștința de sine a manifestării, în toate planurile vieții materiale și spirituale, a genului creator al poporului. Nu întîmîțitor, accesul secretarului general al partidului, tovarășul Nicolae Ceaușescu, așează într-o relație directă munca de educație, școlul și modalitățile acesteia și cultura care definește un univers de conștiință morală, politică și socială capabil să edifice idei și convingeri noi, înaintate, în înălțarea și înțelegerea legăturii cu trecutul glorios, cu prezentul activ și dinamic al emancipării socialiste multilaterale, cu viitorul pe ale cărui coordonate s-au încercat și se încercă înaintarea științifică, economică, științifică și tehnică, programe vaste și cuceritoare ale unei permanente înălțări sociale.

Modalitatea culturii, în înțelegerea sa educativă de largă și necontenită sensibilizare a gândirii și practicii umane, inclusiv a celei politice și sociale, este una dintre caracteristicile esențiale ale anilor care au urmat Congresului al IX-lea al partidului și ea explică, în multe privințe, însăși ridicarea de altitudine, noul nivel de cerințe și exigențe pe care actualul stadiu al dezvoltării noastre îl reclamă în toate domeniile de activitate. Modalitatea culturii și înțelegerea pe care o prezintă cheia înțelegerii, a asumării active, conștiente a prezentului și viitorului, precum și a participării cu toate forțele la înălțarea înaltelor desiderate ale progresului și civilizației.

Epoca inaugurată de Congresul al IX-lea al partidului sub titulatura celui care dăruiește în fruntea forțelor politice conducătoare din România și urmind în amplitudine calea ideilor, a tezelor și concepțiilor formulate în temelul unei vaste experiențe revoluționare, constituie și sub raportul culturii și artei, al spațiului pe care îl definește acestea, o deschidere neîntreruptă spre om și realitate, ea este o viziune de înaltă conștiință și preocupări care fac din idealurile de libertate și progres o cauză generală a întregii societăți ca și un suport de ordin moral și etic al existenței creatoare, al responsabilității și angajării destinului creator. Prin această cultură și arta se transformă în factori specifiți de educație, în mijloc de realizare a unor proiecte neîntrerupte confirmări și consacrarilor lor ca virtuți într-un scop în permanență nou și revelator.

Cultura românească în lume a dobîndit în acest an suportul politicii și social care a făcut și face din România o țară a respectului, a păcii și colaborării, o țară din care grăia față de viitorul umanității, față de libertatea și independența tuturor popoarelor, în condițiile atît de grave și mai mult decît primejdioase la adresa însăși a speciei umane și a condițiilor vieții pe pămînt, s-a făcut și se face auzită prin demersurile, inițiativa și piedoările președintelui său, tovarășul Nicolae Ceaușescu. Un argument în acest sens este însăși agenda de contacte și întrevederi din această perioadă, agendă care, în plan cultural și nu numai politic, are o beneficiu și stîrnitoare semnificație asupra lumii în care trăim. Sint înțîniri, contacte și dialoguri la nivel înalt care privesc problemele păcii, ale înțelegerii și cooperării internaționale pentru edificarea unei lumi mai bune și mai drepte pe planeta noastră. Cultura și arta întînd pînă și poapoare și participă la înălțarea nobililor desiderate ale umanității.

Lucaefărul

In paginile 5 - 6 - 7 - 8

„DUNĂREA“

Inedit

Tara Anghezi

Horă de nuntă

In mijlocul tuturor-și
Intinse zina hora
Și flăcău cîntînd pribeag
Mă uitam cam fără drag.
Hora-nțelesem bine
Se-ntindea și pentru mine
Multă părere de rău
Eram fîrtînic dar flăcău.

Cuvînt de naștere

este un cuvînt de naștere cuvîntul patrie, patria este inceputul, ea este leagănul, izvorul tuturor făgăduințelor și desăvîrșirilor noastre. Cuvînt de naștere și cuvînt de creștere — cuvîntul patrie ne exprimă pe toți și ne numește sub steaua tuturor anotimpurilor, dar parcă mai ales în vară, în această lumină care e parcă a unei imense și multicolore ferestre, în acest vădud care se aseamănă cu o necontenită și vastă respirație. E auz, miroase a pline caldă și proaspătă, miroase a lună înaltă, răcoapă pe cîmp, și a struguri care se coc. Este o cumpănă aceasta: pline și struguri. Mărturie a spicului întors, legănat spre pămînt, și urcarea sevei spre fruct. Priveam atunci de pe-un deal schimbarea din anotimp, răsfațe de gîoanțe sfîșiau cerul, războiul trecea și prin satul meu. Priveam acum tot de pe-un deal, același: răsfațe de stele și spaltere de viață de vie înținesc mersul norilor către cîmpii. Undeva a dispărut copilul care se miră; într-o cumpănă, aceea a culesului, s-au petrecut multe virște și s-au alcătuit multe destine. Este un cuvînt de naștere cuvîntul patrie și el ne conține în toate schimbările și devenirile noastre. Nu începe cu un loc anume, cu părinți, cu frați și surori, ne începe din viață dar și mai de departe, din-spre rude care-s poate niște arbori de-acum, niște pietre; ne începe cu străbunii. Dar în viața tuturor rămîne această atît de înaltă și fecundă cumpănă: a miros de pline și miros de struguri care se coc. Emblema dacă vreți, sigiliul sau norma ce le putem deduce pe-o cale care este evident și morală dar mai înainte și mai înainte de toate este istorie a ideii de libertate. În 1848, vara a început și s-a petrecut revoluția. „Noi vrem să ne unim cu țara“ striga Ardealul.

A. I. Zăinescu

Continuare în pag. a 11-a

REPERE LITERARE

Autoportretul artistului

avaleade de imagini insolite, salbe de metafore etalate în ritm debordant, o imaginație dezlîntită în fața căreia realul își modifică dimensiunile, scapa din determinările legilor fizicii și devine geografie onirică supusă puterilor visului — iată câteva dintre caracteristicile poeziei lui Virgil Teodorescu din prima sa etapă de creație, aceea a „Poemului în leopard“ și a volumelor „Blămurile oceanelor“, „Butelia de Leyda“, „Au Lobu du Sel“, „La Provocation“. Este etapa marcată surrealității a poetului, cînd (alături de Gelu Naum) viitorul membru al Academiei era una dintre figurile distinse ale avangardei poeziei românești postbelice, apreciate de către André Breton în termenii superlativi. Surrealismul românesc viza, împreună cu celelalte mișcări literare de avangardă, dinamizarea limbajului poetic tradițional și a discursului de gândire, eliberarea, prin dicteu automat, a detritului interior care, substituit realului constringător, urma să anuleze opoziția individ-lume, de sorginte romantică. Această atitudine definitorie se regăsește exprimată programatic în poemul lui Virgil Teodorescu intitulat: „Munții din vis“, „urască tot ce amenință mersul amintirilor al omului spre libertate / urască tot ce serveste utaculul acestei delirante eliberări / (...) urască limitarea dorințelor tumultuoase (...) / nu urască vîncălece, neînștitele pămînturi din Pacific (...) / iminentul pericol ascuns ca un vierme în lucrurile cele mai familiare“. În fața sa declarat surrealității, poezia lui Virgil Teodorescu urmează fidel aceste „precepte“ constituindu-se într-o expresie originală a libertății interioare, spațiu în care succesivă necontenită a formelor, cîntecul universal sînt percepute și convulsiv și transfigurare în cuprînzătoare metaforă a oceanului.

Valentin F. Mihăescu

Continuare în pag. a 9-a

TÎNĂR ÎN AGORA

Construcția demnă

bucurești, ce mai e nou prin București, sînt întebat, adesea. Zalău, ce se mai întîmplă pe-acoale, ehe, am făcut serviciul militar pe-acoale. Bistrița, ce oras, prietene, tot conaș și flori, și straturii cu trandafiri. Craiova, așa auzi multe, multe lucruri frumoase despre Craiova, dumneavoastră trebuie să știți mai bine, ați fost la fata locului. Cum, Macin? Ce fel de oras o mal fi și Macinul? Dar Husii? Cică la Pascani e o minunată de oras. Dar Dorohoi, prin cînci-zeci încă se mai aducea apă cu sacoua? Nădărac, Oradea? Satu Mare? Careii? Dar să vedeți Tirgu Neamț, așa cum e parcă s-ar afla pe planșetă, parcă ar fi doar o machetă și-a-it. Nici nu crezi că e adevărat. Focșani? Marmură, domule, marmură și o platformă industrială de-și vine să te descale cînd răsești pe-acoale, așa ordine și curățenie, civilizație. Da, acesta e termenul, unificator și sugestiv: civilizație. Orase coborite parca pentru todea-

DIALOGUL PERMANENT

dialogul permanent cu oamenii muncii, cu făuritorii bunurilor materiale și spirituale, vizitele de lucru efectuate în întreprinderi, unități economice și sociale, pe ogoare, pretindînd acolo unde se totărăște soarta înfăptuirii obiectivelor, a programelor care privesc mersul ascendent al societății, dezvoltarea pe noi trepte de progres și civilizație a patriei, au devenit, după cum sînt știe, una din modalitățile curente ale activității secretarului general al partidului, președintelui Republicii, tovarășul Nicolae Ceaușescu. Sarcinile și obiectivele celui de-al optulea cincinal, hotărîrile adoptate de Congresul al XIII-lea al partidului situează România într-o nouă etapă a creșterii și consolidării sale economice, pe orbite ale dezvoltării care sînt în strînsă relație cu cele mai înaintate cuceriri ale gândirii științifice și tehnice, sub semnul unei noi calități a muncii și vieții în toate domeniile și sectoarele de activitate. Într-o asemenea perspectivă munca și viața întregii țări cunosc o necontenită ridicare de altitudine și confirmă posibilități noi

de realizare a scopurilor și obiectivelor prevăzute. Noua vizită de lucru a tovarășului Nicolae Ceaușescu în unități economice din județul Constanța, dialogul secretarului general al partidului cu oamenii muncii, conferă, ca și în altele altele și alte prilejuri asemănătoare, dinamism și eficiență demersurilor creatoare, cîbi și soluții optime de angajare a tuturor capacităților materiale și spirituale pentru ca acest ce este al Conferinței Naționale a partidului și al celei de a 40-a aniversări a Republicii să se înscrie cu noi și valoroase rezultate în cronică înfăptuirii epocii inaugurate de Congresul al IX-lea. Certifică aceasta însăși prezența conducătorului partidului și statului nostru în mijlocul celor ce muncesc, pe mari șantiere, în întreprinderi și unități economice, la obiective de larg interes și de largă semnificație pentru tot ceea ce înseamnă starea muncii și a creației, angajarea patriotică, revoluționară, spiritul de răspundere și dăruire, hotărîrea de a face totul pentru continua înflorire economico-socială a țării.

ÎN ÎNTIMPINAREA CELUI DE-AL III-LEA CONGRES

AL EDUCAȚIEI POLITICE ȘI CULTURII SOCIALISTE

Lîngă umărul țării

de Ion Lăncrănjan

nu știu dacă s-a formulat această observație, în ce mă privește însă am crezut și cred că antologica poezie „Mîrtașia sămîntă“ a avut și are o legătură de fond cu tot ceea ce a fost și este devenire în patrie. Aș spune chiar că această poezie nu putea fi scrisă decît într-o vreme cum e vremea aceasta a noastră — vreme a muncii și a speranței, vreme în care stropul de sudoare se prelăce în lacrimă de lumină, scînteind din ce în ce mai puternic. Mălii nu vor fi de acord cu aceste afirmări, unii vor protesta cu vehemență, reproșîndu-mi că îl implic pe Lucian Blaga într-o poveste cu care nu a avut nimic de-a face. Totmai, că a avut de-a face, Lucian Blaga neputînd să nu vibreze față de vremea pe care o trăia, față de strădaniile întru frumos și bine ale unui întreg popor. Ultimii lui ani de viață au fost umbriți de ne-oreptați, vinovat fiind el însuși pentru tot ce a pătîmit atunci, după părerea unora, împingerea lui în penumbra făcînd parte, chipurile, dintr-o mare și inevitabilă „bătălie ideologică“, parcă această bătălie nu ar fi putut avea loc fără umbrirea valorilor naționale. Dar nu despre vinovații vrolam să vorbesc, ci despre felul cum a comunicat Lucian Blaga cu vremea aceasta a noastră, despre ecoul pe care l-a avut în conștiința lui sfîrșit creator al poporului din care făcuse și făcea parte, nedreptățile pe care le-a îndurat nereușind să-l în-

rălăscă și să-l înstrîneze de al săi. Nimeni nu și-l poate imagina pe Lucian Blaga denigrîndu-și Țara, de aici sau de cine știe de la ce microfoane ale discordiei și ale derutei, cum au făcut și fac nemulțumiri de duzină, toți cei ce sînt scoși în lumină de valurile vrăjmășiei, neobservind, prăpădiți, că nu sînt ceea ce își închipuie ca sînt.

Lăudînd semintele — „Laudă semîntelor, celor de față și-n veci tuturor!“ —, Lucian Blaga a lăudat, cum nu putea să facă nimeni altcineva, rodnicia muncii, aderînd, tot așa, cum nu putea să o facă decît el, la prefăcerea din Țara de care era legat trup și suflet, cum au fost legați de altfel, întotdeauna toți creatorii de seamă de aici, de la noi, unii dintre ei, cum s-a întîmplat cu Eminescu, cheltîndu-se fără nici o rațiune în această iubire de neocolit, realizarea lor de sine fiind condiționată direct de această dăruire, patriotismul lor intrinsec fiind o problemă de viață și de moarte — și nu un moft, o haină de ploaie.

Intr-adevăr, gestul lui Lucian Blaga nu a fost singular în vremea la care mă refer, ale cărei năzuințe le-au îmbrățișat și alți oameni de cultură — Argeșii, Sadoveanu, Vianu, Călinescu — firește, după ce au trecut prin vînturile pustitoare ale opreliștilor anticulturale, antinațio-

Continuare în pag. a 11-a

MĂRĂȘTI, MĂRĂȘEȘTI, OITUZ: PAGINI DE EPOPEE

Pe unde nu s-a trecut

de Ion Horea

am trecut pe unde nu s-a trecut. Peste rîuri secate de secetă. Peste hotare care re parca nici n-au fost. Peste lîni de luptă greu de imaginat sub zarea sprînzîrită în departuri de munți, înclinată la nesfîrșire către o Dunăre tăbuloasă ori către un timp neabătut. Spre Nămolosa, unde și ce este acest nume în care se scîlțîni, și care ține, totuși, peste toate nămolurile timpului, o linie de rezistență, cum numai marile cetăți?... Dar, mai în sus, către Bucovina, încolo, spre dunga munților, cite sînt cetăție de păduri, de vie, de grîne, de porumb, de steață, de floarea-soarelui, în mijlocul acestor veri lungi de saptezeci de ani, care sînt gropile din care au răsărit și sub care s-au stîns, ezămatele în care s-au zidit oamenii, deschizători acestor drumuri din ganțurile cărora se mai aude parcă șieratul gloanțelor? Încă din cîmpia Bărgănelului, suim către Moldova, parcă împinși de puteri armate, într-un exod al neamului ajuns în ceasurile decisive ale existenței sale. A cîta oară? Suim spre Moldova pe o scară de pămînt, pînă sub streașina cerului, unde ne oprim, și ni se spune că sîntem în triunghiul morții, și rămînem aici, să vedem ceea ce ne va mai poate vedea decît aici, la Draga, la Cota 100, la Panciu, Chioara,

Prisaca, Muncelul, Răzoare, Mărășești, decît acolo la Mărăști, și la Oituz, pe valea Siretului, pe valea Putnei, a Trucului, a Șușitei. Am trecut și prin Tara Nimăuș, în două părți, colinele cu ai noștri. De alta, dunga rîului, malul Șușitei, cu ai lor. Sus, canțecula vremii. În iață, oprim, și intrăm în Tara Tuturor. Un uraș patruleter cu ziduri de piatră, o poartă fără trufe, și o pădure de cruci. Un osuar încremenit peste tot ce poate fi numit ființă, mișcare, rost în lume. Imprejur, lanuri de grui și de porumb, sub cobuirea zilei, în așteptarea coacerii și în implorarea ploii. Dar aici, între ziduri, cranii, oase, pămînt fără neam și fără nume, aici, în inima pămîntului nostru, Crucile, despărțite de ziduri, aștazi, români, oștazi, ruși, oștazi germani, oștazi austro-maghiari. Nici o dobîndă în plus, afară de pretul ființei noastre, aici, pe unde nu s-a putut trece.

Spre Teucl, am trecut podul de la Cosmești. De sus, de pe malul răsăritean al Siretului, schișim o lecție de strategie. Malul înalt, fericiu pozitie, la tehnica războiului de atunci, și lunca Siretului, parca altfel decît în Țăruț, cu mișcări de trupe și explozii închipuite, în linștea înțeleaptă a visinilor încarcați de pe ulițele Cosmeștilor. Sentimentul panoramic ademeneste și înșeală. Gîndul că la Doaga și la Birășescu s-au stîrnit soldații lui noștri, numai de ai noștri vorbim, ceilalți sînt ai pămîntului și ai osuarului, într-o eternă pentru ei țara a nimăului, ai noștri sînt în spațiul acesta de sus, martori ai vieții noastre) din ceasul lor de răzăg, și au dat la cap, într-o strategie ad-hoc care în drept octum, și în libertate, și în amenințare, și în disperare. Biruie totuși gîndul că s-au dus undeva, oamenii aceia, să mai spună că au lăsat locurile menirii lor, și stetele la locurile lor, și din tot ce vedem, din cît adună ochii sub lacrima cerului, spunem că-l țara, încolo, și încolo, peste tranșee și peste maluri înalte dinspre Anus ori dinspre Rășărit, și peste munșii de sub lîni, și dîncolo peste alte lîni, într-o geometrie învățată în zilele marilor bătălii.

Eugen Mihăescu

Continuare în pag. a 11-a

Continuare în pag. a 10-a

Doeme de doina sãlãjan

Aș dori să te las
Te-am iubit ca pe sufletul meu
Și am picinat să sufăr:
Purtindu-te-n ești mai greu
Ca mortul ascuns într-un cădar.

Aș dori să te las pe-un feron
Unde, în vreo gară
Sărind într-un ultim vagon
De tren fantomatic ce zboară;

Un tren care trebuie prins
Din mers, nebușeste,
Căci fulgeră în drumu-i întins
Și nicăieri nu oprește,

Ducind doar pe cei care-ajung
Indiriji, a fi-n stare
Să lase ce-au iubit îndelung
Cu nădejdi și plinsoare.

Aș dori să te las dar nu pot
Și trenul se duce...
Cind mă voi fringe de tot,
Cărlindu-te, cruce?

Mă povestesc

Mă povestesc și pe precum capacul,
Cumva între trezire și-ntr-o vis
Și nicodată după cum mi-e placul
Ci-ntodeauna după cum mi-e zis.

Exuberante infrunziri, florale
Euforii, revolve purpurii,
Pălire aurită cind rafale
De vint se-abat să sufle ca-n făclii;

Scrumiță lepădare de podoabe,
Obolul penitenței sub hirsorii
Ce fac să ard-n ramurile slabe
Lumina unor reci și stranii flori;

Suavi de seve-n freacănt, mulcomire,
Muguri plesnind, frunze cizind; cum vrei
Citiți aceste rânduri ca pe-o știre
Sumară despre mii și mii de vieți.

Va trebui

Va trebui să mor, deci, fără tine
Nu tu-mi vei ține mină-ntr-aceal frig
Ce fără stavili vine, vine, vine
Cu vilvorate crivățuri ce frig!

Va trebui să mor, deci, fără tine
Fără să știu în viață de-i mai fi
Căci ruși unul de altul, mari ruine
De amintiri vor sta-ntr-o noi pustii.

Va trebui să mor, deci, fără tine
Cum trebuie, absurd și nebunesc
Cu dorul morții adâncit în sine
Pină atunci în lipsă-ți să trăiesc!

Va trebui să mor, deci, fără tine
Puțin noroc și vrea să am să trec
În năfnița fără de lumina
Că aș clipi, cum ars se stinge-un bec.

Natalia Tofan: „Munedoara”

Solară ora

Solară încă ora, clipa, viața —
Căci vara vine, iarna fuge încă.
Mai poți să vezi cum flutură dorința
Străpunsă de lumină sus pe stinca.
Mai poți să vezi cum arde-n pisc speranța,
Mai poți să urci spre ea de oriunde.
Un vint prielnic zdrăncuț ce-aște
Și nici o noapte n-o poate ajunge.

Comori

Și mi s-a zis: N-ai dreptul la nimic!
Și am răspuns: Nu am cerut nimic!

Cu toate astea am vrut ce-am vrut,

Nici un bogat alina n-a avut.

M-au intrat: Avutul unde-l ții?

Și am răspuns: În șapte-mpărății,

În căile spre ele nu s-a spus,

Taine fiind de toate-mi pusat.

Și mi s-a zis: Nebun lăudăres!

Și am tăcut lăsând privirea-n jos,

Că nu puteam nimic să dovedesc

Pe înțelesul gândului lumesc.

Din ce comori am dreptul să mă-nfrupt,

În fața lumii stam cu straiul rupt.

Mă vindec

Mă vindec, mă vindec, mă vindec —
Azi mi-e mai bine ca ieri.
De-aș vedea-vol cum luna
Se-nalță-ntr-o stele pe cer.

Miine... Dar ce zi e miine?

Simbătă, miercuri sau joi?
Totuna! Va fi o zi fastă
Din care nu-i drum înapoi.

Mă vindec, mă vindec, mă vindec —

Ori poate m-am și vindecat,
De aceea nu știu ce se poate
A fi sau a nu fi iertat.

Mă vindec, mă vindec, mă vindec —

Da, oare ce boală avui!
Un icter de suflet, un groaznic
Amoc ce te face tehu!

Mă vindec și răul ce fuse

În urmă-i o stărs orice semn.
Mi-e bine, mi-e bine, mi-e bine
De parc-aș fi piatră sau lemn.

Atita de fierbinți

Încet pierind și-această zi se duse —
Reci stele-n cerul verii scintilează
Cu luciul bisturiilor din truze
Chirurgicale ce inspiră groază.

La fel scintile lacrimile noastre

Cind plingem ce demul nu are viață
Ca flăcările, ardării, albăstre
Atita de fierbinți că ne înghețază.

Dar e tirziu

Mă paște urjitura ca o vită
Verdețea ierbil crude fără păs.
Zadarnic palma peste ochi mi-apăs —
Imaginea-năuntru-mi e-oglină.

Acolo, ca din zidul unei cercei

Îngroșate tencuieli cad jos
Cum carnea se topește-nceț pe os
Dovadă-a imposibilității întoarceri.

Cu cită frenzie și iub-o

Secunda cea mai tristă ce avui
În vreme-n care nu știam că-l pui
De lebădă în cirdul rătăci Cilo!

Ce-ndepărtată e! Și ce frumoasă!

Un inger ca o sabie de foc
Păzește poarta miticului foc
Unde acum de mine nici nu-l pasă.

Să mori de tinăr! Ceruri, năclure

Mai împlinită nici că s-ar putea!
De parcă o mireasă ar pleca
C-un vechi iubit din silnica nuntire.

Dar e tirziu. Ospățul nunții, iată,

S-a terminat demult ca miile de nunți.
Miresele și mirii sunt căruți
Și nu se mai sărută nicodată.

Ring

Căzut, sunt numărât, jos la podea.
Ascult numărătoarea: șase... șapte...
Ar trebui să mă ridic din noapte
Dar mai am puțin. E bine-n ea.

Acum e opt. Pe un abac enorm

Opt bile roșii ard alăurate
Și-n mil de omice tot opt se bate.
Sunt numărât în ring și încă dem.

Opt bubuie și-apoi se stinge lin.

În liniștea ce-n urma lui se lasă
Ca dintr-o depărtare abureasă
Aud cum mă trezesc cu un suspin.

Încet mă-nalț. De fapt, fulgărător,

Cum brațul greu de o putere nouă
Se-avintă... Și abia atunci, nouă
E-n tunetul unui gigantic cor.

Rădăcinile

carmen firan

Se gîndi să deschidă fereastra. Ar fi vrut să tragă în piept mirosul aerului de vînt cu o bucată de ziar împăturit de mînuțe, să simtă zădărniciile lui și să se lăture în jurul soarelui care nu se hotărîse să apună. Nu-i mai era chiar deloc somn, transpirase însă puțin și vru să-și scoată batista din valiza mică, de vinilin maro, cu buzunare practice în care își pune tot ce vrea să ai la îndemînă. Renunță, își trecu mîna prin păr, apoi pe gît, scotind o grimasă ușoară. Nu mai obosit și își încordă pieptul în intenția de a se ridica.

Femeia din stînga tot mai dormea, cu picioarele groase puțin depărtate, ținînd în poală un coș cu caise acoperite cu o bama subțire prin care le puteai ghici ușor contururile. Murmură ceva, o scuză, nu știu nici el pentru cine, și își fixă palmele pe suportul de metal și trase cu putere în jos, așa cum văzuse că fac mai toți băbații. Îi izbi în mînos de smolă toată, de fier incins, dar își trecu din nou mîna prin păr savurînd curentul care-i răcoarea față, gîtul bronzat, și aplecă mai mult capul pe fereastră. Afară făcea și un galben monoton. Nu mai auzea zgomotul roților. Parcă s-ar fi aflat în mijlocul lanurilor aspre de griu greu aplecăt și imaginea cîmpului se reduce la o pădure sufocată, pe care ai vrea să o cuprinzi toată în palmă. Rămase mult timp așa, privind drept înainte, cu mîna alături, fără gînduri. Sub ochi se suprapunea parca dîsele aceleiași fotografii, iar și iar. Avu o clipă de ameteală, se-norose cu fata spre cei din compartiment dar nu reuși să-i individualizeze. I se păru o masă amorfă de carne uitată acolo, pe banchete. Oamenii care călătoreau de cînd lumea, fără destinație, fără nicăieri sau opriri. Singur el realiza drumul. Pentru el a ajunge reprezenta cu adevărat ceva. Călătoria lui era un eveniment ce se impunea trăit, disecat, al cărei sens trebuia pe deplin pătruns.

Bătrînul făcu o mișcare iute, îndepărînd o mușcă și își schimbă cu greu poziția, adunîndu-și mîinile pe genunchi. Ridat, cu fata uceată și ososă, cu degete noduroase, îmbrăcat cam gros, avea ochi goți, inexpresivi, care îl făcuseră să se întrebe dacă bătrînul avea copii, cînd îl văzuse ultima oară... Îi fugi însă repede din mîinte, se așeză între femeia grasă și bătrînul tînar care zîmbea mereu cu un aer timp, dar nu se relaxa. „Să fii atent, se gîndi, la tot și la toate”.

Acasă îl plăcea să stea cu cei în vîrstă, să asculte ce vorbeau, să-i privească. În tăcere, ținîndu-și respirația sau rîmînînd cu buzele întredeschise și ochii fixați de parcă ar fi vrut să immortalizeze tablourile de viață derulată. Îi plăceau discuțiile lor despre nimic din care nu afla nicodată mare lucru, doar obișnuitele păreri despre vreme, piine, nuntile și morții din sat. „Nene, nu vrei o bomboană?” se trezi tras de cămășă de femeia domneii din față, o femeie cam la treizeciscinci de ani cu o alună mare pe obrazul stîng și părul strîns într-o coadă de cal care îi dădea un aer sportiv și tîneresc. Nu vroia bomboane și apoi nici fetele nu-i plăceau, desi i se păru cuminte, uite că nu își dăduse seama că în compartiment e un copil. Aștia mici fac gălăgie. Dormise satul colorat cărți cu poze, în sfîrșit, nu-și mai făcu probleme. Ar fi vrut să lăsă puțin pe culoar.

Înăuntru aerul căpătase un miros acru. Femeia cu coșul de caise pe genunchi se trezise și își făcea vînt cu o bucată de ziar împăturit de mînuțe ori, scuturîndu-și din cînd în cînd marginile fustei largi și mirîndu-se de „caldura mare ce-ți tale răsuftarea”. Nu mai privi în jur, se prefăcu c-ar vrea să doarmă pentru a se putea gîndi liniștit cum o să-l primească unchiul la gară. Era sigur că va veni personal, cu mașina, doar îl scrisese clar în telegramă. Tatăl său îl spusese abia reținîndu-și bucuria: „E un domn. Ți-a pus Dumnezeu mîna în cap, ai noroc nu glumă, el e mindria satului, în primul rînd a noastră și e frate-meu, mă, bagă bine de seamă, frate-meu, stab mare, ce știi tu, mă și mir cum de-a acceptat să stai la el, poate acum, la început, pînă te obișnuiești și tu cu Capitala, dar să înveți, să pui mîna să-veți, nu cumva să mă faci de ris sau să aud că te-ai luat cu altele, că sînt multe de făcut într-un oras mare. Tu să înveți, că o să stai chiar la unchi-țai și e mai mare rușinea și pentru el, că nu e oricine auzi?” Îi mai spusese încă să-și aștepte lucruri, dar nu mai fusese atent. Pe unchiul nu-l mai văzuse de mult. Venea vara pe la bunica. Cînd opea mașina la poartă, el nu mai putea de drag, iar vecinii apăreau unul cite unul în fața porților vorbind și arătînd cu capul spre casa lor. Doamne, nici nu reușea să-și imagineze cum o să locuiască el în aceeași casă cu unchiul, la oras. Avea dreptate tatăl său, noroc, nu glumă. Zîmbi ușor, se pare, pentru că fetea izbucni în ris și începu să bată din palme: „Nenea ride-n somn!” Tuși, se foi puțin afectat și strînsă mai tare din ochi ca o figură serioasă. Pe măsură ce trenul se apropia devenea tot mai nervos. Soarele apunea

Natalia Tofan: „Terasa”

Poem neterminat

Mărlucăci
Iubita mea,
pling umezindu-ți
faldurile umbrei...

Poem

În singurătate-mi,
pe frunzele toamnei
câte
de parcă plînsu-ți
s-ar afla sub ele...

Anotimpurile

Pe trupul meu
trăiau toate anotimpurile.
Vara mă năclăia
cu vorbe potolitoare;
Toamna mă biciuia cu uraganele ei,
îmi smulgea părul și mîinile,
uneori visurile făcîndu-mă să
singerez. Iarna crăpa florile
din fereastra de la care priveam.
Doar primăvara făcea să
îmmugurească pomul cerului
de unde, într-un tirziu,
cădea cite-o floare, iubito,
închipindu-mi că am să
ți-o prind în păr.

radu cange

Doina în Bărăgan

Curge doina-ntr-o maluri pe-o apă știută,
Clipa desprînsă-i din suflet — stea mohorîtă.
Zorii dispar, chiar au fost pe aici, pe aproape
Luna eternă scîlăcează negrele ape.
E liniște-n lanuri, focul e stîns în cîmpie,
Cerule cuprins e de flăcări în grea silnicie.

Pe-un pod de visuri amonunt, pustiu de aleon

Trec lelele slute acum dinspre Bărăgan.
Zorii dispar, chiar au fost pe aici, pe aproape
Luna imensă albează negrele ape.

O piatră

...Sînt rare
false de cură;
În timp ce scîlocații
ghețuiesc de zor
O piatră pentru
strălucirea lor.

Aer turbure

Mai apar citeodată pe străzi, străvezii
Aerul e turbure, ca patima beață.
Scriu pe ziduri cu privirile, scriu
Acum, neștiut, pentru ultima dată.

Scriu zănetic cu umbra pe lumină,

Încrîncenat ca un taur scriu pe os,
Scriu cu sine, în noapte, pe retină
Scriu pină cînd simt că sînt de prisos.

Scriu prăpăști, scriu o nebunie,

Scriu o floare cu miroș pățimăș,
Scriu o culoare lilachie
Cînd apar citeodată pe străzi, în oraș.

Ca valul pe mal cu apă scriu,

Cu gîndul să las o cută, un semn,
Scriu luna cutitului pe lemn;
Scriu, scriu, scriu, scriu!

teatru

t

«Amadeus» TEATRUL DE STAT — ORADEA

1. Avînd în memorie versiunea londoneză (pe care declară că a văzut-o în 1982), participînd, ca student, la repetițiile cu Amadeus, pus în scenă de Dinu Cernescu la Teatrul Giulești, Alexandru Darie, ca discipol, vrea să-și întrecă maestrul (chiar dacă în cateful program susține că numai dragostea de personaj, similitudinea propriilor raporturi cu lumea, l-au determinat în această montare, nicidecum spiritul polemic).
Conținutul piesei, o structură ei, îl conduce pe Alexandru Darie la viziunea lucidității, a teatralității declarate, accentuate fiind puse pe prăpastia dramatică dintre aparent și esență. Examinarea spațiului de joc al actorilor, situarea lor de aceeași parte a scenei, cu spectatori, modifică înțelegerea semnificațiilor și produce mutații fundamentale ale sensului întotdeauna prin raportarea la contemporaneitate a condiției artistului.
Pentru a reda fundalul rigid al epocii, încărcătura exterioră a detaliilor riguroso-convenționale (chipul vopsit al lumii), Maria Miu gîndeste decorurile în trompe l'oeil, schimbînd multiple paravane, pictate minuțios, după cum se schimbă cadrul acțiunii. Preocuparea pentru acest decorativism înghețat este puțin cam excesivă, dacă ne gîndim că, pentru a face vizibil teatralismul formulei scenice, forța sugestiei nu trebuia evaluată

(cu cîteva mici lesiri patetice, cînd tensiunea personajului crește, furîndu-l pe interpret). Din girbovirea fizică și morală a bătrînului așezat într-un cărucior, actorul se deslinde, devine curtezanul galant (față de femele) și preaplecător „servitor cu carte” al curții. Otrava invizibilă lui față de genul creator al lui Mozart i se strecoară lent în suflet, schimonosindu-l, învenîndu-l, făcîndu-l să nu se mai recunoască pe sine în tot ceea ce face împotriva celuiăl. Sîtă la pînă de leșoi, alunecos, să-și surprindă defectele lumesti ale celui mai talentat dect el, mimează cu candore generozitatea, în timp ce pune la cale cele mai odioase detronări din drepturi ale celui mai înzestrat dintre muzicieri. Este las, șantajînd-o pe Constantza (Cristina Schlopp) pentru soarta mai bună a lui Amadeus (Cristian Sofron), dar se și dezgustă de slăbiciunea acceptării șantajului (respingînd-o cu brutalitate). Cînd Salieri începe să la parte la „marele rival realist”, propunîndu-și să prela înfățișarea frivolității mondene, actorul marchează cu furie, pentru început, vorbirea și gesturile prețioase, plerînd, apoi, ritmul schimbărilor favorabile, din cauza deselor treceri din prezent în trecut. Lovit în amorul propriu de două ori (ca muziclian și ca bărbat), răzburarea malitiosului Salieri nu este cu nimic mai prejos decît aceea a lui Iago față de Othello. Salieri este un Iago modern. Și Ion Mălina a reușit să însușe personajului său acest sarcasm al inteligenței și bărbăției ingenuncheate, răsăpărate de satisfacția malefică a distrugerii adversarului.

film

f

Gala filmului cu tematică pentru tîneret a ajuns la cea de-a X-a ediție, un mic jubileu pentru o realitate cultural-educativă cu multiple valențe referitoare atît la beneficiar — publicul tînar, competent receptor al creației de valoare, dar și pe autorii-cineasta solicitat să ofere prin operele lor acele repere marcante pentru școala națională de film. Afliat în aceste zile în plină desfășurare manifestarea organizată exemplar de Comitetul Central al Uniunii Tîneretului Comunist în colaborare cu Consiliul Cultural și Educației Socialiste, Asociația cineastilor și Centrala „RomâniaFilm” a polarizat în ultimul deceniu atenția tuturor iubitorilor filmului românesc constituind totodată un necesar prilej de reflecție asupra angajării cineastilor în zonele fierbinți ale actualității, în spațiul ideatic generat de realitățile contemporane cu multiple rezonanțe în formarea tîneretului generații.

Costinești, ediția a X-a

opere marcante aparținînd unor diferiți generații de cineasta: Mircea Daneliuc, Alexandru Tîlcos, Dan Pîța, Lucian Braiu, Virgil Ciotescu, Sergiu Nicolaescu, Nicolae Mărgineanu, Malvina Ursianu, Crisiana Nicolae, Elisabeta Orban, Șerban Marinescu. Aici, la Costinești premisele de interpretare subliniate valoarea unor tineri actori care au confirmat cu prisosință în filmografia lor ulterioară: Mircea Diaconu și Toră Vasilescu, Anda Oneș și Claudiu Bleonț, Rodica Negrea și Dinu Manolache, Petre Nicolae și Maria Ploaie.
Ca și la precedentele ediții, Gala va oferi în acest an spectatorilor atît filme recente, valoroase (Pădurea, regia: N. Mărgineanu, Cîntec în zori, r: Dinu Tănase, Un ospete la cină, r: M. Constantinescu, cit și o serie de premiere absolute, printre care Cale liberă, r: Nicu Șian, Figuranții, r: Malvina Ursianu, precum și două filme artistice semnate de debutanți:
A doua variantă, r: Ovidiu Ionescu și Pădurea de fagi, r: Cristina Nichițuș-Mihăilescu.
Nicolae Cabel, J. Petrovici, Sabina Pop, Adrian Sărbu, O. Dăscovici, Paula și Doru Segal se află printre apreciații autori de filme documentare care vor prezenta cele mai recente

creații, tot așa cum Ion Popescu-Gopo, Adrian Peiringeru, Nel Cobar, O. Vărășteanu se vor afla alinații la startul pentru obținerea unor distincții în domeniul animației. (E ciudat însă că la această secțiune lipsește autorii tineri). Programul ample și divers al ediției jubilară a Galei de la Costinești este completat de filmele realizate de studenții sau absolvenții I.A.T.C.-ului, tot așa cum o prezentă binevoită pe ecranul Galei este aceea a cineastilor de la studiourile Ministerului Apărării Naționale și Ministerului de Interne.
Palmaresul ediției jubilară va decide fără îndoială asupra valorilor prezente în confruntarea cu un public generos, dar și aspru în judecățile sale față de producțiile celei mai populare dintre arte.
Important rămîne însă faptul că Jarka audiență de care se bucură Gala filmului cu tematică pentru tîneret constituie încă o dovadă a democratismului culturii socialiste, afliată în precăzina unui eveniment de referință, și anume Congresul al III-lea al educației politice și culturale socialiste. În aceste zile, adevărată capitală a filmului românesc, stațiunea Costinești rămîne simbolul celei mai importante confruntări artistice în domeniul cinematografiei prin generozitatea tematicii sale, prin amplitudinea în revistă a celor mai diverse genuri de filme, care pot asimila și restituie contemporaneității și implicit viitorului, adevăratul chip al tîneretului de astăzi.
Călin Stănculescu

„ODĂ PĂMÎNTULUI MEU“

În primele zile ale acestei veri s-a desfășurat la Brăila gala celui de-a VII-a ediții al concursului de poezie patriotică „Mihu Dragomir”. Oda pământului meu, organizat de Comitetul județean de cultură și educație socialistă Brăila, cenuclul literar „Panait Istrati” al Uniunii Scriitorilor și revista Luceafărul. Partea finală a acestei manifestări, intrată deja în tradiția brăileană, a fost onorată de prezența scriitorilor Fănuș Neagu, A.I. Zăinescu, Iulian Neagu, Nicolae Grigore Mărășanu, Nicolae Georghiu, Șterian Vișol, Ștefan Mihăilescu. Dintre cei invitați ai galei din acest an, cărora li s-au alăturat scriitorii brăileni Corneliu Irim, Vasile Ruscescu, Vasile Dătu, D.C. Munteanu, Viorel Coman, Valentin Popa, Ion Ștefan, Cezar Ștefan.

Seria manifestărilor dedicate evocării personalității lui Mihu Dragomir și intinerii scriitorilor cu oamenii muncii braileni a fost deschisă de intinerii participanților la gala cu elevii celui mai mare liceu din oraș, Liceul industrial „Progresul”, patronat de uzinele cu același nume. L-au evocat pe Mihu Dragomir, ca sustinător al tinerelor talente, A.I. Zăinescu și Șterian Vișol, al căror debut se leagă nemilidic de activitatea de îndrumător literar a lui Mihu Dragomir, de asemenea Fănuș Neagu, care l-a cunoscut încă proape precum și Nicolae Georghiu și Lucian Chișu, referindu-se, primul la activitatea lui Mihu Dragomir în paginile revistei Luceafărul iar cel de-al doilea, la poezile din adolescența ale

poetului. Au recitat din versurile lui Mihu Dragomir, Claudia Harman și Mihaela Talsman, din Brăila, și Maria Nistor din Sighișoara. Cu același prilej au citit din versurile lor poezii: Nicolae Grigore Mărășanu, Iulian Neagu, A.I. Zăinescu, Șterian Vișol și Ștefan Mihăilescu.

În după-amiaza aceleiași zile a avut loc o seară de cenuclul omagiază Mihu Dragomir, în prezența membrilor cenuclului „Panait Istrati” și „Mihu Dragomir”. În cadrul searelui, condusă de scriitorul Fănuș Neagu, prezidenție de onoare al cenuclului literar „Panait Istrati” al Uniunii Scriitorilor, au fost citite din creația proprie poezii Victoria Tănase, Adriana Sitaru, Adelina Pop, Ion Mustăță și D.C. Munteanu. Despre activitatea cenuclului și poeziile citite și-au exprimat opinia printre alții, A.I. Zăinescu, N. Georghiu, N. Ungureanu, Corneliu Irim, Viorel Coman, Valentin Popa, Mircea Andronic Roman.

În partea a doua a searelui, sub genericul „Scriitorii țării în dialog cu oamenii muncii braileni” a avut loc în prezența unui numeros public iubitor de poezie, lansarea volumului de versuri „Maria de zăpadă” (Editura „Eminec”, 1987), al confabulistului Iulian Neagu, cunoscut în primul rând ca prozator. După prezentarea făcută de Fănuș Neagu și Nicolae Georghiu, Iulian Neagu a oferit dedicații.

A doua zi, în foaietul Teatrului dramatic „Panait Istrati”, s-a desfășurat festivitatea de premiere și gala laurea-

țiilor concursului „Mihu Dragomir — Oda pământului meu”. În cadrul festivității la care a participat și soția scriitorului, Chira Dragomir, prozatorul Fănuș Neagu a decernat premiile următorilor concurenți, stabiliți distigător de un juriu format din: Fănuș Neagu (prezidenție), A.I. Zăinescu, N. Grigore Mărășanu, N. Georghiu, V. Ruscescu, Iulian Neagu, Lucian Chișu (membri): Dan Iorga (premiul C.J.C.E.S. Brăila), Vanessa Zigmund (premiul revistei Luceafărul), Petruța Gagu (premiul revistei Săptămîna), Melania Căe (premiul revistei Fiecare), Daniela Conan (premiul ziarului Inainte), Doina Bolcu (premiul C.J.U.T.C. Brăila), Ion Smeu (premiul Consiliului județean al sindicatelor), Mihai Nicolae (premiul cenuclului literar „Panait Istrati” al Uniunii Scriitorilor), Marielena Iacob (premiul cenuclului literar „Mihu Dragomir”). De asemenea, juriul a acordat următoarelor mențiuni: Gabriela Nedeleu, Stan Dragu, Vanessa Radu, Ion Iacob.

Și în acest an a fost editată o foaie volată a galei, conținând o interesantă iconografie referitoare la poetul brăilean, poezii inedite ale lui Mihu Dragomir, precum și articole privind semnătura lui Fănuș Neagu, Iulian Cămpăneanu și Lucian Chișu.

Gala s-a încheiat cu o excursie prin locurile poeziei și existenței brăilene a lui Mihu Dragomir.

L. C.

Gravuri de Constantin Boer Dondoș

Doi literiști

1. ION GRIGOROIU

Viața literară a unui anumit spațiu cultural ar fi lipsită de farmec și ar suferi de monotonie dacă n-ar exista „pitorescii”, figurile care prin agilitatea lor mai mult sau mai puțin ferită reușesc să ridice pulsul evenimentelor conferindu-le statutul de întimplări apte de a mobiliza memoria colectivă a unei comunități.

Mai mult un personal pitoresc decît un poet în adevăratul sens al cuvîntului, un entuziasmat frenetic și un blestemat în a-si purta toată viața o adolescență incurabilă, săi se serbat sau pe cale să-si serbeze semicentenarul, tehnicianul silvic din lanca, Ion Grigoroiu, și-a văzut de curînd (1984) împlinită prin amabilitatea Editurii Litera, ambițiile literare, publicînd volumul *Vifor de sare*.

Majoritatea poemelor adunate între copertile acestui volum trădăcă în autorilor un versificator cu o anume practică a scrișului, dar care de cele mai multe ori nu reușește să depășească limitele unor formule și ale unei sensibilități poetice structural vestute.

Un romantic rătăcit într-un veac prin excelentă antromorfică (poate și datorită însușii sale existențiale — pădurea), Ion Grigoroiu introduce în poemetele sale, uneori pînă la saletate, elementele lumii naturale (pădurea, arborii, păsările, cerbil, câlți, astrele etc.). Acolo unde spiritul veacului îl trezește la realitate, în special prin problematica ecologistă, poetul devine dintr-odată interesant: „Cu ultima lebădă albă / Copacii păsesc spre desfrîu / Pînă sau pe creul meu galben / Dar știu că-i tîrziu, prea tîrziu // Un munte mă arde sub tălpi / Un cer se tot uită la mine / Eu trec însătre datină pragul / Cu calul în frîu, fără tine” (Ultimul veac și un cal).

În *Vifor de sare* cele mai multe poeme sînt inegal construite: „De ce cînd vii atîtea vise / Mă caută printr destep-tări (?) / Și mă sărută cu-alteia ceruri / Și mă-nveștești într-un otăz ?” Sau: „Ti-am scris mereu cu ochii / Imagine în sind / Privrea-ți ne-mpăcat / Mă dojenea plîngînd” (Le ce-ți mă scriu).

Neci îndrăznelile de sorginte stănescă suflului meu / Învie mereu, se nestînge” (Ochii verzi ai pădurii).

2. MIHAI LUPASCU

Post invățător de țară în județul Brăila (și, pentru puțin timp, coleg de cancelarie cu Fănuș Neagu, în perioada acelei scurte aventuri didactice care a lăsat literaturii române câteva povestiri antologice) pensionar otocetean Mihai Lupascu (din Cimpina) care debutase editorial mai mult înainte, a tipărit într-un volum soos în regie proprie (*Poeme de toamnă, 1983*) o selecție din creația poetică de o viață, cu un plus de accent, se pare, pe ultima vîrstă creatoare. Conținînd poeme frumoase, versificate corect și onori cu metafore ingrișite, volumul lasă lectorului, la final, un sentiment de provocare a lumii, în parte conștient (neconștient) în parte poem de meditație filozofică de teme curente (viata, moartea, comunismul sufl-turp, om-natură etc.), textele volumului traduc într-un limbaj poetic, deocînd lipsit de strălucire, gînduri și sentimente specifice atmosferei de crepuscul.

Uneori imaginea prin care este dezvoltată tema scapă de sub control estetic și alunecă înspre grotesc: „Tala s-a mutat într-un rizom // Mîine să se iacă bună alta om // Mama s'a sfîșiat în frunza din copac // O merinde pentru rojul de gîndaci // Bunul meu din lărbă-sî face pantaloni / Buna înspre el se duce prin stoliții.” (Dezleșare).

Prezentimentul extincției oferă materie lirică multor poezii reușite. „Mi se lasă casa-n partea stîngă / Cucuveaua trece-acum pe lingă... / Nu vreau să mă duc spre intineri” (MI se lasă casa) Sau: „Din timp cu simți că-mi vine de-o viață / Să-mi rispec cășul de cenusă // Și vîd crescînd pe la răscruce drumuri / Alcătuirea unei lumi de fumuri” (Din trup).

Place mai ales, la Mihai Lupascu sugestia muzicală („Cînd bate vîntul urîră lună”, „Cînd bate vîntul”) ca și straniețea unor imagini. Versurile citate mai sus sînt ilustrative și pentru această idee. Din nefericire, chiar și în cele mai reușite poezii ale volumului, autorul are tendința de a scrie tare pe clape și se ude sunete stridente. Citalul din „Mi se lasă casa” a fost interpus înaintea versului care produce replica rimei toamă din acest motiv. „În strana înundată de-năerie / Mai scrie saraua unui cleric / Întrule pe cer o stea holbată. / De nervii mei adesea atîrnată...”

Valentin Popa

Dac-ar fi...

„Antologia Bărgănelului, Literatură și folclor” (Călarăși, 1985), datorată lui C. Părășcu și G. Neagu includea ște-sprezece autori, între care Al. Odobescu, C.S. Aldea, Panait Istrati și Vasile Voiculescu cu și creații orșle culșe, în zonă. Integrabilă preocupărilor de cultură regională, alt de fertile în perioada interbelică, culzează rămîne pînă astăzi, unca în sensul că, după stîlnia noastră, nici unca mai făcut, și s-a mai dedicat ot astfel de lucrare.

O nouă antologie a Bărgănelului, pornind tot de la criteriul tematic, trebuie să-i propună să lustruze nu doar un aspect al poeziei literare a țării, lucru care s-a mai făcut, ci să investe-gheze, am zice, fenomenul Bărgănel ca exponent al civilizației cimpiei; să urmărească recaptarea Bărgănelului în literatură pentru a evidenția existența unui sentiment al cimpiei și a simțului de frize, pe care e posibil, profilul spiritual al bărgănelului în cadrul sufletului munteneș și al celui național și, mai ales, să descopere voacita acestuia pentru un anume gen de literatură.

Depășind caracteristicile geografice „poetice” a Bărgănelului, va trebui să se abată în vedere și „bărgănelul”, nume comun, sinonim cu noțiunea de cimpie stenică, adică întinsă și necultivată, care a dat nastere unei civilizații a cimpului, așa cum dealul și muntele au pulsul civilizației și codului și simbului. Cimpia n-ar mai fi doar o simplă zonă de penetrație, fără specific demografic și etnografic, „desclecată” în secolul trecut, ci o zonă cu un trecut cerc din neolitic și mai dinainte, în care s-au scris fide importante din istoria păstritorului și agriculturii la români și nu numai alții.

Brezenia între notele distinctive ale sufletului moral al poporului nostru a unui sau sentiment al naturii, conturată înaintea apariției primelor scrieri, își va găsi confirmarea în noua carte a Bărgănelului prin surprinderea etapelor receptării cimpiei, etape care se înscriu în însăși evoluția sentimentului naturii în context literar. Astfel, dacă în secolul trecut doar patru scriitori își îndreptau atenția spre cimpia Bărgănelului (Grigore Alexandrescu, Vasile Alecsandri, Alexandru Odobescu și Dulfiu Zamfirescu), în secolul nostru se poate zice că interesul a tot mai multi creatori din toate provinciile (George Cosbuc, Tudor Arzhezi, Mihail Sadoveanu, George Călinescu etc.), care descoperă Bărgănelul nu numai sub aspectul geografic și etnografic, „desclecată” în secolul trecut, ci și sub aspectul spiritual, cimpia devenind un spațiu — matrice al unei sensibilități specifice.

În planul receptării, se poate constata ot triplă atitudine: romantică, realistă și impresionistă, fără cu perspectiva să fie net dissociabilă, rezultînd alt ot viziune naturalistă. Ilustrată dintr-un început de Al. Odobescu, dar și ot proiectie simbolică, cu virtuți fantastice.

Devenirea de la spațiu geografic la spațiu simbolic cu ot mitologie proprie poate fi urmărită în creația unor mari povestitori ca Panait Istrati, Va-

sile Voiculescu, Fănuș Neagu, Ștefan Bănuțescu, dar și în opera unor poezii ca George Albu, Florenta Albu, Ion Gheorghiu și Gheorghiu Istrate, la care țara descrie ovia, la locurile natale, pînă doar un pretext pentru proiectia propriului suflet.

Din spațiu nesfîrșit, al libertății totale, care trezea adesea un sentiment de coalescență neînștită, devenit spațiu imaginat, Bărgănelul și se descoperă dimensiunea fîntă de univers închis, care trezește conștința prizonierului, „amintit al uitării”, „ocul născut în patru vînturi”. Astfel, unei tendințe descriptive, permanent prezente totuși, și se substituie un spațiu fantastic prin însăși raporturile dintre om și obiectele lumii înconjurătoare.

Și dacă din creația orală în versuri reținem doar imaginea Bărgănelului bătut de drumurile transhumante și de hotei de cai, culșe de G. Dem Teodoroscu există și ot literatură orală neosem-nantă cu „apetii pentru extraordinar și fantastic” (M. Ungureanu) despre hotei de cai ori țilbari de drumul mare, hanuri părăsite, comori leghate de soaimă sub pamint, lubrii dorogitoare, viscole și revărsări de aoc etc. etc., care inscrie Bărgănelul cu spațiu unic al Fabulei, al povestirii cu predilecție pentru fantastice.

Ioan Munteanu

Această direcție este confirmată și de fabulată mitologizantă ot poezilor cimpiei la care reprezentarea poetică „cază” local unei viziuni epice. Rezultă de aici refuzul și-generis al unui rol adesea plat, aflat parcă în consens, cu întînderea de mare a cimpiei, ambele țînzînd sore unîormizare.

În cadrul acestei literaturi vom descoperi numeroase motive, semne ale vechimii sau ale localității, orizontul de sfîrșit, cîntina (fostocofala sau țîrtă-nul), fîntini, movile, Fa Morgana, salcîmi, drooii, cruci etc.

Oferindu-ne file din marea carte a țării, noua carte a Bărgănelului trebuie să ofere explicii și imolici priștelui pentru conturarea specificului bărgănelului. Conștință de labilitatea terenu-lui abordat, vom apela mai întîi la schița lui Grigore Antipa (1919). „Temperamentul său viu, de exemplu, își are originea în scîntălearea cerului, însă țîr-nile țîrle îl fac să fie diodnă și calm și moderat iar noștile senine cu lumina lunii i-au dezvoltat încă din viața sa păstorașcă acea bogată fantazie”; schiță pe care marele geograf George Vălsan o definea drept „pozitie”. O legătură deosebită între natură și cîmpie, în cazul nostru, și poporul său există, dar ea este ascunsă.

Fondul aspru și liber al Bărgănelului, „ipoteza roditoare” a patriei, unde lucrarea pămîntului a reprezentat multă vreme forma fundamentală a existenței, permanența lui devine într-o anumită măsură o povestire, o căutare în durată și intensitate, geometria simbolii și obsedantă a tinutului în care toate liniile fuz sore orizont au dat nastere unui anume fel de a fi omului de pe aceste meleaguri, pe care a încercat ei însăși să-i definească.

Astfel, Mihail Sebastian, din lumina albă a soarelui, desprîndea luciditatea iar dîa simplitatea peisajului-local ordonat al inteligentiei, iar Vasile Băncilă întrezărea înure deschiderile țării ale Bărgănelului „posibilități psihice și fizice” (M. Ungureanu) în mediul fizicului art de vast, relevîndu-se astfel corelația existențială, de esență, dintre localism și ubicuitate.

Între aceste antinonii se află, credem noi, frenezia senzorială a oamenilor locului care știu să asculte ca ni-meni alții chemarea tainică a otorului, adus de ciocirlii primăvara, corelată cu patimile neogote, respînzînd adesea violent, care-l not asocia meridionalului, Bărgănelul constituind echivalentul sudului din alte literaturi.

Oricum omul locului se simte la el această orîndue s-ar afla în acest spațiu înștit, recunosc ca un adevăr palpabil, străin de iluzii, ordonat și ordona-tor, plat și aplaziat, care nu-si refuză însă visarea, coordonată născută din contemplarea cerului în noștile senine de vară.

Această nouă carte a Bărgănelului, care nu va refuza nici lecturile științifice, trebuie să țîndă să devină operă autonomă lucru realizabil numai dacă argumentele interdisciplinarității se vor afla sub semnul integrator al esteticului.

Ioan Munteanu

ADRIANA SITARU

Aleargă-mă-n vis

(haikuuri)

Aleargă-mă-n vis
Precum un verde mustang
Cu friul nescris.

Iepuri albaștri
Beau pulsul cîmpioilor
Spaimo din caștri.

Dropii pictate
Pe căldările nopții
Tip săgetate.

Penele albe
Pănesc ca țigăncie
Clipei cu salbe.

Aleargă-mă-n vis
Si-ngraapă-mă-n Daimonul
Cu friul nescris.

La sud de Eden

La sud de Eden
Fîntina te striga pe nume : DAN I
Oglînzile vinului
Ți se aprindeau în suflet
Saharian.

La sud de Eden
Semnul luiplurii semăna cu tine
Și cu Nada Florilor cărunte
Din inima lui
Undine.

La sud de Eden
Pielea bronzată a mării
Mirosea bizantin
A icone de la marginea
Țării.

La sud de Eden
Iubirea noastră
Înflorea în poezie

Ca a Fleur de Marie cu glezna
Albastră

Misterele Edenului
Ți strigau pe nume : DAN I
Oglînzile vinului și se
Spîrgeau în sete
Saharian.

Sacru mister

Găsește-mi rochia din vis
Pe care luna o-năpăcut-o,
Și-ți jur că trupul meu ucis
Va învia... plecînd, sărut-o I

Tu vei afla tabloul viu
Al Dunării crucificate
Pe care tristul vizitii
O mină cître porți uitate.

Tu vei afla că macii sfinți
Sînt simburii sintaxei albe
În care tinerii mei dinți
Compun sonetele din salbe

Policandru cu mere

Policandru cu mere
Copii de suflet
La capătul memoriei
Ascunzîndu-se-n cortul
Pletelor tale
Ți te toate amintirile acestora
Ți le dau ție.

BIOGRAFII COLECTIVE

Urmare din pag. a 5-a)

(Impresia al masinilor de gauri, risul infundat de bas al ciocanelor, imposibil de imitat, dar mai ales cutezanta liniștită a oamenilor. Era rumoarea unui început de cîntec fără cuvinte pe care îl auzeam pentru prima oară, zgîlnindu-mă, contopindu-se într-un singur glas ce-mi gidăia plătul urechea. Emoțiile mă pătrundeau lent, în mine era totul numai mișcare, trăiam clipe de desfătare ce-mi dezbrăcau sufletul și pe care le-ăși fi optit pe loc dacă puteam. Amușsem, ascultînd bine cu-noscute melodii a muncii, încercînd să-i cunosc tînelce ce mi se refuzau la prima vedere. În hala de montaj general, creierul meu înregistra imaginea spontan, cu fidelitatea unui aparat optic, sistematizîndu-le, interpretîndu-le, oferindu-mi o satisfacție deplină. Iată, îmi spuneam eu, privind ultimul produs de excavator, rodul final al muncii, după ce îmi săturasem curiozitatea! „Conceptia, proiectarea și execuția excavatorului hidraulic pe autogasiu TATRA-AT 802, a fost pentru Centrul de cercetare științifică și inginerie tehnologică a utilizator de construcții din cadrul întreprinderii noastre, ot sardnă dificilă, dar nu imposibilă, mi-a împărtășit ca ot țînd de mare pret, economiștii Enescu Laurențiu, un bărbat chipes cu privirea scormonitoare și inteligență. Dovadă, a continuat el, cere-riile tot mai insistente la export, în special în R.S.C.”. La început, a fost P 802 urmat de S 1203, culminînd cu AT 802, ca ot minune ce atrage una pe

alta, îmi spune inginerul Popa Mihai, seful producției industriale, în a cărui ochi scârpătorii descifrează parca ot energie cosmică. Aproape timid, de ot delicatete naturală, echilibrat, măsurat, optimist, de un umor discret, el își continuă confesiunea furnizîndu-mi date care cu lapidaritatea lor netăcutabilă, confirmă faptul, de altfel bine cunoscut, evoluția de la un stadiu de dezvoltare la altul, de la un prototip la altul mai perfecționat, de la ot calitate la alta. Ce impresionantă este această ascensiune spre înălțimi în prezent! Conștință și răbdătorii dominații de sentimentul răspunderii față de tradiția uzinelor devenită pentru ei ot sinteză de ot viață, inginerii Leana Stan (sef de colectiv), Musat Teodor, Băntulescu, Mihai, Barboni Mircea, proiectanții Gheorghiu Costică, Găzdou Constantin, și-au contopit propria lor existență cu soarta în devenire a întreprinderii din care fac parte. Gîndul creator ot lua înaintea propriei lor rațiuni, neasfîrșit fierbinte al suflului, intruchipate în calcule sale de tehnică și tehnologice, cantînd informațiile cele mai noi pe plan mondial, cu talent dar și vocație. Respingînd cu convingere echile țipare ale rutinelor, cunoscîndu-și limitele dar și forța ideilor noi, noatoare, orizontul lor deveni ot flacăra ce mornice prea multă vreme ca să nu se transforme în vîlvătaie creatiei. Era descărcarea conștinței lor de creatori al progresului, activității de se puseu dezvoltă decît în cadrul unui colectiv omogen și perfect sudat.

Suferind de frumoasa obsesie a adevăratului tehnic, mințile lor au lucra, apăsînd, taurind pe mai departe modele durabile pentru creații ulterioare. Forta de soc a celuialt colectiv de execuție, în frunte cu inginerii Dashevici Ștefan, Dulu Daniel, maistrul Bleahu Nicolae, Marin Nicolae, tehnicienii Vizeanu Vasile, Chersanaru Ion, Iacăușii David Ioan, Dancu Ion, Manolache Gheorghie, Maiei Vasile, sudorii Sietcu Ion, Gheorghie Mihăilescu, izvorînd din neliniști, pasine și perseverență a învins drumul greu epopeic și necurat sare progres, căci tendința spre perfecțiune nu se face decît piește. Întrebări tiranice îi chinuiau, aprinzîndu-le imaginația, fiindcă în el se zăbea simțul acut al conștinței și adevăratul interes al tipurilor de excavatoare din ce în ce mai perfecționate, a înolat să mai fie pentru acest colectiv ot simplă idee abstractă, căci îndemnarea lor, nu e mai mult decît îndrăzneala de a făuri prototipuri. O năzuință spre care apăsîc cu toată fixidindu-se în cugetele lor ca un bun ce avea să le aparțină mereu. Sentimentul inseparabil al demnității lor, lăntul organic al resurselor infinite, i-a făcut să posede acest har de a-și contopi rațunec cu sufletul.

Nume ce se încarcă de trudă, glorie și căldură umană, strălucînd cu forța unei întregi constelații. Iată ot marcă de prestigiu! Ce cuvînt cu sonoritate impunctioasă și care capătă valoare tot mai ridicată pe toate meridianele globului, prezentă vie și fertită pe sol brăilean. Continutate în progresul și spiritualității care va înflăcără generațiile viitoare, mi-am zis eu, umplut de exaltare, urcînd în tramvaiul de noapte cu sufletul acordat pe ocași lungime de undă cu care intrasem.

Viorel Coman

DOINA BOLCU

Ora verticală

Și iată, plec, e ora verticală
tristetea mea crește aproape vegetal
ca plînsul urîș al unui zeu
în gora veche, monstruos, caosonic
și aruncă secunde în afară

E timpul I

dar pe linia ferată, culcate,
numai trupuri de zei.

Secetă

Era un nor în mijlocul amiezii
care nu ducea niciăieri
crăpătura din tavan e acum
alterată de lumină

fiarele-și caută ochii prin păduri

pășăre-și sună cevele într-o ale
la răscruce, ființe ciudate
cu trupuri de țîrpe de verde
și iau în mină ochii
și aruncă cu ei, descințai, după ploaie

silabînd-o cu gurile lor neliniștite

în formă de cîntec.

Oglinzi

Ce frumos și tînr era tata
cînd iubea salcîmi
și dormea pe prîșpă ca un zeu în soare
o, ce tînr, tata
puneam cîle în pămînt
și creșteam otodă cu el
ce tînr, tata
cînd măsoară cerul cu brațele dimineții
alucîndu-și simpli, zîu de ieri
între celelate.

Locuri ale memoriei

Urmare din pag. a 5-a)

toare: părul vilvol, împărțit în două de un rîu nevădat dar simțit, se înfoaie deasupra frunții — ea însăși parcă dilatăta în dorința de a curînd de cea ce nu mai poate pipăi cu vîzîl; sprincenele coboară în praguri abrupte, din ce în ce mai ascuțite, ca niște stâlpi gîndite, într-un efort vegetal să îmbrace țîrțurul unei priviri ce țîșnește violent din miezul pietrei dar înghețat crispat în unghiurile unei geometrii secrete, de neînțese.

M-am întors de ot căută acest bust alci, de ce nu este pus la vedere, într-un parc ori într-un amfiteatru pentru a fi admirat. Și mi-am dat seama, privind din nou în jur, că niciăieri în altă parte nu poate sta această materializare a ideii de viață — deci aici, între peretii acestia — sîrîmii, e drept, dar înșeșate de cărțile care au absorbit energia ochiului, decît lingă biroul acesta cu pență de gigant, decît alături de grădina aceasta frămîntată de pașii marelui grădinar al manuscriselor lui Eminescu.

În alt colț al Brăilei este casa lui Panait Istrati, la fel de potrivită cu fostul ei stăin: mobilat, bibliotecă, birou — iar pe birou, ot pereche de ochelari vechi, cu rama neagră, rotundă, cu lentile tocite — tocite, parcă, de atita prîvit prin ele, dinspre sufletul lui Istrati atit de fierbinte spre lume. Și fotografiile, multe fotografii făcute de autorul „Chieii Chirilina” înainte și după lansarea ca mare scriitor: fotografia era ot artă pentru Panait Istrati, realizările sale în domeniu au, parcă, valoarea unor manuscrise de autor.

Într-adevăr, dacă te uita la ot hartă a orașului ori dacă-i străbăți cu piciorul străzile, vezi că Brăila seamănă cu un amfiteatru deschis spre Dunăre, cu ot poteoaă cum spun localnicii. Mă gîndesc că asemenea locuri ale memoriei, ale liniștii și bucuriei de a fi, amenajate cu atita trudă și pasune, sînt de fapt, adevăratele „cuie” ce țîn în permanență orașul-poteoaă, orașul-noroc; adevărate rădăcini ce-l leagă de trecut și-l dau seva pentru prezent și viitor.

Într-o altă parte a orașului, care-l străbăta fixîndu-l în eternitate,

VIVIANA IOAN

Interior alb

Se împreună spicele slobod în cîmp deschis, soarele îi topește în același strat, li se dilată ochii cit gura cerului, miroase sfînt — e toina trecerii lor prin magia aburilor, udin din pămînt prin marea neagră, cum se vaporizează musca din locul fîntei lor spre lubrie, îmbrăcînd scaunele firave și vara de pe masă și pereții, totul, taina camerei albe, ei vrîjindu-se să-și stropescă particulele în jur botezînd lumea, au această putere să împrîștie balsam în univers, ei, care adie descințate printre ciucurii perdelelor și tremură buzele umbrelor, ei care fac să palpite intineric cu ot inimă umedă licărînd afară din piept, ei care își ascultă înmărmuriți muzica izvoată atîngîndu-se, care împletesc coame lungi de cuvinte nerostite privindu-le cum se încolășc din podoa pînă-n tavan, ei, uzi de această beție în care li s-au cuibărit sufletele, cine să le răstoare?

Stop-cadru

Mușcă! Ai mușcat cînd era soarele sus, între el și țîne; ai mușcat pe iarba udă, mai încolo muntele; în mașină — lunecua cîmpului aurii; în mașină — vă umbreau undă împădurite, știai ierburii și flori sabbatice de jur împrejur; ai mușcat la masă, un castron alb ot stîlnac aburînd între voi; ai mușcat sobru, era lume multă și un bărbat țîcă-ți este foame, mușcai bețe, nu ride; ai mușcat, iarna, era seară, tu crezi și acum că ai mușcat zăpada cu ei; ai mușcat pe plajă — buza rece a unei halbe cu bere, te jucai atunci neglijent; ai mușcat otodă, după ce ai pînă mîncare pe masă; ai mușcat cînd soarele îți strîngea pleoapele brutat; ai mușcat în interior, camuflote, între mese și scauna albe și flori; ai mușcat jos pe covor, din toată, frenetic, țî-era poția și toate erau rotunde, îți alunecua cuminte pe git, mere și nuc — „Mănăncă!”, rideciți. Nu, am mu

Panait Istrati sau despre generozitate

Vespasian Lungu: „Bucurie”

ION MUSTAȚĂ

Dans

Pe-a cimpiei frunte-naltă a plouat mărunț cu vrăbii, dans de sălcii e în baltă din Levant aștept corăbii.

Țipăt raca care doare, ca un fulger alb de săbii se aude dinspre mare. Din Levant aștept corăbii.

La marginea orașului

La marginea orașului zgomotele se fac cîntec și vara își scaldă picioarele în praful fierbinte, iar zmeiele se urcă în ficose an mai sus, mai sus, peste plopii fără sîrșit. La capătul sfârșit strine de palmele mici mi-a rămas cîndva ca un strigăt, copilăria.

Noaptea

Noaptea orașul adună zgomotele zilei, și spală cheiul de pași și de soare, corăbiile își leagăna la țarm amintirile, pescărușii dorm în cuib de răcoare.

ALFRED BASARAB TIBERIANU

Remember

Fiicele mele, Veronica Mereu mă-nțorc... Prin framătul ce vine Din largu-nmiresmatei livezi, Revăd ca-n vis trecutele amiezii, Cu insoțitul zumzet de albine.

În fata casei plopii - violine - Și-n preajmă tot îmășul cu cirezi. Fînețele au sunet de zăpzi, Sub ceru-n joc de ape cristaline.

Ulcior bogat și neștirbit în toartă, Bătrîniț dăd mă străjuie la poartă, Ocroitor de visuri, ca un scut.

Sub umbra-l de răcoare, în surdina, Așese-am rupt o rază din nevrut, Cînd m-a furat a creștelor lumină.

Prin pașiștea cu cimbru și negară

Fiicele mele, Mariana Prin pașiștea cu cimbru și negară Pe unde se roteșc, în zbor, prigoii, Cărarea serpușește-nșpe podgorii, Cu-alaiul de miresme și de pară.

Pe-aici vibrez, doinar din zori, cu zorii Îmbocăniți, sub farmeul de vară, Cu zumzetul din fagurii tăi, Tară, Și-n răsărit pînii aurorii,

Prelinsă crîn în licurici de rouă, Pe scripitoarea cîmpurilor le, Pe care timpul a țesut-o nouă.

Mustește grea podgoria, ca plumbul,

VANESSA ZIGMUND

Transhumanță

Din cînd în cînd, copacii mai dansează (se plictîșesc și ei de-atîta stat, le amorțește trunchiul, ce visează din rădăcini, aripi pentru zburat),

Pe lingă noi se scurge lin pădurea, alunecă în veșnicie blind și ne-om trezi c-a ruginit securea fără să știm pe unde și de cînd.

Pe lotul lor de vis nebul, copacii dansează-n toate ritmurile lor, deși sint mai bătrîni c-un veac, săracii și scorburile vechi acum îi dor.

Sub pleoape le mai stăruie pămîntul - o amintire vagă, de demult - și-n minte, încălcat, strîmb-legămîntul cu fixul rădăcinii - așezămînt.

Dorița de mișcare ni-i răpește. Da l vor pleca în grupuri, rînd pe rînd și-n locul lor plăgi mari de dor vor crește

și ne vom întreba de ce și cînd.

Liniștea a intrat în iarba înaltă, copacii tineri foșnesc ca o carte, de pe drumuri, povară dulce pe umeri Panait Istrati s-a întors de departe.

Triptic

Ard strălăzile mele de primăvară, inima e o coridă, ale, ale, și singele zvîcnește năvalnic a dragoste, iată, iubito inima taurului invins.

Corăbiile cu nume ciudate

s-au reîntors din mările calde, meridianele au înflorit cu chiparoși și calzi, portul își leagăna amintirile vechi de cînd lumea. iată, iubito prima floare de nufăr.

Vara fierbinte

și-o aură gliezele, și pînă ore miresme de olge, picioarele goale strivesc strugurii copți, și buzele cîntă. iată, iubito implinirea.

Și sus, pe deal, pe-o geană aurie, își zornăie tezaurul porumbul.

Interior

Un cer albastru, cît un luminiz De înimi, cu ferestrele profunde, Prin care și luceafărul pătrunde, Cum cerbii luminează prin deșii.

Aici, nici eu și nimeni nu s-occunde, Că-i limpede izvorul de prundiș, Nu-i nici o poartă grea de urdișni, Uleele sint clare și fecunde.

Veniți cu toții, din orice-oglinzi și trepte, În timpul meu curat, cu turnuri drepte, De care valuri tot mereu se sparg.

V-aștept senin l Că zările-s deschise Sonore aurori, cu-aripe de vis, - Pe-aprinsul dor, cu-n neclintit catarg.

Miracol carpatin

Urcuș de epopee pe trepte glorioase, Înfiat adînc prin veacuri să ardă încrustat În zidurile vremii, prin zborul luminos, Aici străbunii noștri geneza ne-au purtat.

Copac al măreției, vibrat peste pămîntul Împodobit de oameni, cu visul făcut

Intruchipat să urce, în tunete, cu cîntul Ce-l framătă cu dorul piraietei din munți.

Vuiră cețuri sumbre și valuri după valuri Se prăbușiră norii, sub strămoșescul scut De marmură-ștețită - ofrandă omenirii - Din Sarmisegetuza, prin Roma reînscut.

Vor trece-n goană veacuri și sori s-or naște încă Deasupra-ol omeniei miracol carpatin, Va crește-n implinire, ca o imensă stîncă, Sub timpla demnității a cerului latin l

Amiroase a toamnă

S-a făcut de ceață și de seară, Amiroase-a toamnă de la colț, Hai și-om merge să-nscropim din ceară Pentru stilpii verii niște bolți.

Hai și ne-om întoarce mai spre miine, Hai spre dimineață, de-om putea și Vezi, mai pune-n traistă niște piine, Daltă, var nestins, și-o bîdineă.

Dacă mai e timp, om pune semne Pe-unde-om trece, iar de nu, vom țîi Drumul înapoi, în somn, pesemne, Fîindcă urme nu-s, spre-a le zări.

Saua pune-o cît mai largă-n chingi, Lasă bietul cal să pască-n tîrnă, Mai ia-ți și o pereche de opinci, Căci drumu-l lung și locul făr' edihmă.

Și pregătît să fii pentru orice, Chiar și de a surpare de-anotimp, Chiar și de-o moarte temporară, ce Ne va lăsa să zăbovim un timp.

Identitate

Eu sint copilul nelegitim al pădurii Prin care paște vîntul iarbă-rea, Eu sint copilul nelegitim al pădurii Și n-am nici buletin, nici altceva

Prin care să vă demonstrez legal Identitatea mea întimplătoare. Certificat de naștere : un cal Nechează-n mine a nevindecare.

Curier BRAILEAN

În ultima decadă a lunii mai s-a desfășurat la Braila cea de-a V-a ediție a Eminecienei, manifestare omagială dedicată genialului poet, inițiată de profesorul de limbă și literatură română, Gh. Calotă. La ediția din acest an au participat: prof. univ. dr. doc. Constantin Ciopraga, conf. univ. dr. Mihail Drăgan, poetul Dan Verona și cercetătoarea Anita Bhoze, din India. Cu același prilej și tot prin inițiativa laborioasă a lui Gh. Calotă a fost editată foaia voluntară cu titlul lui Eminescu, în care întîmîm semnăturile de prestigiu ale lui Fănuș Neagu, Ioan Alexandru și, desigur, ale invitaților acestei ediții.

Din aceeași publicație (Lui Eminescu) reținem o interesantă ipoteză, a lui Gh. Calotă, privitoare la una din presupusele etape de creație ale poeziei lui Eminescu. Profesorul brăilean prezumă că „fînd în perioada în care se gîndea intens la poemul Luceafărul, în va fi venit în minte, probabil, scula făcută, în 1861, la Giurgiu, de către Richard Kunisch. Glosa referitoare la Kunisch (pag. 56, varianta B, datată de Perpessicu 1881), se prea poate să fi marcat tocmai momentul hotărîrii poetului de a reface drumul spre mare al călătoriei german. Imaginea mării îi era necesară fondului afectiv al poetului; nu întîmplător desigur, o primă variantă a poeziei lui Mai am un singur dor este plasată aproximativ în aceeași perioadă”.

Între 1 și 15 august se desfășoară sub egida Comitetului de cultură și educație socialistă al județului Braila Salonul de vară, al humorului, Braila '87. Această a X-a ediție, jubiliară, are ca temă pentru concurenți „Omul între plus și minus”.

A apărut de curînd, la Köln (R.F.G.) o carte dedicată contribuțiilor în domeniul gerontologiei, de către Ana Aslan, cunoscută specialistă în medicina vîrstetă, născută în urmă cu nouă decenii la Braila. Alături de numeroase date biografice, cartea conține și reproducerea unui portret al savantului executat de pictorul brăilean Vespasian Lungu.

La Galeriele de artă din Braila a expus, în cursul lunii iunie, pictura artistă plastică din București, Cornelia Victoria Dediu, membră a U.A.P.

Turneul Teatrului dramatic „Maria Filotti” desfășurat sub forma unei microstagioni în Capitală (au fost prezentate piesele Vialu-Vodă, Familia, Georges Dandin și Pînă) s-a bucurat de aprecieri pozitive, rețevate cu ocazia întîmîrii artiștilor brăileni la A.T.M. cu oameni de teatru și cu critica de specialitate de la unele publicații și reviste din Capitală.

Cenaclul „Panait Istrati”

Urmare din pag. a 5-a

al istoriei, atât de puternic fertilizat de anii fărîsamă ai Epocii Ceaușescu și-au pus amprenta asupra peisajului brăilean, iar pe plan cultural, ca o consecință care decurge firesc din liniștile de forță ale politicii culturale ale partidului nostru, Uniunea Scriitorilor și revista Luceafărul, împreună cu Comitetul județean de cultură și educație socialistă Braila, au realizat cadrul optim al apariției Cenaclului literar „Panait Istrati” al Uniunii Scriitorilor. Înființarea „cenaclului” „Panait Istrati” al Uniunii Scriitorilor în noiembrie 1985 a însemnat pentru mișcarea culturală brăileană un pas important pentru implicarea ei și mai puternică în noua geografie literară a patriei. Cel peste treizeci de membri al cenaclului, mulți proveniți din rîndul celor ce au activat pînă nu demult la cenaclul „Mihu Dragomir”, au reușit prin efortul angajat al activității lor să contureze ideea apariției unui supliment literar brăilean devenit și el, în anul accepției de profunde înnoiri, o realitate cunoscută sub numele Dunărea.

Aflată la începutul celui de-al doilea an de activitate, Dunărea se poate autotitula o oglindă culturală a acelor înalte, monumentale și dense cîntări care au schimbat însăși geografia acestor locuri într-o spectaculoasă organelă la dimensiunile viitorului nostru comunist.

Membrii cenaclului „Panait Istrati” al Uniunii Scriitorilor și totodată redactorii acestui frumos dar care se numește supliment literar „Dunărea”, au căutat apariției și existenței n-ar putea fi explicată fără grija permanentă a partidului față de edificarea culturală a tuturor zonelor patriei noastre, întîmpinînd cel de-al III-lea Congres al educației politice și culturale socialiste cu sentimentul că, prin activitatea lor angajată, Braila apare integrată organic în fondul cultural al epocii luminoase pe care o trăim, cu sentimentul distinct că forța și argumentele ce pun în lumină însăși fapta destinului creator se află în cheiașia politicii întepite a partidului nostru, în fruntea căruia se află marea fiu al națiunii, erou al României socialiste.

Din enorma corespondență a lui Panait Istrati vom prezenta două scrisori, inedite pînă azi, redactate în anul 1934, după ce scriitorul se reîntorsese la București, la sfîrșitul lunii martie, de la Nisa, unde-și îngrijise sănătatea.

Panait Istrati obișnuia să răspundă cu căldură scrisorilor primite din toate colțurile lumii: „numărăm necunoscutii îi scriu, spovedindu-și amărăciunile, cerîndu-i un sfat, un sprîjin sau pur și simplu copleșindu-l cu dragostea lor” (Ernest Bendz, apud „Panait Istrati, Cum am devenit scriitor”, Craiova, 1981, pag. 386).

Deși în perioada anilor 1930-1935 era „încolțit de boală” și hărțuit de tot mai multe „lipsuri materiale”, Panait Istrati măturîrea: „Ei bine, în tot timpul vieții mele - care e una dintre cele mai chinute - singura comportare cît mai desăvîrșită a fost (...) de a mă comporta ca un om generos. Da! astăzi cînd viața îmi este la chereumul celei mai ușoare răceli, pot să strig tu-ture” - „Răcolit-mi viața! Veți putea găsi într-însa orice ați dori împotriva mea, afară de egoism - pe cînginea omenirii, cumplitul egoism care-l face pe om nesimțitor la nenorocirea semenului său” (loc. cit., pag. 370).

Neșija lui mamă îl educase în acest spirit spunîndu-i că „omului îi face cinste să fie bun și drept” (loc. cit., pag. 374) și recomandîndu-i: „Caută să fii bun cu oamenii, pe-acolo unde te duci. Nu te lăsa prins de minie și înjete pe om, oriunde te-ai afla”. (loc. cit., pag. 122).

Tot o expresie a generozității lui Panait Istrati sint și aceste două scrisori, al căror destinatar, Gheorghe, ne oferă, pe versu-ul celei dintîi, următoarea notă: „Gheorghe C. Bălan, soldat regimentul 58 Infanterie, batalionul II, Comp(ania) 5-a, conting(ent) 1918 (2. V. 1934)”.

Emoționantele rînduri, scrise de Panait Istrati numai cu puține luni înainte de a se stinge din viață, reprezintă un lămuritor document în urmașii amprenta viei a unei generoase personalități, sint o mărturie copleșitoare a acestei generozități pînă la sacrificiu a unui om dispus totdeauna să contribuie la fericirea tuturor celor ce-l sollicitau sprîjinul.

Constantin Enciu
București, 27 aprilie 1934
strada Popa Savu 33
Dragă Gheorghe,
Poate veți fi aflat că ne-am întors din strălăitate, din ziua întii de Paște. Eu

o duce din ce în ce mai bine cu sănătatea. Sint încă slăbit de atîta zăcere la pat, doi ani aproape. Dar cred că boala am învins-o, că nu mai am febră de loc și aproape nu mai tușesc.

Prin lule am să viu la Braila să fac niște băi la Lacu-Sărați și stunci o să ne vedem.

Te rog să te duci pe la Baldovinești să vezi ce mai e pe-acolo și dacă moșu n-are vre o nevoie grăbnică. De asemenea voi cum o mai duceți?

Eu acî am casă din ce în ce mai grea, plină de șomeri. Sintem acum nouă gurlă la masă. Și lupi din greu, că nici cărțile nu se mai vînd. Scrieți-mi.

Sănătate la toți,
al vostru
Panait

București, 23.6.34
Dragă Gheorghe,

Am hotărît cu doctorii mei de aici să vii numai de la București să te opereze. Operația de ulcer stomacal se face

ușor, nu este nici un pericol de moarte și după operație ai să fii iar om întreg, pe cînd așa cum suferi acum n-are leac și te duci sigur la moarte.

Crede-mă și vino chiar luni sau marți. Ai să fii operat așa cum m-ar opera pe mine, adică în cele mai bune condiții, iar în vremea asta am să am cu grija de casa ta.

Îți trimît azi încă 1.000 lei. Dai 500 lei moș Dumitru, pe ascuns. Trenul costă 200 lei. Restul îl lași acasă. La Gara de Nord te urei într-o mașină și dai adresa mea. Scrie ori dă o telegramă cu ce tren pleci. Să mă ascuți și să vii fără nici o frică și ai să te faci iar om.

Al vostru, cu bine
Panait

Pe marginea scrisorii l:

„Să-i spu lui moș Dumitru că bine face că nu mai lucrează nimic. Am să-i trimît eu regulat 500 lei pe lună, dar să nu dea banii ăștia la nimeni. Să fie pensia lui”.

CUVINTE ÎNTÎRZIATE Iubite Panait Istrati,

nu știu cum să vă spun, dar prea sintem de la Braila și pe-aici se găsea viața prin toate ungherele ei, că iată, cînd răsare un cîluș peste dîmnețea unui pămînt, noi îi zicem Bărăgan, adică soare bătut în cuie pe crucea întîmplărilor. Desori păsînd căsă Baldovinești am constatat cu întîmte că nu există vegetație, nici păsări, nici aer, nici pămînt, și că totul, dar absolut totul s-a transformat în numele dumneavoastră, și doar el, numele, aduce pe rețina trecătorului acest cîluș colț de țară muntănoasă asprîntă cu un colț pe Siret și cu altul pe Dunăre. Fără risc pot să zic că nu Bărăganul v-a născut, ci dumneavoastră l-ați fost cărîndu-l în pîntec prin Alexandria, Franța, ori alurea, însă depunîndu-l în scutecele patriei noastre.

Nu știu cum se face, însă cînd îmi aduc aminte de Sena, îmi zic în minte că nu Român Roland v-a salvat, ci totul a fost invers, și zic astfel pentru că plînea nu se scufundă, ci culțitul menit să o împartă. Desigur, problema rămîne deschisă ca o metaforă și ficcare să înțelegă ceea ce este de înțeles. Dar nu despre soarele văzut prin sticla afumată vreau să vă vorbesc, ci despre bucuria dar mai ales despre biestemul de a fi lumină înjunghiată între două oglinzi. Așa mi-aduc aminte despre o poveste ciudată întîmplată acolo unde se înnoadă realul cu fabulosul. Se zice că exista o cîmpe pe care, la loc de iarbă, creștea sare, și unde păsările deveneau culburi uitate de care doar lîilești mai spînzurau de lumină, iar deschiderea brațelor era un gest de neputință. Însăpîmintată de pradă, fiara alerga înspre nicînd și doar amintirea descărnatelor umbre se lipsea de talpa trecătorului. Clipa era un șarpe vertical, ea se arcuia direct din

ochiul cerului, de parcă era un colind scris pe coastele noaptea. Sub goana calilor, cîmpea se desfășoarea lășînd în urmă, amintirea lui maline, caligrafiată cu lupi și pietre încinse, cu arbori și piramide ori cu foc de lună stearpă. Totul se rătăcea printre miini, totul fugea înspre afară, se spargeau ochii, pietul și tot ceea ce se putea sfîrșima, pînă cînd eliberat, și în marginea cîmpei priveam cum focurile, concentrate, ne adunecau. Noi stam singuri în fata cuvîntului, și nici cele șapte zile nu mai erau, ci totul se făcuse un șarpe prelîng și metalic, ce nu știu unde venit.

Singurătate și cuvinte. Mereu singuri în chiar ele de parcă ne născuseră în toate.

Drept să vă spun, Panait Istrati, această poveste mi-a fost sugerată de un pîlc de aceluși nedumerit de faptul că încă nu învătaseam limba espră a Bărăganului. De fapt, dacă stau bine să mă gîndesc am părăsit acest alfabet la jumătatea rostirii, așa cum atîta alții, pentru a stăpîni această zicere, au trebuit să se îndepărteze de ea pînă la durere.

Desigur, acest mod de a silabii nu stă la îndemina oricui, și nu îndemn pe nimeni să ia astfel de lecții, însă, în treacă fie vorba, Panait Istrati, dumneavoastră stîl mai bine în ce raft atî fost așezat, de chiar îmi acelor vremuri.

La Braila, se naște mereu un alt Platon... Ceea ce-i totuși sigur, este faptul că la dumneavoastră acasă miroase a primăvară prin ideii și că fiecare calcim vă poartă numele, cu toate că un taximetrist încapătînat m-a plîmbat prin toată Braila căuind strada cu numele dumneavoastră, apoi, oboșit și incudat,

Vespasian Lungu: „Pătîniș, vile 12”

Sentimentul tradiției

Urmare din pag. a 5-a

Bosfor și la Mediterana ori pe Dunăre în sus, către inima Europei, Braila rămîne un spațiu european, locuit de europeni de la cotul Dunării, adică de români.

Această lume e, prin vechime, o țară de agricultori, dezvoltînd o civilizație sedentară, lesată de vegetativ și de germinativ, însoțindu-se mai apoi cu un folclor al marilor întîmieri, al sesurilor fără de orizont pe unde plîpie unorii, în zilele caniculare, iluzoria „apă a mortilor”. Apoi printr-o vechime poate și mai mare, căci se însotgea cu înșile feturi ale omului de a se defini față de natură, e o țară de pescari, halucinată de ane, și o țară de briganzi și păpurîsurilor și ai pădurilor fluviatile, făcînd din acvatic o formă de refugiu din istoria cuprînsă de pierol.

O țară, în sfîrșit, de negustori, aducînd în țara noastră în pieșă și pe unele inkuște un Orient miraculos și pe unele de stufe persiene și de mătușuri de Kitay, de miros fute de piper

și de enibahar și de îmbătătoare efluvii ale cafelei: o țară, asadar, de Halima. Tîrziu, cînd aceste denuneri de civilizație se amestecă și orasul e adus la geometric, închipuînd o „roză a vințurilor” unde se cuprînd, în punctele cardinale, imagini ale cîmpului și ale apelor, miracolele maritime și drumuri către munt, această materie antropologică febrilă se așază și lasă să se vadă, ca într-un predispăt neutru la noi amestecuri, ceea ce fusese, pe dedesubtul vremurilor, esență inalterabilă. A face literatură română în acest Orient al României, care este Braila, este a înainta pe aceste looteze ale tradiției rezultate dintr-o istorie desfășurată în geografii stabile și în cadre de civilizație sigure. Această lume de vechimi și de parfumuri, de baladesc și de dumărene povesti fabuloase e lumea lui Constantin Sandu-Aldă și a lui Sebastian, a lui Perpessicu și Mihu Dragomir a lui I. C. Săvescu, a lui Voronca, a lui Panait Istrati, mai ales, însă e astăzi și a lui Fănuș Neagu, acest rapsoed „pierdut într-o Balcanie” unde memoria nu se va stînge.

PETRUȚA GAGU

Răs-timp

Imi bate-n pleoape lumina mierie mă imprasră soarele incendiar sub umbra genei, în pupiță, mă string, mă concentrez, dispăr.

Intr-un răs-timp pupila se dilată și eul se deșteaptă greu l-acoperă întunecimea nopții toată.

Oglindire

Regină a riului, pletele tale îmi plîng pe umeri, îmi unduie șerpuitoare alge, încolcîndu-mă ca brațele unei vestale.

Regină a riului, ca un vîrșat stropil flămînzî din baldole-ș plete îmi mîncînc obrăjii, sapă albiu de calcar

în sufletul meu neschimbat.

Regină a riului și a lubirii te poartă veșmint de flori peste apă, salbe de flori deasupra stîhiei pînă la poarta de schimb a Fiil.

Narcis

mă găsesc noaptea punct în întuneric

îmi caut cu degetele ochii răsuflarea

leocică sint la pîndă asupra mea

noaptea mă bea mă varsă - oglînda neagră cu fața întoarsă la perete

UN SCRITOR BRAILEAN

MIHAIL SEBASTIAN

Un critic de teatru

Venind spre teatru cu decizia copilului de 14 ani, furisat în stăluț teatrului „Lux” de la Braila, pentru a-l vedea pe celebrul Constantin Notara, pe care și-l închipuise un personaj legendar, dar avea să-l descopere în rolul unui bătrânel sters și modest, urmând mai apoi spre teatru înfrumusețat de aventura adolescențului de 18 ani care, îngrozindu-și familia, fugise la București să vadă faimoasa trupă a soților Pioeff, Mihail Sebastian consultându-se pentru istoria literară a unui exemplar de cronicar care și-a pus toată puterea de muncă și de creație în slujba revitalizării teatrului românesc din perioada interbelică. Cele două episoade evocate la începutul acestui rânduri prezintă un fel de bilanț al criticii dramatice și al dramaturgului care și-a asumat literatura ca pe un adevărat destin.

Cronicarul dramatic Mihail Sebastian privește realitățile teatrului românesc în întreaga lor complexitate, având în atenție atât textul dar și instituția numită teatru, miștând neobosit pentru un înalt profesionalism al regizorilor, scenografulor, decoratorilor și actorilor și depășind continuu situația literaturii dramatice originale.

În „Revista Fundațiilor” nr. 9 din 15 septembrie 1936, Sebastian atacă problemele de fond ale teatrului românesc, fapt care-l va prilejui lui Pompliu Constantinescu o luare de poziție utilă pentru lămurirea definitivă a unor probleme vitale: de ce dramaturgia română nu a mai înregistrat nici un debut semnificativ după anul 1926. Ceea ce îl îngrijorează și mai mult pe Sebastian este faptul că și autorii consacrați părăsesc teatrul pentru muze mai promițătoare — cazul lui Camil Petrescu. În aceeași măsură cronicarul nostru se arată decepționat de faptul

Invățământul brailean s-a înființat pe o tradiție foarte puțin constituită și a biruit, grație strădaniilor obștiștii orăgenilor și a oficialității timpului, prin aducerea unor cărți cunoscute și a gândit să activeze în spiritul luminii culturale pe care o inspirau, la București, Gheorghe Lazăr și I.H. Rădulescu, iar la Iași Gh. Asachi.

Inceputurile învățământului brailean sînt legate de remarcabila figură a lui Ion Penescu, fost elev al lui Ion Heliade Rădulescu ale cărui idei generale a urmărit să le realizeze, desigur la cu totul alte proporții, aici, Ion Penescu și-a dat seama că principala piedică în calea educării tinerilor generații se afla în lipsa manualelor școlare, motiv pentru care el a adus, la cinci ani de la înființarea primei școli, o tipăritură (1938) ale cărei utilități urmăreau să le subordoneze necondiționat ideile de educație. După el, numeroși dascăli s-au străduț să pună la dispoziția învățămîntului local principalele instrumente de lucru, manualele școlare. Datorită muncii pline de abnegație a acestor profesori sau oameni de cultură în sensul cel mai larg al cuvîntului, care și-au sacrificat, poate, idealul mai înalte pentru a le slui pe cele mai importante prin necesitate, spre sfîrșitul secolului trecut învățămîntul brailean era deplin sincronizat cu cel național, trimițînd de pe băncile școlilor, foarte diversificate ca profil, în amfiteatrele universităților ținei foarte bine pregătiti, unii dintre ei devenind mari personalități științifice ori culturale de talie națională și mondială. Ni se pare important de amintit faptul că „Intruziunea” învățămîntului brailean față de cel din provinciile istorice românești se datorează faptului că pînă la Pașca de la Adrianopol (1829) Brăila nu aparținuse pămîntului românesc.

că scenele românești sînt închise pentru autorii români, direcțiile teatrelor acordîndu-le credit excesiv, autorilor străini, nu întodeauna de cea mai bună calitate. Popularizînd experiența teatrului francez, care a adus la experiența teatrului pe Jean Giraudoux, Sebastian nu face altceva decît să spere că într-o zi „scena” noastră va fi în rîndul celor mai bune teatre din Europa.

Penuria tinerelor talente afirmate după anul 1926 a dus la izolarea teatrului, la un divorț iminent între dramaturgie și celelalte domenii ale vieții artistice, iar acest lucru îl prilejuieste lui Mihail Sebastian o luare de poziție intitulată „Banca H. Teatrul cu punțile tăiate”: (Rampa din 8 septembrie 1935), unde se arată că la izolarea teatrului a contribuit într-o mare măsură și critica de teatru, susținută numai de „specialiști” a căror sinură preocupare este spectacolul în sine și mai puțin problemele de fond ale teatrului. La izolarea acestui domeniu, față de celelalte fațete ale vieții artistice, contribuie în egală măsură lipsa cărților de teatru. Banca H, banca spiritului critic în teatrul românesc nu există, conchide Mihail Sebastian.

După cum se poate observa, Mihail Sebastian nu a văzut în îndelungata de cronicar dramatic un mod „distractiv”-superior de petrecere a timpului liber, ci o modalitate de discutare responsabilă a problemelor esențiale ale teatrului, pornind de la literatura dramatică și continuînd cu celelalte domenii: cărțile de teatru, cronicarii, critica etc. Pentru Sebastian cronica teatrală este modalitatea esențială de a-și expune punctul de vedere și de a face propuneri pertinente pentru remedierea stării de fapt, pentru o revitalizare reală a teatrului românesc.

Profundimea ideilor, modul de gândire al realităților teatrale și de discutare a acestor realități — transant, direct, fără ocoluri inutile, fac din Mihail Sebastian un cronicar profund implicat, incomod poate pentru inertiile epocii, un cronicar sensibil, onest, profund, de fapt un om de teatru posedat de ideea revitalizării teatrului românesc.

Constantin Gherghinoiu

Între viață și imaginație

Viața cărților este plină de nepevăzută și într-o „biografie” a literaturii unui popor s-ar recunoaște o dramatică existență umană. Asemenea omului care poate trăi gloria de o clipă sau umilința unei cenășoare, poate îmbătrîni sau muri, răsturnat în adăncurile uitării de valurile timpului, dar poate cunoaște și „tineretea fără bătrînețe”. În „moartea unei cărți se naște timpul, iar în viața alteia moare omul”.

Pentru cărțile intrate în umbra uitării, Mihail Sebastian avea o preferință particulară, justificată printr-o „veritabilă fericire” de a descoperi adevărul pe propria-i scoatere.

Omul care trăiește natural nevoia de cultură și citește fără vicul de a căuta mai întâi verdictul criticii, ce realitate poate cunoaște în romanele lui Mihail Sebastian? Din ce unghi trebuie să privească viața cuprinsă în paginile unei cărți de acum cinci decenți?

Scrie într-un număr din 1929 — 17 ianuarie 1931 (cum mărturisește într-un interviu) „Orasul cu salcîmi” nu este o carte de evocare a Brăilei de acum cinci decenți, desi nu lipsesc din paginile ei imaginile ce sugerează o atmosferă specifică: pensionul Nobre Dame, impunătoare și misterioasă Prefectură, plimbările de simțată seara de Strada Mare din centrul orașului, bulevardul ce purta între cele două trotuare laterale un trotuar lat, nepietruit, cu două șiruri de salcîmi. Mai vag sugerate sînt: bătaia cu fieri, serbările de binefacere, prezenta fanfarei în Grădina Mare și a laurului pe străzile orașului.

Dincolo de acestea — și mai puțin — se simte o atmosferă calmă și o liniste cum apăsătoare, o existență de oameni cuminți și respectabili.

Notații din articolele publicate sau din „Jurnal de roman” (paralel romanului și oferind cititorului date interesante asupra etapelor și procesului de creație), asupra vieții de provincie divulgate însă într-un sens de observare și o putere de pătrundere rară în Provincia „trașică și istovită, cu miros de vechime și alură de deznădămint”, era „creatoare de timp”; în atmosfera „balzamică de ciudățenie”, scriitorul nota popula „spățiu” cu gesturi și timpuri cu întimplări.

Intenția de a transfigura artistic aceste observări în așteptatul roman al provinciei românești, M. Sebastian va fi avut, dar primul lui roman este ancorat în altă realitate și alte adevăruri.

Fără o intriță marcată și situări dramatice suficient accentuate, acțiunea romanului se desfășoară cum liniar, („desul de amănunțit — spune în Jurnal M. Sebastian — ca să fie cunoscută, dar destul de ascunsă ca să-și păstreze misterul”).

Filonul epic nu este prea bogat, accentul fiind pus de scriitor asupra realității psihologice. În centrul acțiunii stau două personaje, Adriana și Gelu care împreună cu Cecilia și Victor alcătuiesc un grup amical. Celelalte personaje au prezentă disonanță în roman: Bută, tip apart de vagabond, Paul Mădoianu, rudă îndepărtată a Adrianei, Elisabeta, Donciu și Cello Viorn.

Adriana — creată de autor cu evidentă simpatie și interes mărturisit — „Am uitat că romanul îl scriu pentru Adriana?” — trăiește, într-una din zilele primăverii ale unui „fata”, o stare de boală ciudată. Medicul constată că „fata crește”. Resortul curiozității se declanșează și Adriana

este din ce în ce mai absorbită de ceea ce, „fizionomic și fiziologic”, i se întimplă. Crizele bolii trece și fata revine la școală dar aronă un aer de izolare superioară, conștientă că numai ea a cunoscut misterul că numai pentru ea „au ierit salcîmi”.

Paul vizitează familia Dunea și Adriana trăiește neclara prima înflorare a sufletului doric de iubire, însă iluzia se risipește, fiindcă Paul pleacă. Dispariția misterioasă a lui Victor însoțită de la formarea grupului de prieteni Adriana — Gelu, Victor — Cecilia, Viata lor se desfășoară monotona iarna (scderi îndelungi împreună, lecturi, muzică dar mai ales tăceri) și cu plimbări și peregrinări spre VII, spre Balta Brăii, iar, Evadarea spre caplaia Brăii, Adrian, mai apoi a lui Gelu pune iubirea lor sub semnul întrebării și al tentației (dida Adriana — Cello Viorn), dar cînd, după un timp, se reîntînesc, se redescoperă cu umire și iubire în lează din nou, Adriana și dăruiește lui Gelu, cu puritatea fetei care a fost și patina femeii ce devine. Nimic părea să nu-i mai despărțat dar Adriana constată că noptile lor de iubire i-a „făcut urtică” și îl părăsește pe Gelu căsătorindu-se cu Paul Mădoianu.

Lăsînd în planul secundar ceea ce am văzut că poate aminti peisajul și atmosfera Brăilei ca și întimplările prin care trec personajele, „Orasul cu salcîmi” este romanul ce păstrează în paginile lui totă viața unei vieți: puritatea cu misterioasele ei tulburări, neliniști, căutări, bucurii, întrebări și răspunsuri. Este cartea cunoașterii omenești și a complexității sufletului omenești. Aceasta este realitatea care rămîne înmărș și vie în cartea scrisă de Sebastian cu voluptatea plimbării „Între viață și imaginație” și prin „colaborarea

visului și a faptului real?” De unde începe ficțiunea și care este realitatea în acest roman de tinerete despre tinerețe? „Este la mijloc un fel de laborator de paralele între literatură și viață, a reflectîndu-se în realitate, pînă la infinit, realitatea transformîndu-se în ficțiune și apoi ficțiunea devenind din nou realitate.”

Intenția lui M. Sebastian n-a fost să cunoaștem o sumă de întimplări, ci semnificațiile lor, nu oameni care au fost, nu personaje negative și pozitive, ci nebănălită meandru care trebuie să mearșă și ce anevoioasă mearșă — sufletul omului sora se aie iniția în misterul vieții și a ajunge — și dacă ajunge! — la cunoașterea de sine. Nici un gest, nici un detaliu fizionomic sau de vestimentație nu retine atenția deși în rîndul său se ascund și unele mici figuri o emotie, fie o nouă înfrîmîtare, fie un nou salt bucurios ori îndurată, al sufletului personajelor.

M. Sebastian mărturisește că a descoperit adevărurile muncii muncind și a aplicat aceste principii și eroilor lui pușcări, „Uitarea” de Proust la M. Sebastian însuși este semnificativ asociată declinului ce-l suferise „imaginea Albertinei în memoria lui Marcel”.

Cu aceste nostalgii de receptare eseisului în imagina, în consens cu realul în interiorul din epocă pentru cititor, o cercetare, „un joc” îi spune el. „Să facem cunoștința cuiva, cercetîndu-l bibliotecar”. / / Ar fi, conchide Sebastian, „un tratat de filosofie literară”, o „sociologie pragmatică” care ar înlesni „înțelegerea rostului și sensurilor și a cărei cariere artistică consumate într-un veac de demult și izbucnind pe urmă mult mai târziu, din uitare — noi, proaspete”, etc. (Semne pe un dulap cu cărți).

Alexandrina Paulopol

*) M. Sebastian, Eseuri, Cronici, Memori, Ed. Minerva, Buc., 1972, p. 526.
*) Op. cit., p. 513.
*) Mihail Sebastian, Op. cit., pag. 526.
*) Mihail Sebastian, Op. cit., pag. 137

„Insula”. Personajele sînt victimele claustrării dictate de un pui sud-american. Metaforic, anticamera pitulului de volai devine un patraler misterios cînd oamenii cu profesii diferite și-ași se confruntă cu misterul descoperă că au solidarizat într-un insulă umană în care ei sînt materie, istorie și spirit. Împreună trăiesc excepția realizării unității de sentiment a lumii. Episoadele se sublimază toate în înțelegere. Supraviețuirea nu este o încordare în fața stihilor. Subsonstentul însuși capătă forță simetricalor. Timpul însuși este o creație a lor, care și devine ființă. Combustia acestui timp este dată de o veritabilă beție cu aspirine. Eliberarea de epocă este însoțită de vorcălători într-o ară, pătrînd în causalitatea sublimului; evanescenta vizuală. Omul, în această parabolă a betiei cu aspirine, a fost pentru o clipă un copac feroc, și-ași pădure și insulă. Eliberarea de epocă este însoțită de vorcălători într-o ară, pătrînd în causalitatea sublimului; evanescenta vizuală. Omul, în această parabolă a betiei cu aspirine, a fost pentru o clipă un copac feroc, și-ași pădure și insulă. Eliberarea de epocă este însoțită de vorcălători într-o ară, pătrînd în causalitatea sublimului; evanescenta vizuală. Omul, în această parabolă a betiei cu aspirine, a fost pentru o clipă un copac feroc, și-ași pădure și insulă.

Gheorghe Lupășcu

predat discipline filologice, dar ale celor rezultate se inseru în atmosfera și mediul cultural al momentului. Printre cei mai activi a fost I.C. Lăvescu, autor a numeroase manuale de drept, unele dintre ele plagiate; „bun, rău, așa cum este prezentul op.” a avut un succes extraordinar, nelipsindu-i onorarea contrafacei de către un librar din Iași, nici cea a plagiatului de către autorii cărților de lectură pentru scoala primară, spune Lăvescu despre „Prințel notiu de drept administrativ roman”. Mai scoi cărți la Brăila Eliza Cocăneanu Butoianu („Elemente de cosmografie”, 1868). Eliodor Butoianu („Geografie fizică și matematică”, 1869), „carte care nu există în limba română” și se învătă manuscris prin scoala noastră”. „Elemente de geografie fizică, politică și istorică a celor cinci continente pentru uzul claselor gimnaziale”, 1871) I.G. Apostolleanu („Elemente de geografie fizică și matematică pentru uzul claselor gimnaziale”, 1871). Institutul Ioan Ganea tipărește în 1878 primele, aici, „Noțiuni ale sistemului metric pentru uzul claselor primare”. În timp ce P. Molescu și P. Molescu sînt autorii primei „Geografii a județului Brăila” (edită la V-a în 1889), cel din urmă fiind și autorul primelor „Cunostințe de istoria românilor” (combinată după Istoria d-lui Eliade Rădulescu).

Toate aceste exemple dovedesc că tipăritura de manuale și cărți folosite erau scoși de către unii dintre dascăli brăileni pentru care ei au folosit binefacerea tiparului a fost motivată de dorința de a pune la dispoziția învățămîntului local cele mai eficiente mijloace pentru cultivarea generațiilor tinere.

Lucian Chifu

Tratat elementar de filosofie literară

Motto: „Voilà, je robinsonne à travers les romans.”

Dacă procesul creării operei nu este decît un fapt accidental, preocupînd majoritatea scriitorilor, „Nu scriu pentru a fi citit, ci pentru a fi recitit” sau „Recitit și nu o veți face niciodată suficient de mult...”, etc. se formulează ca o dorință axiomatică constențiată acum, poate pentru prima dată, credem, acum. Motivațiile lecturii pot fi sociologice (pentru opera lui Proust, de exemplu, „interesul documentar”, valoarea memorialistică ce-l apropie de Saint-Simon), dar mai cu seamă estetică, a ceea ce în urmă sprîmîne de o exigență „tehnică a lecturii” ce se rușinează „cuvîntos în fața primelor aprecieri grăbite, inutile și neinteligente”. Moment permanent de referire, „Proust se refuză răsfoirilor grăbite și descuarțea de necerșirile de agrement literar”. Și pentru a fi și mai convingător, eseistul se dă exemplu chiar pe sine. „Mă oprec de ceea după a doua lectură a primelor patru volume...” (Citind pe Marcel Proust). Sugestia acestui interesant motiv al lecturii este tot proustiană; mai întâi, pentru că pune la baza fenomenului receptării uitarea, îngrăpșarea impresiilor de lectură într-un subconștient din care să răsară la un moment dat senșurile „noi, proaspete, cu inedite facultăți de fenducundare și viață”. Mecanismul acestui tip de creativitate este știut și ne amintim în acest sens de propria mărturisire a lui M. Proust pentru care memoria, colorată uitării încorporează virtuți creatoare. „Uitarea” de Proust la M. Sebastian însuși este semnificativ asociată declinului ce-l suferise „imaginea Albertinei în memoria lui Marcel”.

Cu aceste nostalgii de receptare eseisului în imagina, în consens cu realul în interiorul din epocă pentru cititor, o cercetare, „un joc” îi spune el. „Să facem cunoștința cuiva, cercetîndu-l bibliotecar”. / / Ar fi, conchide Sebastian, „un tratat de filosofie literară”, o „sociologie pragmatică” care ar înlesni „înțelegerea rostului și sensurilor și a cărei cariere artistică consumate într-un veac de demult și izbucnind pe urmă mult mai târziu, din uitare — noi, proaspete”, etc. (Semne pe un dulap cu cărți).

Sociologia lecturii, în primul rînd, se formulează ca un domeniu de interes major și din perspectiva „creatorului și producător”, interesat de difuzarea și receptarea creației sale. Mai mult, „consumatorul — cititor” este ridicat la straturile socio-culturale afirmate doar parțial pînă atunci.

Tendința de apacurare a cititorului era însă generală. Pentru roman, de exemplu, M. Sebastian citează întrebîntarea pînă la suprasolicitare a persoanei întii. „Monologul interior însemna pînă de a utiliza toate mijloacele acestor secrete comunicării de a putea scrie, nestîngînd de regulă și grațiat, pași dezordonati, neclari, proaspete și scurți al spiritului și al inteligenței.” În consecință M. Sebastian apără publicul de mai multe acuzații neeternice. Biografia — roman, de exemplu, gustată în epocă și cultivată frecvent de scriitorii, nu-si motiva apariția și proliferarea, prin „neînfrînta aviditate de senzație și scandal”, după explicația lui Julien Benda. Replica polemistică este viguroasă, amalgamînd ca totăsuma ironia cu autoironia. „Îndignarea a prins fiindcă fiecare din noi păstrează în sinea lui un implacabil și circumstațial moralist cu papuci, scufie, și alte cunoscutte accesorii”. Educat estetic, publicul nu cere „informații” autorului de romane — biografii, sînd asadar diferența dintre real și versimilul artistic. Biografia rămîne pentru el un subiect ca oricare altul, mai important decît „amănuntele grave și nesincere ale istoriilor literare” fiind „vietile vie ale unor singeriți omenești și simple”. Alte opinii (F. Adera) îl acuzau pe cititor de graba lecturii susținută de ritmul trepidant al civilizației moderne a aeroplanului și cinematografului, „speculații... perfect gratuite”, după M. Sebastian.

Odată luat marior direct și nemijlocit, cititorul este purtat cu dezinvolcă camaraderie cultural-estetică pe căile discociilor clasificatoare, originale și persuasive ale convingerilor eseistului, demersul acestei lecturi participative fiind chiar asociat senzațiilor unei excursii, topografia realității geografice dialogînd cu cea a realității artistice. „Lectura lui Proust are ceva din mobilitatea vie a unui neclat drum de pe valea Prahovei... Drumul se îngustează de la Busteni la Predeal, uniform, strîns de o parte, și de altă parte stîncile aspre ale acelorși Bucegi. Nici peisajul nu își schimbă lărgimea, nici albastrul nu este mai albastru peste același verleanu. (Elemente de geografie fizică și matematică pentru uzul claselor gimnaziale”, 1871). Institutul Ioan Ganea tipărește în 1878 primele, aici, „Noțiuni ale sistemului metric pentru uzul claselor primare”. În timp ce P. Molescu și P. Molescu sînt autorii primei „Geografii a județului Brăila” (edită la V-a în 1889), cel din urmă fiind și autorul primelor „Cunostințe de istoria românilor” (combinată după Istoria d-lui Eliade Rădulescu).

Toate aceste exemple dovedesc că tipăritura de manuale și cărți folosite erau scoși de către unii dintre dascăli brăileni pentru care ei au folosit binefacerea tiparului a fost motivată de dorința de a pune la dispoziția învățămîntului local cele mai eficiente mijloace pentru cultivarea generațiilor tinere.

mult decît un vers, e o întreașă estetică a lecturii cuprinsă în el. Ideea este deosebit de productivă și trimitem spre întregire la eseu Elogiul cărților uitate. „Vreau să spun că cine iubeste celuilui ca pe un fiu natural ca pe o miscare necesară în trecerea zilor... nu va putea să pretuiască norocul de a găsi o carte eliminată din istoria literară (ca un pămînt izgonit dintr-un manual de geografie), plăcerea de a împina timpul pe un nou fiuuităscă”.

Toate aceste demersuri diferite își au totuși o unică finalitate pentru eseist. Cum s-au scris jurnale de experiențe scriitoricești (Gide cu Jurnal des Faux-Monnayeurs ori chiar M. Sebastian cu Jurnal de roman), tot așa, printr-o astfel de cercetare s-ar putea vedea „etapele înțelegerii -operel”, subliniind de cealaltă parte a romanului, cu ochii nefamiliarizați al unui prim cititor, desoperirile evenimentelor, logica lor, nebănălitul lor sens”. Un astfel de jurnal al receptării s-ar dovedi cit se poate de util și inedit. „Ar fi nu numai paginile emotionante ale unor vieți descoperite în neobosită lor frîmținare, ar fi și un alt roman”. O astfel de scrieră și-ar asuma-o chiar M. Sebastian pe marginea operei lui M. Proust, numindu-l Tratat asupra arii romanului, „numal că lucrul ar fi trebuit început de la prima deschidere a primei cărți de Proust”. Invitația cititorului este făcută într-un condei tinăr” care să înțeleagă însemnătatea reală a unei astfel de întreprinderi.

Receptarea lui Proust a fost cit se poate de semnificativă la noi, din acest punct de vedere, „Căutarea timpului pierdut” — nu mai departe acum cincii ani — constituie o masă compactă și neexplorată, în care liber erau oricine să bănuască un moment de artă superlativă sau un blut”. Ultimii ani (articolul este scris în 1928), „au coborît opera între noi. Și au făcut-o — desigur, nu prin conștință asistivă — să activeze, să schimbe și să determine rosturile esențiale și adinci ale literaturii timpului”. Critica profesională nu s-a deosebit în evoluția înțelegerii operei lui Proust de diletanțismul publicului larg, asociere ce salvează încă o dată cititorul de la orice tentativă de blamare.

Măsura stringentă grave a tuturor chestiunilor de filosofie literară citate doar parțial de noi aici, o dă și adoptarea de către M. Sebastian a ESULUI ca fiind genul cel mai propriu vehicular penetrante a ideii sensibile. Mai întii era necesară o reabilitare a însăși noțiunii de gen, compromisă, cum arătam în altă parte (Esu, personalitatea unu gen, Ed. Junimea, Iasi, 1979), de o exorbitantă suprasolicitare. Așezîntea lui M. Sebastian este din capul locului categorică. „Alimentul genului este un simptom modern”, desi fenomenul acesta începe cu sfîrșitul clasicismului. El mai era încă sustinut anaronic, în profunzimea realității estetice, doar de profesorii de literatură”. În consens cu o practică exemplară a eseului acum, la noi, comparabilă din toate punctele de vedere cu cea europeană, acesta reprezintă pentru Sebastian un gen cu reale dimensiuni estetice, dar de o înaltă purtător a unor ipoteze deja stăpînute, prin aceasta deosebindu-se de studiu. „Încercăm să-i raportăm opera la concluziile noastre, verificîndu-le sau nu. O cercetare mai atentă și cu rosturi mai largi, în estetica „de la” a lui Proust, înseamnă o temeritate”. Supuș verificărilor, concluzia cuprinsă în eseu nu poate fi totdeauna una definitivă, ori mai exact spus, nu neformabilă în nuanțe, mai ales în spiritul dialectic al „de la” a lui Proust. „Ei este o dezmintire a celor scrise înainte?” se încheie retoric interogativ și deschis un eseu. Răspunsul poate fi și da și nu în „acești timp. De fapt, altă dată M. Sebastian prezicea foarte clar. „Cît de mare o apăsătoare contradicție între rîndurile de astăzi și unele observări scrise de noi în Considerații despre romanul modern o considerăm inexistență pentru cititorul nostru atent. De altfel mai târziu, însemnările acestea vor avea să se leze în estetica și deșchismă republicare și vor să-și arate actuală coherența pe care o întrezărim („Proust simbolist”). Altfel confuzia, eroarea etc., sînt permanente sancționare de Sebastian atunci cînd acestea se află înfățișate sub aspectul unor generalizații desigur această gravă neclădire logică și refuzată confuzia” reprezintă un adevărat leit-motiv eseistic.

Paranteza ca digresione „în marginea” ideii principale ispiteste permanent pe eseist („Dacă am regretat vreedată că obiectul preciziei al înscumbrilor noastre de aici ne-a împiedicat să scriem un paranteze unor adnotări accidentale, desigur că niciodată părerea de rău nu ne-a fost mai mare decît acum”), dar cenzura înfrînderi dintodeauna a eseului funcționează ca un real principiu de organizare internă. „Cite cîteva pagini ale foiletonului nu ne lartă însă”. Și astfel și digresivitatea își are estetica sa știută la M. Sebastian. „Gîndul trece dintr-o digresivitate, cu un drum îngustîndu-se și apoi revinînd la un alt punct, apără grăbită printr-o altă abia”.

Atent ca totdeauna la nuanțe, Sebastian nu confundă scurtimea necesară și proprie eseului cu cea impusă forțat, silind ideile, a foiletonului ziaristic. În expansiunea sa revuistică foiletonul — „convoierii eseistic”, „Ei este o pentru literatură”. Și tristă și — ueneri — cartea noastră trăiesc sub tutela jurnalului” și pentru modul de gîndire ce „stăpînește scrișii curent și îl standardizează pentru uzul artizanului necăjit” pentru că „nimic esențial în viața noastră actuală, care să nu fi fost lăsat exclusiv pe seama articolului de ziar și a ideologului revuist”.

Scriitura eseului este ea însăși permanent innotoare, atît prin afirmația „originală ori înșoțită a ideii, cit și prin expresie. Din pericului pan-lirismului ce contaminase chiar și un gen eminent definibil prin narațiune, romanul se putea salva, sugerează eseistul, numai prin extraordinaritatea virtuții ale aventurii. „Ea, aventura, nu cunoaște logica situațiilor și sarcina intrigilor. Nu se sufoacă între hotarele strimbe ale grației. Sare dezordonat și viu în ritmul imaginației, în artă singura creație. Siluetele această stupidă și scoalărescă prejudecată a versimilului, făurînd adevăruri noi și neuzate. Cu singe și nervi, cu muschii mobili și flexibili pînă la vaporizare, croază viață diversă și proaspătă pe frînghiile, trapeze, scări, inele tîind pămîntul ca pe un imens laborator de gest inedit. O aventură este aproape un poem. E o metaforă”.

Dumitru Tiutiuca

SUPLIMENT LITERAR-ARTISTIC REALIZAT CU CONCURSUL COMITETULUI JUDEȚEAN DE CULTURĂ ȘI EDUCAȚIEI SOCIALISTĂ BRĂILA

Pagini redactate în colaborare cu membrii Cenaclului literar al Uniunii scriitorilor „Panait Istrati” din Brăila
Președinte: Foaie Neagu
Secretar: Lucian Chifu

corneliu vladim tudor

Menueț

Ne despărțim, dar nu ne hotărîm
ne arde-n piept, peridă, la fiecare
un maldăr vechi de frunze de salcim
cu foc bengal și albă reșucăre

Ca niște regi de piatră ne privim
bufonii dezamăziți ne devoră
ce răi simtem, ce mult ne mai iubim
ce straniu bate cea din urmă oră!

Avem trujii bolnave mai presus
o vrajbă-n iriși fierbe ca otrava
zdrobim în fașă tot ce-avem de spus
un soare jilov supurează slava

Ne vom distrage împreună, știu
iar despărțim ne flageleză zeii
o sete absolută de pustiu
stirpește-n tina pitecul familiei

Noi am dormit în ierburii stoacii
am rupt sigiliul mării pe din două
nerușinare zorilor de zi
ne-a stins incendiul cu căldări de rouă

Ce să-i mai plingă ție alt bărbat?
ce-ar mai putea femeile să-mi spună?
cu blana unui cerb înșingurat
ne-am inveli de-atâtea ori sub lună

Ne despărțim, și iar ne împăcăm
doi pini îngemănați pin'la orbire
ce răi simtem, ce mult ne-amezământ
o, sfântă taină fără de leșire!

Moartea calului
Ingenunchiat sub bicile de plumb
se stinge calul pe un drum de țară
il priveghează lanul de porumb
și un schelet de piatră funerară

Înalte parapete de tutun
trimt arome vechi din depărtare
il părăsește ingerul cel bun
ca pe-o ruină necuvântătoare

În grupa zorii albe abată
și lustruiesc pășunile și strana
sint grajdurile morii herghelii
unde-a deschis iniția oară geana

Și cum l-au bușinat cu busuic
și cum îi infloră pe limbă finul
de-acola într-o seară cu noroc
il luase Dumnezeu lui: stăpînul

L-a țesălat și parcă l-a șoptit
versete dulci numai de ei știute
și n-a fost minz ca el mai fericit
cînd l-a lăsat pe haine să-l sărute

Cum a ajuns aici? Ce s-a nîmplat
de l-au lăsat puterile deodată?
parcă un disc de foc l-a fulgerat
cu gust amar ca frunza de mușcăță

De bună seamă, vîpia de priză
l-a mai furat din umbră și din vlagă
deși bătrîn, se simte încă minz
și-ar mai putea un veac întreg să tragă!

Oh, de-ar ploua acum ce bine-ar fi
l-ar înmuia bășicia însetată
dar seceta-i regină pe cîmpii
și doar un nor de uilii se arată

L-au deșămăț și l-au lăsat în praf
un col mai tînar droșca o su duce
cadavru' unui stilpe de telegraf
și stă la căpătîi în chip de cruce

E pentru prima oară liber azi
fără de țo, cîpăstru și zăbală
cum singurează rana pe grumaz
l-a poiddit un vis ca o șfirșeală

Și se făcea că vin toți minjii lui
aducîncîndu-l fermeceți cu botul
dar vraja moare iar, și nimeni nu-i
să-i spună cum s-o risipit cu totul

Privește-n lungul drumului smerit
presimite că stăpînul o să vină
iar miine în galop dezlîntuit
o să și-l poarte iar ca pe-o lumină

Il năpădese mărunte viețuții
și intră-n ochi și-n nări viscolitoare
de-ar mai putea acum ca-n alte dăți
să se-arciuască teafăr în picioare!

Il dezmerdau copiii coama grea
cu ei se potrivește cel mai bine
dar ce departe sint, și n-ar putea
să-l izbăvească astăzi de rușine

Se zbate iar, dar fără de folos
un geamăt surd îl macină rărunchii
n-a fost pe lume cal mai credincios
și locmai lui i s-au maiuit genuchii!

Nu trece nimeni, nici un pul de vînt
doar păsări mari de pradă dau ocolul
o larmă crudă urcă din pămînt
și cerul parcă-l dă de-a rostogolul

Il crește-n ochi un cald păienjenis
se-ncheagă spuma lui ca o camee
oștiri hidoase îl privesc piezici
cu cap de bronz și trupul de știule

Intr-un tîrziu, cînd mal era puțin
niște năluți au tremurat în zare
pe o minzică în valtrap de vin
trecea stăpînul drag la viitoare

Și fericit primi, cu un suspin
un gloanț în cap și-o sfîntă ușurare!

alexandru dan popescu între pretenii

dacă soldatul de la Maraton ar fi știut
ce-l așteaptă nu sînt cu convinș că
s-ar fi încumetat, de bună voie, să
facă marșul forțat sinucigăș care a
vestit lumii întregi apariția unei noi probe
olimpice. Dar bucuria victoriei l-a copleșit atît
de mult încît a făcut un pas înainte și a ex-
clamă plin de entuziasm: Ea e! Alergă cursa
Entuziasmul a fost plătit cu viața. Astfel a de-
venit nemuritor.

Imi venea să plec de la serviciu și să nu mă
mai prezint niciodată. Capul mă durea, spatele
imi ardea tot și nu numai în locurile de in-
flamație spondilică, sună cam pleonastic dar
meru, plicionele deborcău în partea lor in-
ferioară din pantofi, ce mai l, eram epuizat,
nemîncat și hotărît să fac un pas înainte și să
spun: Vreau la mama!

Prima mea zi de lucru fusese un lad, un
balacum și nu mai am cuvinte să o descriu.
Venisem, ca omul, liniștit, punctual și bine
dispus, în ora șapte și, de la poartă, nea Mîtu
mi-a aruncat în fața șefu că o foc. Nu ardea
nimic, șeful a început să țipe că sîntem în
campanie, că nu sîntem domnișoare, că soferii
așteaptă să primească foile de parcurs, că asta
este sabotaj, du-te dom'le la teatru la fix, mie
să-mi fi cu o oră înainte, oamnetu au nevoie
de noi și dumeresc în am înțat năuc
în biroul meu, la Dispecei, am lucrat mecanic
și plin de elan, de unde elan?, eram un
pachet, două de nervi, la orele douăzeciunulf, în
Tata Dumitru: Trage oblonu!, mergem cu
băieții la un sprîț, este ziua lui Dumitrescu
Gică Doi.

Nu merg domule, nicăieri, m-am uitat
semnificativ la ceas, la ora asta ne dă afară
din orice circumș. Si în primul rînd nu mi-a
plăcut primirea de dimineață. Unde este Mîtică,
secretarul, să-i spun eu cum organizezi dimu-
ncoala primirea noului angajat? Așa ai învățat
știmțata de la sector? Acolo se știe asta? Imi
trecură supărarea, imi dădeam seama că eu
eram oarecum de vină, dar nici el nu-mi
spusese ieri cînd să vin la lucru. Si, în fond
lucrasem paisprezece ore fără pauză. Un zgomot
mai puțin elegant, venit din abdomen,
mi-a adus aminte că nu mîncasem nimic în ziua
aceea. Si apoi să știți că eu am pachetul meu
cu mîncare. Nici să mîncîm nu am apucat.

D'ăia te-am și invitat, Omul stă la colțul
străzii, lingă stația de tramvai. Zice că nevastă-
sa este o gospodină de zile mari. Hai
să-necrăm. Dacă ne place, bine, dacă nu, ple-
căm acasă. Avem drum comun, te duc eu
mașina.

Dar nu sînt preafătîm-am și eu un cadou
să-i dau, mă fac de risul garajului. Întru
în casa omului cu minile în buzunare... Nici flori
pentru nevastă...

Lasă nea Dănuț, nu te formaliza, se auzi
de afară vocea lui Gică Doi.

Gata, deia eram în familie, nu puteam să
refuz, mi-am luat servieta diplomat în care nu
aveam decît sandvișul de prînz și, după ce am
închis toate documentele, am ieșit din birou,
ceiaștii așteptau în curte, era o seară
calduroasă și plăcută, adia o mică briză dinpre
luc de agrement, în devenire, actualmente o
baltă cum murdără și cu apa peste poluată.
Dacă se poate așa ceva. Treaba ecologilor.

Eram patru bărbăți cu totul, în afară de cei
doi dimineață, mai era și Mîtică, destul de bine
dispus, nu era supărat cînd din cauza lui nu
putusem să dau talonul de partid și nici nu
recusam pe la beobe, mi-a spus chiar în glumă:
lasă că vîi mine. Tot ești liber, mai stăm și
noi de vorbă, ne mai cunoaștem... Dar dacă nu
o dușee în ajun?

Deosebit de avantajos acest post de dispecei,
o zi mîncasem mai bine și o jumătate de zi,
și altă zi, de data asta întreaga, eram liber,
cîteai o carte, mai vedeai un spectacol, mai...
Asta judecam eu atunci, în prima seară, după
ce muncisem peste program...

Mă așteptam, afindu-ne la margine de oras,
ca Gică Doi să aibă o casă de mahala, ceva
învecinat la mare și de pară și cele de oras,
am fost dezamăgit de lipsa meu de document
fost, de cînd nu mai umblasem eu pe la per-
terea orașului meu scump și adorat, casa era
magnifică, un mic colț de rai, cu boltă de viață,
curte de păsări, separat, pot american, ligă pe
scopul și seninătatea de calcio vechio, multe
surprize imi oferea mie Bucureștii asta! Nu
ne-am descălat la urza!

Înăuntru alte surprize, trei camere, baie,
bucătărie, la ultimul doaz faianță pe pereți,
la primele trei calcio vechio și o mobilă do-
vedind mult bun simț, chiar gust și rafina-
ment, un bucalaurat, nea Dănuț, mirarea
mea fusese prea expresivă, am redovenit sobru
și închis în mine ca un detectiv american din
numele în care personajele principale mas-
culine sînt impemetrabile, cînce și sarcastice
pînă la a te face pe tine, cititorul, să-ți simți
creierul înțat fișii inguste de un brici foarte
secuțit care nu este altceva decît pasnica scri-
tura romanescă. Marlowe la București, ce mail,
și alia eram eu.

Sufrageria, normală, ca la toată lumea, nu
livingroom și alte farafasturici de astea snoabe,
era mobilată cu tradiționalele: masă cu șese
scuante, extensibilă, bufet cu oglindă, decapura,
nevenejană, vitrină cu servicii de cafea, com-
pot, fructiere și o colecție de brichete de toate
felurile și toate mărcile, nu tu răpărea din
seral, nu tu cămăle în deșert, un cover persan,
autohton, pe jos și două tablouri cu flori pe
pereți, fața de masă, albă-lapte, era acoperită
cu tot felul de bunătăți frumos organizate și
aliniate în platouri, în dreptul fîcăruș scaun,
pe masă, păhărele de țuică și păhăroale de vin,

ne-am așezat, în capul unui al mesei, Gică
Doi, în capul doi al mesei șeful nostru cel
nervos, binevoitor și zîmbăret, eu lingă Mîtică,
soția lui Dumitrescu în fața noastră, simbolic,
doar cu locul, căci biata femeie mai mult în
bucătărie a stat. I se lumina fața cînd lua far-
furile goale din minile noastre, am vrut să o
ajut, prima oară, s-o înșoț la față, făcusem
o gafă cit mine de mare, ca să-i trecă su-
părarea am mincat tot ce mi-a pus în farfu-
rile perindate prin fața mea. Mi-era o foame!

Sărbătoritul n-a băut din țuica galbenă și rece
de Vilcea care te făcea parcă să simți gustul
de rengiță în cerul gurii, iar de la sprîț nu
a băut decît sifonul, nu beau înainte de cursă,
nu mai este ca acum cînspe am cînd nu tu
eglomerăție pe șosele, nu tu miliții de la
circulație, nu tu filtru, nici radar, uite de alia
a avut accidentul ăla de plătește și acum nea
Pieptan, ... în cameră a intrat Alioșa, minile
il erau murdare de ulei, vă salut, bă Gică o
facuși și pe asta, de cite ori vin la ziua ta pe
mine mă apucă așa, un rețet, știu că peste o
săptămîni fac și eu aceeași vîrstă, și toată ziua
pe drumuri nici nu simți cum se duce viața
asta, kîla micu al meu are nouă ani și nu am
avut și eu o duminică să-l duc la circ și la
păpușii...

Natalia Tofan: „Paisaj”

Treci și spală-te pe minii că și așa al
întîrziat destul, nevasta lui Gică Doi devenise
autoritară.

Alioșa ne-a ajuns din urmă la cafele, mag-
nifică toată masa dar cafelele erau peste aștep-
tări, cu puțin rom, cu puțină frișcă, cu puțin
Kent așezat elegant pe un servetel lingă cus-
cut, auzisem eu că moldovencele gîtesc mi-
nunat dar nu știam că sînt niște gospodine și
găzde atît de deosebite. În bine, se înțelege.

Din discuțiile purtate de ceilalți în timpul
mesei și la care eu participasem prea puțin,
fiind în necunoștință de cauză, mi-am format
o părere destul de clară asupra atmosferei și a
oamenilor din garaj, școlul venia de trei
luni, fusese trimis de șef pentru a pune or-
dine în haosul care domisise pînă atunci, cite
ceva reușise, ce nu făcuse avuța deja în plan
este slab și moale așa că ne-am gîndit ca să
lucrez o zi pînă, ca astăzi, și a doua zi să
stai doar pînă pleacă tot neamul lui Manivelă
în cursă, il dublezi, pe Savu dar mă ajuți și
pe mine să-l joim din curte, cu nu vreau să
am nicio mașină inactivă decît dacă este vorba
de vreo reparație adevărată și de lungă durată.
Ce zici?

Dacă este sarcină, nu zic nimic, dacă este
doar așa o propunere, zic să mă mai gîndesc.

Atunci hai să mergem acasă și te tot gin-
dești noaptea asta că e miezul ei și miine vîi
la lucru. E bine? Avusese glasul blălin al unui
tată care-i promise un tren electric copilului
dacă se culcă devreme și nu se dezvelește în
timpul nopții.

O să văd eu cit de bine este...

Ne-am luat cu toții rămas bun de la gazde
urîndu-le „noapte bună”, mulumindu-le pen-
tru tot, cîne să mă doarmă?, ea urma să
aranjeze după noi, il pleca în cursă la două
noaptea, dar noi asta le-am urat, că așa se
obinuiesc, ne-am despărțit și de cei doi, am
urcat în Lada lui Tata Dumitru, ladă și la
propriu și la figurat, înăuntru era o mizerie de
necredinc, l-am privit întrebător, n-am timp să
o spăl iar față de cel de la rampă nu vreau
să mă oblig, astia atita așteptă și ti-au băgat
belucii în nas, apoi absente nemotivate, ciu-
bucuri, jumătate din soferi au mașină, de alii
cu început cu abaterile și cei dinaintea noas-
tră, mai bine să arate ca un grajd. Nu mă
simteam deloc ca o vită în grad, mai ales după
ce a demarat în trombă, motorul mergea cu un
ceasornic.

(fragment)

toma michinici

SINT ZILE CU SOARE

cînd iedera cu mai multe vieți
se desprinde de pereți
și se agăț de aer cu disperare
și trec tineri nepăsători
cu umbre curate
prin amiaza cu o mie de sorl
rostogoliți peste singurate
lăcustele vremii în goană
trosnesc sub talpa lor ca-ntr-o gheară
spîțe subțiri joacă pe geană
blocul de lumină dinpre seară
unic și ferm se arată
pasul pînă clipeș o dată

SUFLETUL MEU CU BASTON DE DUD

el există oglinzile mint
prin aerul de argint
înmugurînd il aud
întreabă-mă cum te plac
și vei vedea
vara măturată la canal iar pe lac
zdrăneț melancolic din privirea mea
întreabă-mă orice oricit
vii fi chiar semul de întrebare
cel adus atit
cît sufletul nu doare
am răspunsuri cu care te-mbii
în tristețea perechii țirzii

MI-A FURAT BRUMA CHIPUL

monstru sint tînar în valer
pedeșit să cutreier nisipul
dezbărcat de armura de aer
o închis argintul ei pleoapă
fumeding spre după-amiază
cum numai într-o rază
praful cînd se înțeapă
iubirea mea să nu îți
ochiul eliberat cînd
te vei reintropa întind
spre rădăcinile din cîmpii
imaginea mea o vei pierde
emigrînd în explozia verde

PLOUA INTR-O NOAPTE DE IUNIE

spîlînd orașul pe creștet
gîndul meu veșted
se cutreieră și se-nfunie
imi ponesc lăstarii prin tîmple
rădăcina în cord se însurubează
seva amintirilor e trează
vișind la ce-o să se-nimple
înezămirabilă are nume acūm
floarea gîndului se deschide
lumină de fulger și acrum
simultane și vide
au fost și n-au fost emindouș
decî plouă

IN CEAȚĂ LEGAT CU ȘAPTE

arizantoria la ochiul sting
cu dreptul la brumă s-o plîng
mi-e dat învelit într-o noapte
lingă inimă marginea umbrei o caut
în conventia de o orbul
și explodează în singe un flaut
cuturîndu-mi tot corpul
dacă păsesc se apleacă pămîntul
strîvînd sub călcîi
steaua cea răsărită mai întii
eu își respect jurîmintul

MI RĂSPICE ÎN OER SĂ MĂ SPINTECE DECOLAREA UNEI ESCADRILE DE CINTACE

ZVON DE PAS ADULMEC

e talaz și e umbră și poate adiere
dar simt că mă-nțunec
lacom de tăcere

te mai chem privirea-mi veștedă s-o țlers vino cît mă tem de pe urmă zboară cel din urmă vers sint obosit din preistorie aerul e cel mai strîm costum nici în propria memorie nu mai exist acum

iată-mă gata să plătesc ce n-am cumpărat niciodată

Autoportretul artistului

Reapar asociațiile insolite de imagini, poetul își
regăsește exuberanța de altădată: „Un calcul
poliedric / navigînd în canalele sistemului cir-
culatoriu / cu agasmea ilicitelor, noaptea / în
pesterile meitante, / insecte vibratili ale car-
concluzii / sint supuse uriașelor variații de tem-
peratură, / sensibile antene năclăite de puf, /
acești sobolani cu elitre străvechi / și-n mij-
locul lor Știna lacului cu părul de zăgăzurii /
cu coapsele docte și ospitalere / în ca o fami-
lie de crabii / se pregătește să la cina, / o,
mese lungi umbrite de crepuscul / cu străchi-
nile pline de viermi fosforescenți / o, mese
lungi ca niște hidra decapitate / de un factor
postal / care urcă la deal / cumplită năslăli de
frunze moarte / crăpate de acizi în mare par-
te / mese cu ochii scoși / pe care le adoră con-
viviul albinosil, / cum gîlגיע în găuri acum ori
niciodată / și cum palpită flegma spintecată /
în blădele cu găuri între spații / unde se luptă
larul cu penali, / acetnea nu sint cranii și cupe
de festin, / Sint cărăbuși în zăle și amestii pu-
țîn / de-aromelo de mirt și mușceș / de rochiie-
le runde sub sale și la sin / de briza care-ncepe
să aude / elastic flux / diformă armonice!”

Ceea ce se instalează înă în acest univers
cetic, în care doar folosirea rimei contrazice
„poetica” surrealista, este obsesia temporalită-
ții, a trecerii, temă dominantă a volumelor d'n
urmă și poezia comunică acum direct, autobio-
grafic sau direct parabolic regretul, cenzurat
deoseori de o ironie benignă. Trecearea timpu-
lui este tema recurentă, „tratată” de Virgil
Teodorescu cu delicatețe: Cînd timpul timp,
nemaiavînd ce face / se-nchide și se culcă în
gînoace / și-s-adorme pe o parte / trist ca pen-
jul unei păsări moarte / și-asamenea unui fanat
bucuet / stă să-și contemple propriul lui sche-
let, / atunci cînd nu mai e al nimănu / e
mi-amînesc, chiar în absența lui, / de clipele
înalte / și pusto fără pret, / ca vizitatoarele de
violete / cuprînsa de înghet / într-un amurg, / în
plata unui burg (...).”

Acastă ultimă, iremediabilă ultimă, etapă a
creației lui Virgil Teodorescu înclină către re-
fecția filozofică, conștătuindu-se, în linii mari,
într-un „autoportret al artistului la bătrînețe”,
înțelept de experiență și capabil să-și contem-
ple chipul în momentul de culminanță a um-
brei: „să-mi pot vedea moartea / ca pe o jerbă
de apă înghetată în aer!”

mai insolite elaborări artistice, ca un
veritabil caz de transă. Existența imagi-
nil, chiar în cazul degajării sale de
posibilitatea de a reprezenta ceva re-
cunoscut, chiar în cazul reducerii
săle la semn, are caracter de obiecti-
vitate. Aria va trebui să navigheze în-
tre obiectiv și subiectiv precum Ulise
între Scylla și Charybda. Dacă și-ar
fi astupat urechile ar fi ajuns la sta-
rea de indiferență liniștită. Și atunci,
ce sens ar mai fi avut călătoria...

Pregnanța subiectivă de care vorbea
Thom trebuie pusă în strînsă legătura
cu schimbările de semnificații ce
au vizat naturalitatea obiectelor ca
atare. O anume mecanică a imaginii,
de extracție clasică, a cedat locul,
odată cu manierismul și barocul, com-
binățiilor de forme și efecte al căror
caracter simbolic sau a căror semnifi-
cative este percepută în funcție de noi
coduri de lectură. Acestea sint rezul-
tatu însuși al aprofundării cunoaș-
terii omului. Efotul criticil, în mod
de loc paradoxal, se îndreaptă spre
depistarea semnificației reale a ima-
ginarului. Multiplicarea ipotezelor ex-
istente obiectului nu este doar rezul-
tatu jocului: se sondează în fond
resursele expresive ale artei în ca-
drele unor combinatorii noi, neexplo-
rate.

Predominarea pregnanței obiective
în numeroase formulări stilistice este
mentită să așeze arta într-o tradiție
milenară, nu să o cantoneze în ea.
Tehnicile de exprimare ale subiecti-
vității sint de neconcepțat fără capaci-
tatea de obiectivare a formei plastice.
Alfabetul transmisiei de mesaje arti-
stice este tot una cu capacitatea de
subiectivare a efectelor vizuale ale
formelor — obiecte cărora il s-a stu-
diat și intuit pregnanța.

Preocupările dominante ale sta-
giunilor noastre muzicale sint diverse.
Ele tin de dimensiunea reperto-
riala, de popularizarea unor creații
celebre, acțiune gîndită în spiritul
deschis al unei educații muzicale de
bună factură, de reflectarea adecvată
a excelenței școlii noastre compo-
nistice. Nu omitem însă, poate, pe
cea mai importantă dintre ele, date
fiind caracteristicile sale principale:
preocuparea pentru promovarea ti-
nerilor valorii, a celor destinați să
devină schimbul de miine al marilor
noștri interpreți, promovare unde
decisive sint criteriul astfel „formu-
late” încît să filtreze decisiv pe ti-
nerii aspiranți la porțile măiestriei
prin „probleme de foc” ale însușirii
unor teme/cine cunoștințe muzicale,
care să evidențieze măsura talentu-
lui lor artistic.

În repetate rînduri, ne-am îndrep-
tat atenția spre manifestările orga-
nizate special în vederea acestui
nobil scop; multe dintre ele portă
girul de calitate al Colegiului Cri-
ticilor Muzicali de pe lingă Asocia-
ția Oamenilor de Teatru și Muzică,
care, în colaborare cu comitețu ju-
dețene ale U.T.C. și diverse organ-
me de cultură din întreaga țară, or-

plastică

Subiectivizarea realității nu a
cunoscut probabil în nici o perioadă din
istoria artelor plastice aspecte mai
complexe precum acestea cunoscute în
Ultimile decenii. „Aproape toate ma-
rile stiluri — scria într-un studiu re-
cent René Thom, referindu-se la pic-
tură, dar valabilitatea afirmației poate
fi extinsă și la sculptură, grafică, arta
decorativă etc. — pot fi interpretate
ca variații referitoare la îmbinarea
pregnanțelor subiective cu pregnanțe
obiective.” Si exemplifică în acest
sens cu impresiunismul care a atribuit
propagării luminii aspecte suprafizice
derivate din răspîndirea psihologică a
emotiilor. Cubismul, după el, transfor-
mind ființările cele mai pregnante în
agregate de conuri și cilindri, a încer-
tat, dimpotrivă să „potolească” la ma-
ximum o astfel de pregnanță sau chiar
s-o anuleze.

Cele două exemple invocate consti-
tute, evident, cazul particular ale
unei situații unde schimbarea rapor-
tului între cele două tipuri de pre-
gnanțe introduce mereu un coeficient
de neprevăzută. În linii mari și jude-
cînd oarecum mecanic, cu cit pre-
gnanța obiectivă are o pondere mai
mare cu atît arta ar tînde spre rea-
lism. Absoluta obiectivare și înlănu-
rarea totală a pregnanței subiective
ar avea drept rezultat realismul abso-
lut, ceea ce ar fi un non sens. Nici
măcar fotografia nu poate aspira la

Subiectul și obiectul

această situație din moment ce „po-
zitia de atac” a camerei de luat vederi
este stabilită în funcție de criterii
strict subiective, avînd în vedere a-
presierea jocului umbrelor, luminilor,
proportiorii, natura fundalului etc.

Absoluta subiectivare și înlănu-
rarea „pregnanței obiective” este și ea ilu-
zorie. Oricît au încercat teoreticienii
cel mai îndrăgii al avangardelor isto-
rice de a neka rolul acesteia din urmă,
ea s-a strecurat permanent în cele

Natalia Tofan: „In Delta”

muzică

Tineri interpreți

ganizează cu regularitate complexe
manifestări muzicale cu public, ale
căror titluri („Gala tinerilor inter-
preți”, „Gala tinerilor dirijori”,
„Concurs de interpretare muzicală”
etc., etc.) mărturisesc în deajuns
despre profilul unor numeroase seri
de concert. Nu revenim la acest su-
biect aici decît pentru a insista din
nou asupra unor timere personalități
impuse în ultimii ani, încercînd
succint să facem o scurtă „radiogra-
fie” a portretului tînarului interpret
(solist instrumentist, cîntăret, ba-
lerin sau dirijor) de valoare.

Desprijind astfel, mai întii, di-
mensiunile pregătirii profesionale.
Din cîntul violonistei Cristina An-
gheliescu, al clarinetistului Cristian
Vlad sau din evoluțiile balerinului
Laurențiu Guinea, de exemplu, se
desprijde limpede faptul că aceștia
sint posesori incontestabili ai secre-
tului fără de care o meserie de o
asemenea complexitate este greu de
concepțt. Frazarea, arcurile arhitec-
tonice muzicale, logica traseului
melodic sau coregrafic — toate ace-
stea sint date evidente, spunînd
foarte mult despre ani și ani de stu-
diu intens. Din gestică tinerilor diri-
jori Gheorghe Costin și Cristian

Grigore Arbore

Neagu, din evoluția pianistului Va-
leriu Rogacev, din „triturile” sopra-
nei Liliana Văduva-Ciobanu, datele
evidente ale talentului, ale înzestră-
rii sensibile de calitate ies imediat
la suprafață. Este acesta un element
mai greu de cuprins în orice analiză
a interpretării, în orice cronică mu-
zicală, indiscutabil fiind însă faptul
că talentul se impune, în sală, fără
echivoc, ropotele spontane, nestăvi-
lite de aplauze constituind un de-
ceșit confirmare pe care și-o dorțește
orice tînar care își dedică viața sce-
nei de concert.

Care sint însă elementele care
produc anumite ierarhii de valoare
în rîndurile numeroșilor interpreți
pășind în fața publicului? Fără a
avea pretenția de a spune aici lu-
cruri originale, nerostite pînă acum,
vom afirma că, dintre toți cel care
au evoluat cu prilejul multiplicilor și
diverselor manifestări concepute
pentru a promova speranțele noas-
tre artistice, cel care s-au distins în
mod deosebit (cîteva nume le-am
reprodus deasupra) sint tinerii care
au reușit să îmbine datele native ale
talentului cu austeritatea unei în-
delungate pregătiri profesionale. Fapt
este că cele două laturi ale unui por-
tret de tînar interpret nu se exclud
și atunci cînd intervine acea „ideală”
complementaritate, consecința este
imediat la vedere, publicul și critica
muzicală rostind, parcă la unison:
„Iată un adevărat artist!”.

Viorel Crețu

REMEMBER POETII, CIND ERAU TINERI... (XLI)

Emoția exprimată cu o rafinată ingenuitate

„O experiență destul de lungă m-a încredințat — scrie George Călinescu în *Contemporanul* nr. 47 din 28 noiembrie 1958, chiar în tableta în care configura alt de exact personalitatea și destinul în posteritate ale lui Nicolae Labiș, poetul de excepție dispărut la doară prin poezia și încă unul — că foarte mulți poeți tineri, surprinzând la început prin o anume exuberanță lirică, nu-și tin mai tirziu făgăduiala și nu realizează decât un fel de firmament al poeziei ca și cum ar fi fost un fel de firmament al poeziei ca și cum ar fi fost un fel de firmament al poeziei ca și cum ar fi fost un fel de firmament al poeziei..."

Cine citește atent chiar acest scurt poem din ciclul „Vinătoare în cer și pe pământ” (*Timpul Judecător*, 1982) nu se poate să nu întrevadă rafinamentul din volumul *Sonete* (1983), volum din care ne-am oprit asupra acestui „Monolog melancolic” al lui Marin Preda, în memoriam: „Rămânem suficient după moartea noastră, / de ne atins plătind sora naltă cer de / largi vesnicii, precum sub creanga verde / stă umbra vesnicilor sihastră? // Și cine-ai tu ar fi să ne dezmiere / în vînt semn a inimii în astă, / ce flacăra mă dălinesc albastră / cînd ochii cade, cîntecul se pierde? // Ori, poate risipindu-ne atomii / — robiți o clipă-n chipul frumuseții — / Vom înunda cîmpurile și pomii // Și alungind povara bătrîneții, / rămînem-vom eternitate pură / în mare Universului măsură?... Măsura învoată este de fapt latinescul „est modus in rebus”.

Evaluarea sintetică, în fapt cea mai exactă, este cea pe care o face Victor Felea, pe care Radu Cărnci și găsește de cuvîntă s-o tipărească pe coperta ultimă a volumului *Timpul Judecător*: „Radu Cărnci continuă un filon clasic și mediteranean și ne restituie un peisaj liric specific unei bune părți a poeziei noastre de dină acum. Aportul său constă într-o anumită formare launtrică mereu susținută, într-o mare încredere în virtuțile eliberatoare și înălțătoare ale poeziei care ne poate oricînd transparent în fermecătoare grădini în formă de vis (sublinierea comentatorului clujean). Poetul trăiește mereu în cultul idealității estetice spre care tinde și care îl sublimază toate pornirile. Poezia lui nu poate fi concepută fără această propensiune către înalt, fără elevația de care vorbea Baudelaire. Ochiul său ascuns vede mereu vaste catedrale, ceruri albastre-zări depărtate, stele, muni. E un peisaj cînd eucert, cînd pierdut, de aici alternanța de exultanță sau de regret și aspirație. Avem de-a face cu impresia pe care ne-o dă fata morgana așa așa-numita la cîmpie „apa murilor”.

Cît privește ultima sa culegere de versuri, *Păsărea de cenușă*, concludente mi se par sublinierile pe care le face Paul Dugneanu în cronica literară a cărții din „Lucașfărul” apărută la 11 Iulie 1987: „Cîntarea cîmărilor este cartea chemată misterioasă și a împlinirii eroice, avînd sursă originară în cartea analogă din Biblie, dar și distanțându-se de ea prin limbaj, sensibilitate și viziune. Și această încercare de a interpreta, într-o viziune personală, una din faimoasele pagini de poezie ale lumii nu dezamăgește. De altfel, *Păsărea de cenușă* (sublinierea comentatorului) oferă cititorului de poezie destule momente de inspirație și har liric autentic”.

Comunicabilitatea pe care o sesizase încă Marcel Breșlau la acest poet se vede și în echivalențele sale lirice a unor explicite ne-o dă chiar traducătorul: „În această secțiune, autorul cărții (*Timpul Judecător*, nota noastră) își permite să ofere cititorilor câteva tălmăciri din fondul de aur al poeziei negre (printre poezii traduse se numără, Ajmă Cossair, Langston Hughes, Nicolas Guillen, Jean Francois Blierre, Birago Diop, Jacques Roumain, Leon Goutran Damias, Jacques Rabemananjara, Gabriel Okara, Fernando Costa Andrade, Tchicaya U'Tamsi, Leopold Sedar Senghor (din acest ultimul poet ne-a dat o întreagă ediție bilingvă, *Jerife negre*, 1976).

O adevărată artă poetică mi se pare a fi „La steaua Canopus” din volumul *Temele lui Orfeu* (1978): „La steaua Canopus frumoasă răsar / din lumii fără margini, din margini de mare, / iar stelele-n juru-i sînt multe răsind / și tremură drumul pe bolta de-argint. // Și steaua Canopus tot urcă-n țări / din viață ceată la aștrii pustii, / căci raza-i e blindă, adîncă și nouă / și-n spații atomii lumii plouă. // O! steaua Canopus e-n vîrful de cer / primind legăna pe-albastru mister, / înaltul surdide minunii și lace, / acolo-i eterna și tainică pace. // Și steaua Canopus coboară domol, / iar stelele-n juru-i alunecă, stol, / o rană-i privea-i și zîmbetu-amar / și-o lacrimă arde în cosmic hotăr. // Vezi, steaua Canopus topește-se lin: / o doare apusul și drumul puțin, / iar zarea o-ngîlbe și hăul o soarbe / cu-ntr-un necuprîns pustiilor orbe... // Ci mine la ceasul de veghe vom fi / cînd steaua Canopus ne va răsări / suind întreg viața scîna din moarte / cu chipul de zee și răză de soare.” — Profetă! răsărire, dest! în mijloc e și multă înălțare!

Nicolae Stoian

Cuvintele lui George Călinescu nu-l vizează în mod direct pe Radu Cărnci care era încă destul de tânăr ca poet cînd a murit Nicolae Labiș, dar ele pot servi drept motto la evocarea și comentariul asupra lui din rubrica de față. Poetul nu mai e așa de tânăr, născut fiind la 14 februarie 1928 în comuna Pădoși-Buzău, satul Valea-lui Lal, localitate în care și-a făcut debutul și în viața și în profesia de inginer silvic. Localitatea rămîne dintr-o dată prin poezia „Pădurea de la Fintinele”, publicată în volumul de debut *Noi și soarele* (1963, colecția „Lucașfărul”), poezie care se distinge prin asemenea versuri, pe care le-ar putea semna și acum: „Mi-a turnat în suflet vîntul de tăceri / murmur de lăvoare și sînt de sete, curcubeu de-aerome, zbor de primăvară, / le-am simțit pe toate, le-am trăit aieve. // Mi-au trecut prin clipie și capre roșii / cu noian de frunze scuturînd flozi, / cînd vegheam pădurea și-și tipau cocșii / dragostele-n munte, la miit de zori. // Vana, cornul lumii și-a sunat argintul / peste anii tineri cu frunziș bogat / călăream pe vîntul toamnelor, silindul / către creasta zării, a-lergam turbat... // Iernile-agătară peste zile salbe, / sărutînd grumajii marilor păduri / în lînis-ti ca marea înșușilor albe, / cu visam la floarea roșiei răsuri. // Dar cînd vremea dește muguri și dorințe, / plămădite-n talna marilor așteptări, / chiului ca vîntul imbulzînd / și-ncepînd urcusul avîntului cărări.”

Poezia aceasta e mai curînd produsul exuberanței lirice, mai puțin al lesniciei poetului matur pe care-l prefigura. Pe mine unul care îl cunosc din anii de început pe Radu Cărnci (al cărui debut a avut loc în ziarul „Zori noi” din Suceava, 1950), spun această poezie că, redactor fiind în acea vreme la „Tîrnăbul scriitor” și mai apoi la „Lucașfărul”, mi-am dat concursul la publicarea și chiar premiarea poeziei sale în 1961.

Marcel Breșlau face cîteva disocieri memorabile în prefața la acei volume, pe care comentatorii mai recenți ai lui Radu Cărnci l-au uitat. Remembar, asadar, în *Timpul Judecător* de poezie care urmărește presa literară numele lui Radu Cărnci nu este acela al unui începător în ale scrisului. Versurile sale apar de mai mulți ani în revistele și zărelle noastre, vîndu-și prezența activă în frontul literar românesc.

„Pădurea de la Fintinele” confirmă o apreciere tot a lui Marcel Breșlau din aceeași prefață citată mai înainte: „Autenticitatea simțirii și expresia indeobște fericită, grăitoare, comunicabilă, nu sînt întâmplătoare. Poetul nu a fost „documentar” în mijlocul naturii și oame-nilor despre care scrie. El a practicat ani îndelungați meseria de inginer silvic, a străbătut dumbrăvile minunate ale Moldovei, cu toate culorile și miresmele anotimpurilor, cu înșugurările și tăcerile, dar și cu înțînirea bucuroasă a tovarășilor, cu regășirea febrilă a orașului și a căminului”.

Comunicabilitatea poeziei lui Radu Cărnci pornește din disponibilitatea sa pentru cermoni-plină de afecțiune care-și găsește expresia într-o seamă de dedicații lirice către Ion Bănuț, Radu Bourneanu, Ion Horea (sau pictorii Ion Sălișteanu sau sculptorul, pictorul și scriitorul Ion Vlașiu). Muntele revine, ca un leit-motiv, în multe poeme, dintre care am vrea să cităm acest „Destin ales”: „Spre muntele de tal-nă-i doar o cale, / la ceata lui de aur doar un drum; / stăpîne-acolo-s-pășările-astrale, / sălbăticiunii cu chipul vag de fum. // Vechi vinător, mă cere-acolo soarta / spre-a mă-împlini misterele cerești; / ci numai unora deschisă-poarta, / cei mulți rămîn prin vâlcele-omenesci”.

Radu Cărnci, în centrul imaginii, la o seară de evocare a lui Nicolae Labiș la revistele studentești centrale

Pe unde nu s-a trecut

Urmare din pag. 1

umbrele celor pe care încercăm să-i vedem prin vitrele lui Negroponite de atunci, pînă sub cîntecul dealurilor, la pădurea Răzore, sub străfulgerările obuzelor, în gurile puștilor, prin sîrme ghimpatе, ieșind în silura din tranșee, tirîndu-se în coate sub pâlcuri mitralierelor, rămasi sub cerul din viață și în moarte, înalțînd, retrăgîndu-se, răsărînd dinșpre răsul lui Haret, în valuri de foc, de gînd al biruinței, de spaimă a morții, pe sesul acesta acoperit de vie, cu puncte de reper în harta imaginată, a lupului, a vîntului, a rezistenței, și aceasta era țara, și ei veneau din dreapta, de la Nord, și celălalt erau în poziție la stînga, spre Miazăzi, și aceasta era pămîntul Moldovei, și Moldova era țara, cînd în vremea lui Ștefan, și această țară a fost apărută, ca să se nască din ființa ei țara mare, întregă, în acele zile ce au urmat pragului fără seamăn, al biruinței, din 6 august, cînd nici în cîmpia Mărăștieților nu s-a trecut. Nume de generali, de comandanți, exemple de eroism se rostesc cu sfîlnițe, dar au mai fost, alții și alții, cu noroc și fără noroc, de care vom pomeni de-a pururi, care au dus pămîntul în coaste și în genunchi, care au trecut munții, care au stabilit atunci la vederea lumii hotarele de sînge ale neamului nostru. De pe terasa Mausoleului t-am văzut, într-o bălăcie care era lecția noastră de istorie, prezența noastră acolo, la martorii de sînge, de credință fără cîntire în soarta poporul român.

Apoi am sînt pe valea Trotușului, și ne-am

oprit la un punct, sub fosnetul unor plopi uriași, de unde numai amîzza aeciei zile de secetă apăsătoare ar fi fost de ajuns spre a înțelege cîtă încordare și așteptare tîneau la distanță liniile de atunci, hotărite în tactica războiului, de multe necunoscutе, deasupra cărora parcă se mai auzeau tunurile dinșpre Olteaz. Vorbele rămăse, lecția abstractă în peisajul încremînt în pacea zile. Ascultînd și înțelegem, ce se poate înțelege. Într-un timp al catastrofelor nucleare, al războiului stelelor, al celor mai greu de imaginat armamente, cînd nici ziua, nici noaptea, nici apa, nici vîzduhul, nici pămîntul, nici zidul, nici șantul, nici cazemata, nimic nu mai poate fi de retrucit, de penătrînd, de unde vine sentimentul măreției acestor povesti, de care parte a sufletului se arată chipul soldatului necunoscut, spre a-l cunoaște, miinile lui înțelepte pe armă, pieptul lui ridicat ca un zid în fața mitralierelor? De acolo, dintr-un timp al virtuților ostășești, dintr-un timp fără margini, al anărilor din șanturi și din linii, pe coama dealurilor și pe ocolul văilor, prin înfruntare și prin învăluire, dinșpre Bucovina și dinșpre Transilvania, dinșpre Dobropea și dinșpre Oltenia, dinșpre dreapta și dinșpre unitate, dinșpre tot ceea ce a fost puterea armatei române, să oprească ceea ce era de orît, să deschidă căile mîntilor la ceasul hotărîtor.

Au fost numai două zile între ostasi, în istorie, în geografia de pămînt și de sînge a țării, cutremurătoare lecție pe care sîntem datorii să învățăm și să o spunem mai departe, între hotăritele de îndurare și de biruință ale neamului nostru.

O istorie în imagini a literaturii române contemporane

Văzută de
Ion Cucu

Poetul rîndurilor de ieri și de azi:
Pan Izverna

Cămpărire „Lucașfărul”: poetul Mihail Dușescu
și prozatorul Ilie Tănăsache

Dialog academic: Dan Grigorescu și Ion Dodu Bălan

Expresivitatea specifică

Un lirism condensat, provenind desigur și din organizarea strofică senarică, ce vede, un fond greu de expresivitate specifică, în sintagme și exprimări neaoșe, originale. Dar mai înții este memorabil peste tot felul în care poetul toarnă un grav lirism personal, confesiv, de „jelanie” profesional-intimistă, în toate aceste convenții ale poeziei populare, în apărare și tonuri crude, amintind de zugrăveala iconicelor pe sticlă, adică de o arhaicitate naïvă și de o elementaritate „illo tempore”, ce face căsă bună cu sinceritatea unui mod liric de un personalism gnomic-interogativ. Poetul vorbește de „negroala de pe suflet”, de „urgie și prăpăd”, de Moarteamăstăreala, de un turci Bucureștii, de negura și jalea sufletului, de alinarea și ingineria Doinei, unicul tovarăș de petrecere, în sfîrșit de trupul-închisoare a Sufletului ori de pura esență a unui giulgiu înourărat, alături de imaginea zeilor confundă — „în nestul de vecie” — într-o rugăciune profundă. Peste tot același original mod de a gîndi și de a se exprima, al spiritualității populare, al cărei exponent este de astă dată poetul. Întreg registrul tematic al biografiei sale spirituale se găsește în și se exprimă prin acest inimitabil mod de existență și prin această logografie poporană de stirpe arhaică-imemorială, pentru care motto-ul „arithmetic de te pant’ epokein” (*Hieros Logos*) nu putea să nu confirme existența acestui teazar consacrat și sfînt al spiritualității noastre populare, recordat nu de puține ori, cum s-a văzut, la mitologii celebre...

Temele mai frecvente ar fi, asadar, cele privind condiția creștii, destinul neîmplinit ori nereflictit, viața ca limită, erozul ca experiență existențială și thanatică (în prelungirea purității matinale a cuplului adamice), viziunile euhimnastice, de eschatologie tradițională, doina ca orfism tonifiant și eliberator.

Se impune, totuși, o remarcă. Maniera aceasta de creație nu este nouă. Ea datează cu mult înainte de volumul din 1963, analizat aici, și aparține unei faze pregătitoare, de expresionism folcloric, de usoare hermetizări și sincopări modulatoriale, în care alți lexici (*ceruri, fiid, săcurе, peană, căt ziua, dusu-s, zariste, ceriste, mîme, gropații, muică*) cit mai ales maniera compozițională aparținîndu-i tiparului poporan („mamă-le — tatăle / dă-mi oasele să le / minurile spele...”), precum și tonul melosului specific (bocet, descîntec, oratia de rîntă, balada, doina, romanța, irmosoa, elegia, meditația, imprecata, colinda...). Dacă acolo reliefarea tonatică, în sensul unui lirism epic, era mai pregnantă, aici, în maniera unui scenariu monodramatic, de eschatologie tradițională și sincopări modulatoriale, în care alți lexici (*ceruri, fiid, săcurе, peană, căt ziua, dusu-s, zariste, ceriste, mîme, gropații, muică*) cit mai ales maniera compozițională aparținîndu-i tiparului poporan („mamă-le — tatăle / dă-mi oasele să le / minurile spele...”), precum și tonul melosului specific (bocet, descîntec, oratia de rîntă, balada, doina, romanța, irmosoa, elegia, meditația, imprecata, colinda...). Dacă acolo reliefarea tonatică, în sensul unui lirism epic, era mai pregnantă, aici, în maniera unui scenariu monodramatic, de eschatologie tradițională și sincopări modulatoriale, în care alți lexici (*ceruri, fiid, săcurе, peană, căt ziua, dusu-s, zariste, ceriste, mîme, gropații, muică*) cit mai ales maniera compozițională aparținîndu-i tiparului poporan („mamă-le — tatăle / dă-mi oasele să le / minurile spele...”), precum și tonul melosului specific (bocet, descîntec, oratia de rîntă, balada, doina, romanța, irmosoa, elegia, meditația, imprecata, colinda...). Dacă acolo reliefarea tonatică, în sensul unui lirism epic, era mai pregnantă, aici, în maniera unui scenariu monodramatic, de eschatologie tradițională și sincopări modulatoriale, în care alți lexici (*ceruri, fiid, săcurе, peană, căt ziua, dusu-s, zariste, ceriste, mîme, gropații, muică*) cit mai ales maniera compozițională aparținîndu-i tiparului poporan („mamă-le — tatăle / dă-mi oasele să le / minurile spele...”), precum și tonul melosului specific (bocet, descîntec, oratia de rîntă, balada, doina, romanța, irmosoa, elegia, meditația, imprecata, colinda...). Dacă acolo reliefarea tonatică, în sensul unui lirism epic, era mai pregnantă, aici, în maniera unui scenariu monodramatic, de eschatologie tradițională și sincopări modulatoriale, în care alți lexici (*ceruri, fiid, săcurе, peană, căt ziua, dusu-s, zariste, ceriste, mîme, gropații, muică*) cit mai ales maniera compozițională aparținîndu-i tiparului poporan („mamă-le — tatăle / dă-mi oasele să le / minurile spele...”), precum și tonul melosului specific (bocet, descîntec, oratia de rîntă, balada, doina, romanța, irmosoa, elegia, meditația, imprecata, colinda...). Dacă acolo reliefarea tonatică, în sensul unui lirism epic, era mai pregnantă, aici, în maniera unui scenariu monodramatic, de eschatologie tradițională și sincopări modulatoriale, în care alți lexici (*ceruri, fiid, săcurе, peană, căt ziua, dusu-s, zariste, ceriste, mîme, gropații, muică*) cit mai ales maniera compozițională aparținîndu-i tiparului poporan („mamă-le — tatăle / dă-mi oasele să le / minurile spele...”), precum și tonul melosului specific (bocet, descîntec, oratia de rîntă, balada, doina, romanța, irmosoa, elegia, meditația, imprecata, colinda...). Dacă acolo reliefarea tonatică, în sensul unui lirism epic, era mai pregnantă, aici, în maniera unui scenariu monodramatic, de eschatologie tradițională și sincopări modulatoriale, în care alți lexici (*ceruri, fiid, săcurе, peană, căt ziua, dusu-s, zariste, ceriste, mîme, gropații, muică*) cit mai ales maniera compozițională aparținîndu-i tiparului poporan („mamă-le — tatăle / dă-mi oasele să le / minurile spele...”), precum și tonul melosului specific (bocet, descîntec, oratia de rîntă, balada, doina, romanța, irmosoa, elegia, meditația, imprecata, colinda...). Dacă acolo reliefarea tonatică, în sensul unui lirism epic, era mai pregnantă, aici, în maniera unui scenariu monodramatic, de eschatologie tradițională și sincopări modulatoriale, în care alți lexici (*ceruri, fiid, săcurе, peană, căt ziua, dusu-s, zariste, ceriste, mîme, gropații, muică*) cit mai ales maniera compozițională aparținîndu-i tiparului poporan („mamă-le — tatăle / dă-mi oasele să le / minurile spele...”), precum și tonul melosului specific (bocet, descîntec, oratia de rîntă, balada, doina, romanța, irmosoa, elegia, meditația, imprecata, colinda...). Dacă acolo reliefarea tonatică, în sensul unui lirism epic, era mai pregnantă, aici, în maniera unui scenariu monodramatic, de eschatologie tradițională și sincopări modulatoriale, în care alți lexici (*ceruri, fiid, săcurе, peană, căt ziua, dusu-s, zariste, ceriste, mîme, gropații, muică*) cit mai ales maniera compozițională aparținîndu-i tiparului poporan („mamă-le — tatăle / dă-mi oasele să le / minurile spele...”), precum și tonul melosului specific (bocet, descîntec, oratia de rîntă, balada, doina, romanța, irmosoa, elegia, meditația, imprecata, colinda...). Dacă acolo reliefarea tonatică, în sensul unui lirism epic, era mai pregnantă, aici, în maniera unui scenariu monodramatic, de eschatologie tradițională și sincopări modulatoriale, în care alți lexici (*ceruri, fiid, săcurе, peană, căt ziua, dusu-s, zariste, ceriste, mîme, gropații, muică*) cit mai ales maniera compozițională aparținîndu-i tiparului poporan („mamă-le — tatăle / dă-mi oasele să le / minurile spele...”), precum și tonul melosului specific (bocet, descîntec, oratia de rîntă, balada, doina, romanța, irmosoa, elegia, meditația, imprecata, colinda...). Dacă acolo reliefarea tonatică, în sensul unui lirism epic, era mai pregnantă, aici, în maniera unui scenariu monodramatic, de eschatologie tradițională și sincopări modulatoriale, în care alți lexici (*ceruri, fiid, săcurе, peană, căt ziua, dusu-s, zariste, ceriste, mîme, gropații, muică*) cit mai ales maniera compozițională aparținîndu-i tiparului poporan („mamă-le — tatăle / dă-mi oasele să le / minurile spele...”), precum și tonul melosului specific (bocet, descîntec, oratia de rîntă, balada, doina, romanța, irmosoa, elegia, meditația, imprecata, colinda...). Dacă acolo reliefarea tonatică, în sensul unui lirism epic, era mai pregnantă, aici, în maniera unui scenariu monodramatic, de eschatologie tradițională și sincopări modulatoriale, în care alți lexici (*ceruri, fiid, săcurе, peană, căt ziua, dusu-s, zariste, ceriste, mîme, gropații, muică*) cit mai ales maniera compozițională aparținîndu-i tiparului poporan („mamă-le — tatăle / dă-mi oasele să le / minurile spele...”), precum și tonul melosului specific (bocet, descîntec, oratia de rîntă, balada, doina, romanța, irmosoa, elegia, meditația, imprecata, colinda...). Dacă acolo reliefarea tonatică, în sensul unui lirism epic, era mai pregnantă, aici, în maniera unui scenariu monodramatic, de eschatologie tradițională și sincopări modulatoriale, în care alți lexici (*ceruri, fiid, săcurе, peană, căt ziua, dusu-s, zariste, ceriste, mîme, gropații, muică*) cit mai ales maniera compozițională aparținîndu-i tiparului poporan („mamă-le — tatăle / dă-mi oasele să le / minurile spele...”), precum și tonul melosului specific (bocet, descîntec, oratia de rîntă, balada, doina, romanța, irmosoa, elegia, meditația, imprecata, colinda...). Dacă acolo reliefarea tonatică, în sensul unui lirism epic, era mai pregnantă, aici, în maniera unui scenariu monodramatic, de eschatologie tradițională și sincopări modulatoriale, în care alți lexici (*ceruri, fiid, săcurе, peană, căt ziua, dusu-s, zariste, ceriste, mîme, gropații, muică*) cit mai ales maniera compozițională aparținîndu-i tiparului poporan („mamă-le — tatăle / dă-mi oasele să le / minurile spele...”), precum și tonul melosului specific (bocet, descîntec, oratia de rîntă, balada, doina, romanța, irmosoa, elegia, meditația, imprecata, colinda...). Dacă acolo reliefarea tonatică, în sensul unui lirism epic, era mai pregnantă, aici, în maniera unui scenariu monodramatic, de eschatologie tradițională și sincopări modulatoriale, în care alți lexici (*ceruri, fiid, săcurе, peană, căt ziua, dusu-s, zariste, ceriste, mîme, gropații, muică*) cit mai ales maniera compozițională aparținîndu-i tiparului poporan („mamă-le — tatăle / dă-mi oasele să le / minurile spele...”), precum și tonul melosului specific (bocet, descîntec, oratia de rîntă, balada, doina, romanța, irmosoa, elegia, meditația, imprecata, colinda...). Dacă acolo reliefarea tonatică, în sensul unui lirism epic, era mai pregnantă, aici, în maniera unui scenariu monodramatic, de eschatologie tradițională și sincopări modulatoriale, în care alți lexici (*ceruri, fiid, săcurе, peană, căt ziua, dusu-s, zariste, ceriste, mîme, gropații, muică*) cit mai ales maniera compozițională aparținîndu-i tiparului poporan („mamă-le — tatăle / dă-mi oasele să le / minurile spele...”), precum și tonul melosului specific (bocet, descîntec, oratia de rîntă, balada, doina, romanța, irmosoa, elegia, meditația, imprecata, colinda...). Dacă acolo reliefarea tonatică, în sensul unui lirism epic, era mai pregnantă, aici, în maniera unui scenariu monodramatic, de eschatologie tradițională și sincopări modulatoriale, în care alți lexici (*ceruri, fiid, săcurе, peană, căt ziua, dusu-s, zariste, ceriste, mîme, gropații, muică*) cit mai ales maniera compozițională aparținîndu-i tiparului poporan („mamă-le — tatăle / dă-mi oasele să le / minurile spele...”), precum și tonul melosului specific (bocet, descîntec, oratia de rîntă, balada, doina, romanța, irmosoa, elegia, meditația, imprecata, colinda...). Dacă acolo reliefarea tonatică, în sensul unui lirism epic, era mai pregnantă, aici, în maniera unui scenariu monodramatic, de eschatologie tradițională și sincopări modulatoriale, în care alți lexici (*ceruri, fiid, săcurе, peană, căt ziua, dusu-s, zariste, ceriste, mîme, gropații, muică*) cit mai ales maniera compozițională aparținîndu-i tiparului poporan („mamă-le — tatăle / dă-mi oasele să le / minurile spele...”), precum și tonul melosului specific (bocet, descîntec, oratia de rîntă, balada, doina, romanța, irmosoa, elegia, meditația, imprecata, colinda...). Dacă acolo reliefarea tonatică, în sensul unui lirism epic, era mai pregnantă, aici, în maniera unui scenariu monodramatic, de eschatologie tradițională și sincopări modulatoriale, în care alți lexici (*ceruri, fiid, săcurе, peană, căt ziua, dusu-s, zariste, ceriste, mîme, gropații, muică*) cit mai ales maniera compozițională aparținîndu-i tiparului poporan („mamă-le — tatăle / dă-mi oasele să le / minurile spele...”), precum și tonul melosului specific (bocet, descîntec, oratia de rîntă, balada, doina, romanța, irmosoa, elegia, meditația, imprecata, colinda...). Dacă acolo reliefarea tonatică, în sensul unui lirism epic, era mai pregnantă, aici, în maniera unui scenariu monodramatic, de eschatologie tradițională și sincopări modulatoriale, în care alți lexici (*ceruri, fiid, săcurе, peană, căt ziua, dusu-s, zariste, ceriste, mîme, gropații, muică*) cit mai ales maniera compozițională aparținîndu-i tiparului poporan („mamă-le — tatăle / dă-mi oasele să le / minurile spele...”), precum și tonul melosului specific (bocet, descîntec, oratia de rîntă, balada, doina, romanța, irmosoa, elegia, meditația, imprecata, colinda...). Dacă acolo reliefarea tonatică, în sensul unui lirism epic, era mai pregnantă, aici, în maniera unui scenariu monodramatic, de eschatologie tradițională și sincopări modulatoriale, în care alți lexici (*ceruri, fiid, săcurе, peană, căt ziua, dusu-s, zariste, ceriste, mîme, gropații, muică*) cit mai ales maniera compozițională aparținîndu-i tiparului poporan („mamă-le — tatăle / dă-mi oasele să le / minurile spele...”), precum și tonul melosului specific (bocet, descîntec, oratia de rîntă, balada, doina, romanța, irmosoa, elegia, meditația, imprecata, colinda...). Dacă acolo reliefarea tonatică, în sensul unui lirism epic, era mai pregnantă, aici, în maniera unui scenariu monodramatic, de eschatologie tradițională și sincopări modulatoriale, în care alți lexici (*ceruri, fiid, săcurе, peană, căt ziua, dusu-s, zariste, ceriste, mîme, gropații, muică*) cit mai ales maniera compozițională aparținîndu-i tiparului poporan („mamă-le — tatăle / dă-mi oasele să le / minurile spele...”), precum și tonul melosului specific (bocet, descîntec, oratia de rîntă, balada, doina, romanța, irmosoa, elegia, meditația, imprecata, colinda...). Dacă acolo reliefarea tonatică, în sensul unui lirism epic, era mai pregnantă, aici, în maniera unui scenariu monodramatic, de eschatologie tradițională și sincopări modulatoriale, în care alți lexici (*ceruri, fiid, săcurе, peană, căt ziua, dusu-s, zariste, ceriste, mîme, gropații, muică*) cit mai ales maniera compozițională aparținîndu-i tiparului poporan („mamă-le — tatăle / dă-mi oasele să le / minurile spele...”), precum și tonul melosului specific (bocet, descîntec, oratia de rîntă, balada, doina, romanța, irmosoa, elegia, meditația, imprecata, colinda...). Dacă acolo reliefarea tonatică, în sensul unui lirism epic, era mai pregnantă, aici, în maniera unui scenariu monodramatic, de eschatologie tradițională și sincopări modulatoriale, în care alți lexici (*ceruri, fiid, săcurе, peană, căt ziua, dusu-s, zariste, ceriste, mîme, gropații, muică*) cit mai ales maniera compozițională aparținîndu-i tiparului poporan („mamă-le — tatăle / dă-mi oasele să le / minurile spele...”), precum și tonul melosului specific (bocet, descîntec, oratia de rîntă, balada, doina, romanța, irmosoa, elegia, meditația, imprecata, colinda...). Dacă acolo reliefarea tonatică, în sensul unui lirism epic, era mai pregnantă, aici, în maniera unui scenariu monodramatic, de eschatologie tradițională și sincopări modulatoriale, în care alți lexici (*ceruri, fiid, săcurе, peană, căt ziua, dusu-s, zariste, ceriste, mîme, gropații, muică*) cit mai ales maniera compozițională aparținîndu-i tiparului poporan („mamă-le — tatăle / dă-mi oasele să le / minurile spele...”), precum și tonul melosului specific (bocet, descîntec, oratia de rîntă, balada, doina, romanța, irmosoa, elegia, meditația, imprecata, colinda...). Dacă acolo reliefarea tonatică, în sensul unui lirism epic, era mai pregnantă, aici, în maniera unui scenariu monodramatic, de eschatologie tradițională și sincopări modulatoriale, în care alți lexici (*ceruri, fiid, săcurе, peană, căt ziua, dusu-s, zariste, ceriste, mîme, gropații, muică*) cit mai ales maniera compozițională aparținîndu-i tiparului poporan („mamă-le — tatăle / dă-mi oasele să le / minurile spele...”), precum și tonul melosului specific (bocet, descîntec, oratia de rîntă, balada, doina, romanța, irmosoa, elegia, meditația, imprecata, colinda...). Dacă acolo reliefarea tonatică, în sensul unui lirism epic, era mai pregnantă, aici, în maniera unui scenariu monodramatic, de eschatologie tradițională și sincopări modulatoriale, în care alți lexici (*ceruri, fiid, săcurе, peană, căt ziua, dusu-s, zariste, ceriste, mîme, gropații, muică*) cit mai ales maniera compozițională aparținîndu-i tiparului poporan („mamă-le — tatăle / dă-mi oasele să le / minurile spele...”), precum și tonul melosului specific (bocet, descîntec, oratia de rîntă, balada, doina, romanța, irmosoa, elegia, meditația, imprecata, colinda...). Dacă acolo reliefarea tonatică, în sensul unui lirism epic, era mai pregnantă, aici, în maniera unui scenariu monodramatic, de eschatologie tradițională și sincopări modulatoriale, în care alți lexici (*ceruri, fiid, săcurе, peană, căt ziua, dusu-s, zariste, ceriste, mîme, gropații, muică*) cit mai ales maniera compozițională aparținîndu-i tiparului poporan („mamă-le — tatăle / dă-mi oasele să le / minurile spele...”), precum și tonul melosului specific (bocet, descîntec, oratia de rîntă, balada, doina, romanța, irmosoa, elegia, meditația, imprecata, colinda...). Dacă acolo reliefarea tonatică, în sensul unui lirism epic, era mai pregnantă, aici, în maniera unui scenariu monodramatic, de eschatologie tradițională și sincopări modulatoriale, în care alți lexici (*ceruri, fiid, săcurе, peană, căt ziua, dusu-s, zariste, ceriste, mîme, gropații, muică*) cit mai ales maniera compozițională aparținîndu-i tiparului poporan („mamă-le — tatăle / dă-mi oasele să le / minurile spele...”), precum și tonul melosului specific (bocet, descîntec, oratia de rîntă, balada, doina, romanța, irmosoa, elegia, meditația, imprecata, colinda...). Dacă acolo reliefarea tonatică, în sensul unui lirism epic, era mai pregnantă, aici, în maniera unui scenariu monodramatic, de eschatologie tradițională și sincopări modulatoriale, în care alți lexici (*ceruri, fiid, săcurе, peană, căt ziua, dusu-s, zariste, ceriste, mîme, gropații, muică*) cit mai ales maniera compozițională aparținîndu-i tiparului poporan („mamă-le — tatăle / dă-mi oasele să le / minurile spele...”), precum și tonul melosului specific (bocet, descîntec, oratia de rîntă, balada, doina, romanța, irmosoa, elegia, meditația, imprecata, colinda...). Dacă acolo reliefarea tonatică, în sensul unui lirism epic, era mai pregnantă, aici, în maniera unui scenariu monodramatic, de eschatologie tradițională și sincopări modulatoriale, în care alți lexici (*ceruri, fiid, săcurе, peană, căt ziua, dusu-s, zariste, ceriste, mîme, gropații, muică*) cit mai ales maniera compozițională aparținîndu-i tiparului poporan („mamă-le — tatăle / dă-mi oasele să le / minurile spele...”), precum și tonul melosului specific (bocet, descîntec, oratia de rîntă, balada, doina, romanța, irmosoa, elegia, meditația, imprecata, colinda...). Dacă acolo reliefarea tonatică, în sensul unui lirism epic, era mai pregnantă, aici, în maniera unui scenariu monodramatic, de eschatologie tradițională și sincopări modulatoriale, în care alți lexici (*ceruri, fiid, săcurе, peană, căt ziua, dusu-s, zariste, ceriste, mîme, gropații, muică*) cit mai ales maniera compozițională aparținîndu-i tiparului poporan („mamă-le — tatăle / dă-mi oasele să le / minurile spele...”), precum și

Valentin Rasputin: „Cred că sint un scriitor cinstit. Și a fi cinstit este și mult și greu“

La 15 martie Valentin Rasputin a împlinit 50 de ani. Publicăm în versiune românească relatarea ziarist sovietic Tatiana Zemskova despre întâlnirile și discuțiile cu scriitorul, la Irkutsk, unde acesta locuiește.

Grupa de televiziune a sosit la Irkutsk pentru a filma un subiect despre Alexandr Vampilov, dramaturgul cu care Rasputin era prieten și despre care a fost de acord să spună câteva cuvinte pentru televiziune. Despre sine ne-a povestit mai târziu, lăsându-se înduplecat de curiozitățile noastre. Primum lucru pe care l-am văzut și l-am filmat la Irkutsk a fost cimitirul în care este înmormântat Alexandr Vampilov, un cimitir obișnuit de la marginea orașului.

„Eu am terminat universitatea în 1959, iar Vampilov în 1960. Începe Rasputin povestirea sa fără convingere. Și dină în terminarea universității am lucrat la redacția ziarului „Sovetskaja molodi“... El la început scria povestiri, și prima lui cântăciță, „Concurs de împerejurări“, a apărut sub pseudonim. El par nu avea încă încredere în sine, intuitiv, considera că nu acesta este menirea sa principală... Piesele însă, chiar primele, le semna cu numele său...“

Pe mormintul lui Vampilov este așezată o piatră de o formă nedefinită, adusă din Baikal. Rasputin ține câteva scunde, apoi așază la piciorul pietrei florile de câmp pe care le-a cules pe drum.

— Și totuși cum a murit Vampilov, întimplător? — Era în alunul aniversării sale de 35 de ani — spune Rasputin, Vampilov cu un prieten au ject la pescuit în Baikal, dar acolo erau valuri mari și au vrut să se întoarcă. Deodată barca s-a lovit de un smirc și s-a răsturnat. Pînă la mai rămaseră doar doi metri, o nimică toată. Tovarășii cu care plecase la pescuit se îneca de bătaie, iar Vampilov care înota bine a pornit-o spre mal. I se păru că a dat dea de fundul tare, și probabil a făcut ultimul salt înainte de-a înghiți apa... N-a rezistat nimic. Cum să spun, întimplător sau nu întimplător? — se corectază Rasputin. În fiecare întâmplare este o legătură.

Apoi am pornit spre vechiul Irkutsk. Am filmat căsuțele de lemn imbrăcate în dantelă fină transparentă — verde, albă, albastră. Aici nici o căsuță nu seamănă una cu alta. Fiecare are chipul său, specificul său, în fiecare se vede mîna unui meșter priceput. O străduță îngustă de pămînt acoperită de iarbă înaltă parcă zboară în sus. Locuitorii coboară pe o scară de lemn cu balustradă rotundă.

— Acesta este un colțisor al bătrînului Irkutsk — povesteste Rasputin, din fericele încă neatinse, dar firește va trebui umbrit la el. Trebuie pușe la punct casele de lemn, porțile, dar nu trebuie totuși acoperit cu beton. Fie ca aici lemnul să se păstreze, să crească urzicile, nu trebuie să ne fie teamă de urzici. Copiii care cad în urzici vor plînge puțin, dar vor ști ce sînt urzicile. Doar nu în toate orașele s-a mai păstrat urzicile. Trebuie să menținem legătura cu pămîntul, cu ce crește pe acest pămînt... În fata noastră este clădirea Universității din Irkutsk.

— Este primul oras în care am sosit la vârsta de 17 ani pentru a da examen la Universitate — își amintește scriitorul.

— Și ai intrat din primul foc? — Ce era de vremea aceea admiterea? Sîtam să-î deosebesc pe Puskis de Malakovski și asta era suficient — glumește Rasputin, Concursul nu era prea mare.

Alături este clădirea primitoare a bibliotecii universitare.

— Atunci se obișnuia să mergi la bibliotecă. Zi și noapte stăteam la bibliotecă, fuceam de la cursuri... Principalele contacte se stabileau acolo — se făceau cunoștințe, se îndrăgosteau, se transcriau cursurile. Era locul de întâlnire, dar și de discuții inteligente. Trăiam într-adevăr ca într-o familie.

Rasputin a povestit că și-a petrecut copilăria în satul Atalanka. Denumirea satului a rămas, dar acum nu mai este un sat, ci o așezare mare constituită din mai multe sate. Mama lui și acum locuiește acolo, numai iarna este adusă la oraș. El deocind din țărani și nimeni din precursorii lui nu s-a ocupat de literatură.

A doua zi am filmat pe malul Anzarei, în drum spre lacul Baikal. Locul este minunat de frumos! Pe malul verde sînt pini de formă ciudată, dară peisajul, numai iarna este adusă la oraș. El deocind din țărani și nimeni din precursorii lui nu s-a ocupat de literatură.

— Mama, există într-adevăr un asemenea sat sau este o imagine generalizatoare? — Este totuși generalizatoare, desigur, la noi, în Angara, au fost multe sate pe insulă și există chiar și denumirea Matorna. În general, primele denumiri rusești cele mai răspîndite, înrădăcinate de obicei, denumirea Matorna există de tot întinsul Rusiei, este și la noi în Siberia și a fost și pe Angara. Firește am ales această denumire ca un semn: denumirea trebuie să însemne ceva, ca și numele de familie care înseamnă să însemne ceva. Denumirea nu trebuie să fie ceva întimplător, cu altă mai mult denumirea unui vechi sat, unui vechi pămînt, al ră-

Valentin Rasputin

dăcînilor care sînt specifice acestui sat și acestui pămînt și care acum se pierd. Povestirea „Despărțirea de Matorna“ am scris-o pe baza materialelor ascăzîți Usti-Ilimsk, acolo unde nu a mai rămas nimic, unde totul s-a ars. Toate acestea s-au petrecut în fata ochilor mei: eu locuim trecuseră prin aceste locuri în alunul despărțirii lor sub apă. Un spectacol cu adevărat tragic, mai ales că mura era mare? Eu creș că Matorna nu va reveni la suprafață, dar ea va renaste într-o nouă calitate, într-o nouă formă. Cel mai mult cred într-o Matorna spirituală și morală, care va fi neapărat... Altfel la ce-ar servi toate strădaniile noastre, doar ca să ne lovim ca pietrele pe ghiață? În aceasta trebuie să credem, și am convingerea că această credință a mea nu este inutilă.

— Povestirea dumneavoastră „Incendiu“ este parcă o continuare a „Despărțirii de Matorna“... Ce intenții aveți? Aveți de zînd să continuați această temă? — „Incendiu“, conventional vorbind, este ceea ce s-a întimplat cu această nouă așezare, cînd a fost tăiată toate rădăcinile, cînd nu a rămas nimic din pămîntul pe care au trăit oamenii, care s-au strămutat complet pe un pămînt nou, au durat ceva noi, au introdus obiceiuri noi. Cum s-a reflectat aceasta asupra vîieților oamenilor, asupra obiceiurilor noastre, asupra atitudinii față de pămînt? Pămîntul este în esență unic, este tot pămîntul nostru. Dar iată că judecînd după atitudinea față de el îl considerăm tot mai puțin al nostru, îl apreciem tot mai puțin. Iată tocmai aceasta am vrut să arăt; în ce măsură ne influențează istoria noastră, trecutul nostru, cum se reflectă ea în prezentul nostru și cum se va reflecta în viitor... —

— L-am întreb pe scriitor despre caracterul publicistic al povestirii „Incendiu“: este într-adevăr o nouă manieră în activitatea scriitorului sau pur și simplu o chestiune de timp? — Pentru mine a fost întodeauna foarte importantă influența emoțională asupra cititorului — spune Rasputin. Nu numai influența prin eveniment, prin soarta eroului, cuvîntul, dar și prin felul cum este construit cuvîntul, cum va fi perceput emoțional de cititori, să spunem electricizant. Poate sună cum grosolan, dar este necesară o asemenea influență, este necesar să scrii pentru a scrie. Pentru aceasta mi s-a părut că mai potrivită limba pe care am ales-o. Nu mi-a fost ușor de a început. Asupra acestui lucru am zăbovit foarte mult, în special la început, tocmai pentru a găsi acel sunet, acel cuvînt,

acel stil, care să se potrivească cel mai bine evenimentelor. În final am hotărît că cea mai potrivită va fi limba discursului publicistic. Firește există aici o oarecare suprasaturare publicistică, o simplitate excesivă care, probabil, nu trebuie să existe în operele literare. Dar eu nu am renunțat pentru că așa o cerea acun timpul.

— Cîtorii discutați despre eroul principal din „Incendiu“, El este doar sofer la o gospodărie silvică, un om simplu, cum se obișnuiește să se spună, dar toate enunțurile lui despre viață sînt foarte complexe și uneori filozofice... Oare nu gîndește oare complicat eroul dumneavoastră, Ivan Petrovici? — Cîtorii nu este nici pentru prima, nici pentru ultima oară cînd mi se reproșează că eroul meu simplu este excesiv de complicat. De ce să considerăm că eroul simplu este un erou primitiv? El, chipurile, trebuie numai să lucreze bine și înțoa complexitatea lui trebuie să se rezume la munca de care o încredințează? Dar spiritual, sufleteste, el trebuie să reprezinte o unitate simplă strict delimitată? Nu, firește că nu. Îmi amintesc că aceleași reproșuri mi s-au făcut și cînd am scris „Ultimul termen“ cu butrina Anna și în „Despărțirea de Matorna“ în vîntul Daria. Sînt de fapt filozofice, dar oare cum poate, este excesiv de complicată și de dreaptă. Noi pur și simplu nu le cunoaștem de aceste bătrîne, nu-i cunoaștem de acești oameni simpli care ne par primitivi. Ei sînt departe de a fi primitivi. Ei judecă și vorbesc alții de înțelesuri, înțeleg rîsul. Și apoi, la urma urmelor, chiar dacă eroul este simplu, cum ni se pare nouă, de ce să nu-i transmitem scriile noastre, gîndurile noastre? De ce trebuie luate în starea fizică și morală în care el trăiește? Altfel, de ce mai avem de literatură? Adevărul literaturii nu este în mod obligatoriu adevărul vieții în starea pe care o luăm, pe care parcă o extragem din cursul obișnuit al evenimentelor.

— Ce speranțe vă puneți astăzi în literatură? Cum poate ea să ajute ca omul să devină mai bogat, mai înzestrat spiritual, mai moral? — Literatură, mi se pare, poate face foarte mult — a răspuns Rasputin cu convingere — dacă literatura ar fi și ea ajutată. Am în vedere și probanșă și latura economică, pentru că în vîntul totul este interesant. Dacă literatura este în primul rînd lezată de economie, iar spiritualitatea de asemenea. Și ceea ce se dobîndește prin literatură se pierde uneori datorită unei activități economice prost îndrumate. Să luăm, de exemplu, omul de pe malul Baikalului. Întregul fapt că trăiește pe malul Baikalului poate presupune că este un om pur și moral. Natura ne influențează mai mult decît ne închipuim. Omul devine mai curat cînd trăiește în mijlocul naturii virgine, iar cînd natura este strivită și înclă în chip tragic, eu cred că aceasta îl influențează în primul rînd pe om. Dar ce sun, cred, așa și este. Să luăm, de exemplu, omul de pe malul Baikalului... El trăiește într-o anumită stare morală și spirituală, și iată că alături de el s-a făcut loc Combinatul de celuloză Usti-Ilimsk. Vechea stare încet, încet dispăre, ea trece într-o calitate nouă, combinatul nu aduce folos nici Baikalului, nici economiei, este un combinat deficitar și din punct de vedere economic. El aduce dăune uriașe satului nostru, fără să mai vorbim despre alte pierderi.

— Ultima dumnevoastră carte se numește „Trăiește un secol — iubește un secol“. De ce ai ales acest titlu? — Sînt, există un proverb „trăiește un secol — învătă un secol“. Și aceasta este foarte importantă și nu obosești și nu ai înecăz să înveți. Dar acum învățăm altceva. Acum totuși sîntem învățați și poate chiar prea învățați. Acum, în viață, nu ne ajunge dragostea. Inșindul-ne știința, învățînd tot ce se poate și tot ce nu se poate, explicînd totul, noi nu putem totuși deveni mai buni. Nu putem folosi toate sețele noastre posibilități morale. E bine, „trăiește un secol — învătă un secol“, dar și mai bine este — „trăiește un secol — iubește un secol“... —

— Seara am intrat în căsuța lui Rasputin așezată în apropierea lacului, pe malul Anzarei. — L-am întreb pe scriitor dacă lucrează scrierile. — Nu, seara îmi place să citesc, sînt delă la vîntul cînd am timp să citesc. În prezent este un timp anume, mai ales atunci cînd îl citești pe Dostoievski sau pe Tolstoi sau pe Nicolai Fiodorov. Trebuie ca acest timp să fie liber, aproape de timp sacru, așa că scrierile le dedic cititului.

— Ce calități apreciați la oamenii? — Eu apreciez la om corectitudinea, acel loc unde la om trebuie să fie constința. Adesea însă constința dispăre undeva și nu pot înțelegi ce se va umple acest loc.

— Vă scriu mult cititorii și le răspund în scrisori? — Îmi scriu mult dar, firește, e imposibil de răspuns la toate scrisorile. Sînt însă unele scrisori la care este imposibil să nu răspund, pentru că sînt foarte deschise, foarte sincere. E foarte plăcut că în ultima vreme vin scrisori cu probleme, care nu mă frămîntă numai pe mine, nu numai literatura noastră, ci în general societatea noastră. Sînt probleme ecologice, probleme legate de ceea ce noi numim calitatea umană. Totuși vorbim despre perfecționarea omului, dar cum să devii mai bun? Adică unde să găsești forțele și de unde să te alege particula-rități care lipsesc, cu ajutorul cărora omul trebuie să devină mai bun? Sînt unele scrisori foarte interesante. Mai mult, sînt scrisori, așa spune, de interes de stat, de gîndire de stat. Nu ar fi rău, cîndva, să se editeze o carte din scrisorile cititorilor către scriitori. Sînt convins că s-ar bucura de ea.

— La sfîrșitul discuției, l-am întreb pe Rasputin cum își petrece timpul liber. — Îmi place în acest timp să nu fac nimic — a răspuns scriitorul. Îmi place s-o pornesc hai-bui, nu am nici un fel de hobby. Nu sînt niciodată de singurătate... Oriunde m-as afla, în țară, sau în altă parte — nu am nevoie nici de tranzistor, nici de televizor, uneori chiar nici de carte.

— Dar de interlocutor nu aveți nevoie? — Absolut deloc. Eu consider că omul trebuie să se converseze cu sine însuși pentru că discuția cea mai importantă, cea mai sinceră, cea mai utilă se produce în intimitate cu tine însuși.

— Credeți că sînt un mare scriitor? — L-am întreb în treacă, în pauza dintre filmări. — Nu... — a zîmbit Rasputin. Cred că sînt un scriitor cinstit și a fi cinstit este și mult și greu.

— În românește de Dumitru M. Ion

POEZIE CUBANEZĂ

PABLO ARMANDO FERNANDEZ

Eroii
Încă din vise prăfuită în urmă
a pădurii ardeea
și din nou ardea să trăiască
printr-o pură-nîmplare.

ROBERTO FERNANDEZ
RETAMAR

Celălalt
(IANUARIE 1, 1959)
Noi, supraviețuitorii
cîntecului nostru
supraviețuitor?
Cîntec-a murit în locul meu
în închisoare,
înima cu a primit glonțul
mîle menit?

ROLANDO ESCARDO
Familia

Mama mi se știește la pleptu-i cald
în fiecare zi.
Bunul și șodopatul lui
hurule pe șopod.

REVISTA STRĂINĂ

● CE ESTE NOU ÎN LITERATURA CUBANEZĂ?
a fost întrebă Cira Romero, director adjunct al Institutului pentru Literatură și Lingvistică al Academiei cubaneze de științe, în răspunsul lui...

● ÎN POEZIA FAPTULUI CĂ ÎN TABLA SA
NATALĂ, Anglia, este foarte populară, Elizabeth
Bertride este aproape necunoscută în afara gră-
nitorilor, expediții pe toate mările lumii la bordul vas-
lor poloneze. Primul meu mare drum pe apă
l-am făcut în Japonia după care a urmat altul
în Asia de Sud-Est.

● SCRITORUL POLONEZ ANDRZEJ PRZYP-
KOWSKI, în vîrstă de 67 de ani, a debutat în lite-
ratură în anul '60. Cu toate că prin formație este
jurist, creația sa este în întregime închinată mă-
rii, călătoriilor efectuate în jurul lumii sau pe
diferite alte suprafețe de apă ale mării.
Cea mai cunoscută dintre lucrările sale sînt: „Că-
lătoria obișnuită“, „Undeva în Franța“, „El era
peste tot“, „Dacă ai să revii la Montpellier“, „St.
Lazare nu are mine“, „Luna peste Sierra Leone“.

Ani la rînd a fost secretarul general și vice-
președintele al Asociației mariniștilor polonezi, for-
mată în anul '60. Cu toate că prin creații care în
operele lor abordează tematica mării.

— Cum se face că din jurist ai ajuns să abor-
dai tematica exotică a mării? — a fost întrebă
scriitorul. — De bună seamă că totul mi se agră-
pă din copilărie. Avam cînd am cînt, împreună cu
tatăl meu, m-am urcat pe remorcherul „Lupul“

Aurora e tînră,
nu se gîndește la măriții;
visează.
Oțetă a și-geput
să-și făcă unghile.
(Pereho încă n-a murit)
Mama din cînd în cînd
înceară clapele pianului
Antonio e bucătar
iar Salvatore, doamnă, în moarte,
salvîndu-ne.
Enrico lipsește...
(Oare Enrico să fi risipit
banii familiei...?)

MIRTA AGUIRRE
Cîntec vechi
pentru Che Guevara

„Sans peur et reproche...“
— Unde ești, cavalerle Bayard,
cavaler fără teamă și fără prihană?
— În vînt, doamnă, — n rafa
ce-nvolbură flacăra în care ard.
— Unde ești, cavaler (temerar,
cavaler fără teamă și fără prihană?
— În floarea ce o-ngădui vîieții mele
în spîni, în spîni, nobilă doamnă.
— Unde ești cavaler neșus,
cavaler al destinului tuturor?
— Cu spada luminez un drum în sus
spre vîitor, doamnă, spre vîitor.
— Unde ești, cavaler, tu cel mai pur,
cavaler, cel mai bun cavaler?
— Făcila lupul aprînd împrejur.
— În întuneric, doamnă, în întuneric.
— Unde ești, cavalerule, cel mai puternic,
cavaler al zorilor incendiate?
— În singe, pulbere, în rană.
— În moarte, doamnă, în moarte.
— Unde ești, cavaler fără viață acum,
cavaler statornic și răcitor?
— În cel ce-n zbor mi-a prins mînașă
și destinul, doamnă, cel izbînditor.
— Unde ești, cavaler al victoriei,
cavaler cel dintîi între mulți?
— Prin moarte am trecut în legendă
— În istorie, doamnă, în cartea istoriei.

În românește de
Narcis Zărnescu și Geo Vasile

care ne-a dus din Odynia într-un port militar
unde pîrtea mare, arhitect, construa un obiectiv
militar. Aceasta a rămas cea mai puternică
amintire a mea din copilărie. Ea mi-a fost îndră-
gă în anul războiului, pe care l-am trăit la Var-
șovia. Tînjeam după mare pentru că ea devenise
pentru mine simbolul libertății...
După război, după primele mele încercări lite-
rare, în Polonia a fost reînviată mișcarea mari-
niștilor. Aceasta Asociație organiză, pentru crea-
torii ei, activitatea ei literară este definită de
cele șapte romane apărute pînă în prezent, de
cîteva volume de povestiri. În afara celor publi-
cate prin reviste literare, precum și de cronice
literare pe care le semnează în paginile lui „Daily
Telegraph“.

Elizabeth Bertride nu face parte din rîndul
scriitorilor care filosofează mult, arma ei cea
mai puternică constă în știința de a crea at-
mosfera, de a crea personaje memorabile, pe care
le întîlnim mai ales în romanul „Traversing the
parc“, ca și în majoritatea povestirilor sale cu-
prînse sub titlul „Probleme de familie“.

— Tema fundamentală a scriutului ei este familia,
„o lume în microcosmos“, cum o definește auto-
rea, și aceasta este una din explicațiile pentru care
volumele ei se bucură de o largă audiență în
rîndul cititorilor. În cadrul acestui tema un loc
important îl ocupă relațiile părinți-copii, altele
sunt, conflictul dintre generații. Așa este cazul po-
vestirii „Prințesa“, în care problema de familie
este cea a lipsei de înțelegere a părinților față de
copii, fenomen caracteristic nu numai prozel ei,
ci literaturii universale contemporane. Și, din pă-
cate, nu tema literaturii.

— Vîrstă a tremi nu scapă nici ea observații acu-
site a prozatorilor. În povestirea „Înainte de a
adormi“, eroul sînt acut înțelegător, oameni în vîrstă,
la care egoismul exacerbat și înstrăinarea
pun în fața cuplului probleme de nerezoal.

— Autoarea ia în vîntul cărării nu numai reacțiile
societății moderne, dar și slăbiciunile și defectele
individului, din care cauză scrierile ei au o im-
portanță general-umană.

ACASĂ

Căderi de văzduhuri

nopti legănate cu ierburii și-n lac
cu nuferi galbeni. O vislă aiurită
suspînă și cîntă.

În iulie, seara, cînd se sting
viorile așteptării, sînt ca un pahar
de cristal în care o fată, culcîndu-și oste-
neala, și-a îngrămădit picioarele — cer-
ceii păstrînd încă dogoarea obrazilor,
șiragul de perle înflorate de atingerea
sinului, brățările zvicnind de cîntecul ce-l
spune singele cînd brațele se încing de
iubire.

În aceste seri, nici o țipenie de gînd
rău în preajma timpului.
Iar cuvintele pe care le-am cîntat
toată ziua răsăr de sub coviltre albe,
tefer, nezdruținate și se apucă să cio-
plească-n lemn de trandafir.

Sînt seri ca niște păduri de lemn
întinse de la un munte la altul ca să
treacă pe umerii lor pilcuri de cărute cu
fin vioriu.

Sus, se schimbă gîrțile la palatul
Lunii, dedesubt, riurile schimbă între
ele zăvoaie, pești nemuritori, sălcii și

hore în care se-nvîrt, pînă la pierderea
miinții, flăcăi amăgiți de zielele apelor.

Trec din asfințit în mine fluturi de
laur și descîntece vechi cad din înalții
în ploaia de stele ce se închipuie per-
dea la geamul dinspre lume. Un cal de
frunză bate din copită. Cu botul scu-
fundat într-o fîntînă de struguri, el
umbli să bea din vino de argint a pă-
mintului și din izvorul vrăjilor.

În iulie, seara, clipa e albă, cu ochi
leneviți, anii au fruntea lungă, prelinsă
de sub coif de aur și eternitatea, nege-
roasă, risipește pietre rare.

În iulie, seara, totdeauna va zbura o
fată la un bal, într-o trăsură purtată de
cărăbuși.

În iulie, seara, totdeauna o luntre se
va pierde în stele, cu visla frîntă, ca un
duh al neființei, ca o rană plecînd să se
spele-n moarte.

Fănuș Neagu

Balcanice

BAKI YMERI

Gazel de dragoste

Canuni de sărutări azi noapte ne-am pus.
Greul lor sur ne-a îmbăt.

Așternutul dorințel a-nflorit în extaz.
În alba lui lasomie-am pluit.

Frați de bazel-n plîngă ca-n miezul de vară
De pe date-tate-am cules.

Sinili tîi mi-au rotunjit palmele
Aidoma guturilor, toamna.

Gura la strîvea o mireasmă
De busuiole înfocat.

Dragostea la mă făcușe să uli
Cît de fidelă e moartea.

DINA CUVATĂ

Leacul la timp trebuie căutat

Azi am vorbit la telefon cu vecina din sat:
Mi-a spus că mama se simte mai bine.
Că au să aibă ei grijă de dînsa.
Au să aibă ei grijă de ea — la ce bun
grijă lor?

Feresească-le Domnul de grija vecinilor —
Dar, uite, mamă, că mai există cîte un om
Bun la suflet pe lume și de aceea
Nici nu-ți mai port uneori aia de grijă.
Dar omul la timp trebuie să-și caute leacul!

Gînduri ce duc către mama

Stai acasă, draga mea mamă, și eu n-am
cum afla
La ce te gîndești — adeseori mi-ai vorbit
De greutățile duse pe macedonene cărări.
Te gîndești poate că au să arămăni acum
Parte de frumusețe rivință — te gîndești?

Că a venit vremea cînd nurorele nu mai vor
Să mai stea cu bătrîni, că nici tu
N-o să ai o soartă mai bună.
Să ști că și eu mă gîndesc
La alte o mie de lucruri.

În românește de
Dumitru M. Ion

Luceafărul

Revistă editată de
UNIUNEA SCRITORILOR
din REPUBLICA SOCIALISTĂ
ROMÂNIA

Redactor șef:
Nicolae Dun Frunzeleată
Mihai Ungheanu (redactor șef
adjunct), A. I. Zărnescu
(secretar responsabil de redacție)

REDACTIA: București, Piața Școlții nr. 1, tel. 17 32 89
ADMINISTRAȚIA: Calea Victoriei nr. 115, tel. 50 74 95
Tiparul executat la:
COMBINATUL POLIGRAFIC
CASA ȘCINTEI